

አማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ
የተማሪ መጽሐፍ

፬ኛ ክፍል

አማርኛ

እንደመጀመሪያ ቋንቋ

የተማሪ መጽሐፍ

፬(4)ኛ ክፍል

የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ

አዘጋጅች

ምስጋናው ነገሰ ዘለቀ

ተስፋዬ ሚደቅሳ መርጋ

ዋሲሁን ሉሌ ወርቅነህ

ገምጋሚ አርታኢዎች

መስፍን ደፈረሱ ወመድህን

ትንቢት ግርማ ሀይሉ

ፋሲል ብዙነህ በቀለ

የጥራት ተቆጣጣሪና ገምጋሚ

ፍሬሕይወት አሰፋ ከበደ

አስተባባሪ

ጌታቸው ታለማ ይፍሩ

አቀማመጥ እና ስዕል

አንጦጦ ፖሊ ቴክኒክ ኮሌጅ

© የመጽሐፉ ህጋዊ ቅጂ ባለቤት 2014 ዓ.ም የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ ነው።

ምስጋና

ይህን የትምህርት መጽሐፍ ከዝግጅት ጀምሮ በከተማችን በሚያስተምሩ መምህራን እንዲዘጋጅ በማድረግ፣ አስፈላጊውን በጀት በማስፈቀድ እንዲሁም በጥብቅ ዲስፕሊን እንዲመራ ላደረጉት ከፍተኛ ሙያዊና አስተዳደራዊ ድጋፍ ላደረጉት ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ አቶ ዘላለም ሙላቱ፣ እንዲሁም የዝግጅቱ ስራ ቁልፍ ስራ መሆኑን ተረድተው ትኩረት በመስጠት በሚያጋጥሙ ችግሮች መፍትሄ በመስጠት፣ የአፈጻጸም ሂደቱን በመከታተል፣ በመገምገም ሁሌም ከጎናችን ለነበሩ የትምህርት ቢሮ የማኔጅመንት አባላት የስርዓተ ትምህርት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ አድማሱ ደቻላ፣ የትምህርት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ዳኛው ገብሩ፣ የመምህራን ልማት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ሳምሶን መለሰ፣ ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ አማካሪ ወ/ሮ አበበች ነጋሽ፣ ለትምህርት ቢሮ ጽ/ቤት ኃላፊ አቶ ሲሳይ እንዳለ፣ ለቴክኒክ አማካሪ አቶ ደስታ መርሻ ላበረከቱት አስተዋጽኦ ምስጋና ይገባቸዋል።

በመጨረሻም መጽሐፉ ተጀምሮ እስኪጠናቀቅ ድረስ የትምህርት ቤት ርዕሰ መምህራን ለአዘጋጅ መምህራን ከዚህ በላይ ስራ የለም በማለት ፍቃድ በመስጠትና የሞራል ድጋፍ ስላደረጋችሁም ምስጋናችን እናቀርባለን።

ማውጫ

ይዘት	ገፅ
መግቢያ	
ምዕራፍ አንድ	
የአካባቢ ጥበቃ-----	1
ምዕራፍ ሁለት	
የመንገድ ደህንነት-----	11
ምዕራፍ ሦስት	
መረዳዳት -----	23
ምዕራፍ አራት	
ስርዓተ ፆታ-----	34
ምዕራፍ አምስት	
ጉብኝት -----	46
ምዕራፍ ስድስት	
ስፖርት-----	60
ምዕራፍ ሰባት	
ውሃ -----	74
ምዕራፍ ስምንት	
መደራደር -----	87
ምዕራፍ ዘጠኝ	
መገናኛ ብዙኃን -----	101
ምዕራፍ አስር	
ንግድ -----	115
የቃላት ፍቺዎች	
ዋቢ ጽሑፎች	

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ የ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋን ለመጀመሪያ ቋንቋነት ለሚማሩ ተማሪዎች የተዘጋጀ ነው። በዚህ መጽሐፍ የሚማሩ ተማሪዎች በቋንቋው በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ ለማድረግ ተሻሽሎ የተዘጋጀ የመጀመሪያ ቋንቋ ስርዓተ-ትምህርት አካል ነው።

መጽሐፉ ሲዘጋጀ መነሻ ያደረገው ተማሪዎች ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዴት እንደሚማሩ ማለማመድ ላይ የተመሰረተ ነው።

ይህ መጽሐፍ የመጀመሪያ ቋንቋ ስርዓተ ትምህርት እና መርሃ ትምህርትን መሰረት አድርጎ የተዘጋጀ ሲሆን የሚከተሉትን መሰረታዊ መርሆዎች አካቷል።

1. ተማሪዎች ስዕሎችን በመመልከትና ተረቶችን ወይም ታሪኮችን በማዳመጥ የማዳመጥና የመናገር ክህሎቶቻቸውን ያዳብራሉ።
2. ተማሪዎች የሚነበብላቸውን ታሪክ ወይም ንባብ በሚገባ በማዳመጥ ያዳመጡትን ታሪክ ወይም ምንባብ በንግግርም ሆነ በፅሁፍ በግልፅ ቋንቋ መናገርና መጻፍ ይጠበቅባቸዋል። ይህንንም ለማድረግ ይችሉ ዘንድ በተከታታይ የመናገርና የመጻፍ ተደጋጋሚ ልምምድ ማድረግ አለባቸው።
3. ተማሪዎች ባዳመጡትና ባነበቡት ፅሁፍ ውስጥ አዳዲስ ቃላት ካሉ የሚወክሏቸውን ፍቺ በመጻፍ በተገቢው የቃላት አሰዳደር ስርዓት በመጠቀም ዓረፍተነገሮችን ይማራሉ።
4. ተማሪዎች በተለመዱና በአዳዲስ ቃላት የተመሰረቱ ዓረፍተነገሮችን ማንበብ ይጠበቅባቸዋል።
5. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን ሲያዳምጡና ሲያነቡ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ አብረው መማር አለባቸው። በዚህም የሚያዳምጡትንና የሚያነቡትን ሃሳብ ይረዳሉ። የቃላት እውቀታቸውንም በማሳደግ በንግግርና በፅሁፍ ሃሳባቸውን በአግባቡ ይገልጻሉ።
6. ተማሪዎች የተለያዩ ተረቶችን ወይም ታሪኮችንና ሌሎች ፅሁፎችን አንብበው መረዳት ይችሉ ዘንድ የአንብቦ መረዳት ተግባራትን በተደጋጋሚ በመስራት ማዳበር ይጠበቅባቸዋል።

ምክር ለወላጆች

ውድ የተማሪ ወላጆች ወይም አሳዳጊዎች ልጆቻችን የአማርኛ ቋንቋ ትምህርቱን በአግባቡ ይገነዘቡ ዘንድ የመምህራን እና የእርስዎ ጥምር እገዛ ያስፈልጋል። ስለሆነም ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ተግባራት ከግንዛቤ በማስገባት በቤትዎ ውስጥ ልጅዎን ያግዙ።

1. ለልጆችዎ በአማርኛ ቋንቋ የተለያዩ ታሪኮችን፣ ተረቶችን. . .ይንገሯቸው/ ያንብቡላቸው (እንዲያነቡ አስፈላጊውን ምቹ ሁኔታ ይፍጠሩላቸው)።
2. ለልጆችዎ የንገሯቸውን/ ያንብቡላቸውን ታሪክ/ ተረት ልጆችዎ መልሰው እንዲተርኩ/ እንዲናገሩ ያበረታቷቸው።
3. በተማሪ መጽሐፍ ላይ የቀረቡትን ምንጻቦችንና ተግባራትን በየጊዜው እየተከታተሉ ያሰሯቸው(ያስረዷቸው)።
4. ልጆችዎ በራሳቸው ተነሳሽነት በአማርኛ ቋንቋ የተለያዩ ዕሁፎችን እንዲያዳምጡ፣ እንዲናገሩ፣ እንዲያነቡና እንዲፅፉ ያበረታቷቸው።
5. ልጆችዎ መምህራቸው በቤታቸው ተዘጋጅተው በመምጣት በተግባር እንዲያሳዩ የሚሰጧቸውን ተግባራዊ ክንውን መተግበሪያ የሚሆኑ ቁሳቁሶች በማሟላት የወላጅነት ግዴታዎትን ይወጡ።

አማርኛ
፬ኛ ክፍል

ምዕራፍ አንድ የአካባቢ ጥበቃ

ከዚህ ምዕራፍ መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- የሚነበብላችሁን ምንባብ በማዳመጥ መልዕክቱን ትናገራላችሁ።
- የቀረበላችሁን ምንባብ በማንበብ ዋና ሃሳቡን ትለያላችሁ።
- ለቃላት አውዳዊና ፍካሬያዊ ፍቺ ትሰጣላችሁ።
- አያያዥ ቃል በመጠቀም ውስብስብ አረፍተነገር ትጽፋላችሁ።

ማዳመጥ

የአረንጓዴ ቦታዎች ምንነት እና ጠቀሜታ

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. ከላይ የቀረበው የምንባብ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶዎቹን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. አረንጓዴ ቦታ የምንለው ምን ዓይነት ቦታ ነው?

ሀ. “የአረንጓዴ ቦታዎች ምንነት እና ጠቀሜታ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ::

1. የከተማ አረንጓዴ ስፍራዎች የሚባሉትን ዘርዘሩ?
2. አረንጓዴ ስፍራዎች ያላቸውን ጠቀሜታዎች ተናገሩ?
3. አረንጓዴ እጽዋት የአየር ብክለትን የሚከላከሉት በምን መንገድ ነው?
4. ምንባቡ ማስተላለፍ የፈለገው መልዕክት ወይም ሃሳብ ምንድን ነው?
5. በአካባቢያችሁ የምታውቋቸውን አረንጓዴ ቦታዎች ዘርዘሩ?

ቃላት

ለ. “የአረንጓዴ ቦታዎች ምንነት እና ጠቀሜታ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት በ “ሀ” ስር ለተዘረዘሩት ቃላት ከ”ለ” ስር ተመሳሳይቸውን በመምረጥ አዛምዱ::

“ሀ”

1. የተሸፈነ
2. ረግረግ
3. ማበልጸግ
4. ማስረግ
5. አስተዋጽኦ

“ለ”

- ሀ. ድርሻ
- ለ. ማጎልበት
- ሐ. ውሃ የበዛበት ስፍራ
- መ. የተከለለ
- ሠ. ማስገባት

ጽሑፊት

ሐ.የሚከተሉትን ቃላት በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

1. አፈር
2. ደን
3. አየር
4. ማገዝ

ቃላት

ሀ.በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት በምሳሌው መሰረት

አውዳዊ ፍቻቸውን ጻፉ።

- ምሳሌ፡-
1. ዛሬ ጠዋት <u>ትኩስ</u> ሻይ ጠጣሁ።	የሚያቃጥል
2. የልጁ ጉልበት ገና <u>ትኩስ</u> ነው።	አፍላ ፣ ጠንካራ

1. ያሬድ ዕቁብ ጣለ።
2. ያሬድ ቦርሳውን ጣለ።
3. ያሬድ ራሱን ጣለ።
4. በሁለቱ ጓደኛዎች ጠብ ምክንያት የክፍላችን ሰላም ደፈረሰ።
5. ዝናቡ ከመጠን በላይ ስለዘነበ ወንዙ ደፈረሰ።

ለ.በምሳሌው መሰረት ለሚከተሉት ቃላት ቀጥተኛ እና ፍካሬያዊ ፍቻቸውን

ጻፉ።

ምሳሌ፡-

	ቃል	ቀጥተኛ ፍቺ	ፍካሬያዊ ፍቺ
	ንብ	ማር የምትሰራ በራሪ ነፍሳት	ታታሪ

ተ.ቁ	ቃል	ቀጥተኛ ፍቺ	ፍካሬያዊ ፍቺ
1	አንበሳ		
2	ምላጭ		
3	እባብ		
4	ቆቅ		
5	መሰላል		
6	በግ		

ሰዎስው

መስተጻምር

ሀ.በምሳሌው መሰረት በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን

መስተጻምሮች በመለየት ጻፉ።

ምሳሌ፡-

ነገ ወይም ከነገ ወዲያ የአማርኛ ቋንቋ ፈተና እንፈተናለን። ወይም

1. እናቴ መጽሐፍ እና ቦርሳ ገዛችልኝ።
2. ጎበዝ መሆን ስለምፈልግ በርትቼ አጠናለሁ።
3. አያቴ ዛሬ ወይም ነገ ትመጣለች።
4. ሰሚራ ብዙ ጊዜ ማጥናት እና መጫወት ትወዳለች።
5. ብሩክ ከቤቴ እስከ ትምህርት-ቤት የሚሄደው ከጓደኞቹ ጋር ነው።

ቃላት

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ለምለም	4. መውሰድ
2. መትከል	5. የተሸፈነ
3. ጥቅም	6. ሙቀት

ሐ.ቀጥሎ በቀረበው ምሳሌ መሰረት መስተጻምሮችን በመጠቀም ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- እና

ሰሚራ እና ሰላማዊት ጓደኛዎች ናቸው።

ወይም	እስከ	እና
በ	ከ	ግን

ንባብ

እዩኤል እና አሚራ

ቅድመ ንባብ

- ሀ. ከላይ የቀረበው የምንባብ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ምስሉን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. የክፍላችሁን ንጽህና ለመጠበቅ ምን ታደርጋላችሁ?
- መ. በትምህርት-ቤታችሁ ውስጥ ከሚገኙ ክበባት መካከል በየትኛው ክበብ ትሳተፋላችሁ?

እዩኤል እና አሚራ የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ሁለቱ ተማሪዎች ጓደኛዎች ሲሆኑ በትምህርት-ቤታቸው ካሉት ክበቦች መካከል የአካባቢ ጥበቃ ክበብ አባላት ናቸው። እዩኤል እና አሚራ በዕቅዳቸው መሠረት በአካባቢ ጥበቃ ክበብ ከሌሎች ተማሪዎች ጋር በመረዳዳት በዓመት ውስጥ ብዙ ተግባራትን አከናውነዋል።

የክፍል ጽዳትን መጠበቅና የትምህርት-ቤቱን ግቢ ማስዋብ ከተግባራቱ ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ከዚህም ባሻገር ከትምህርት-ቤት ውጪም በተለያዩ የአካባቢ ጽዳቶች ላይ መሳተፍ የክበቡ ዓብይ ተግባር ነው። እዩኤል እና አሚራ በክበቡ ተግባራት ላይ በመሳተፍ የሥራ ድርሻቸውን ይወጣሉ። አሚራ በክበቡ ተጠሪነት፣ እዩኤል ደግሞ በክበቡ ፀሐፊነት ያገለግላሉ። ሁለቱም የክበቡን አባላት የማስተባበር ልዩ ተሰጥኦ አላቸው። ክበቡን የሚመሩና የሚያስተባብሩ መምህሮችም ከተማሪዎቹ ጋር በመሆን ዓመታዊ ዕቅዶችን ይነድፋሉ።

በዚህም መሰረት ዘወትር አርብ የአካባቢ ጥበቃ ክበብ አባላት የክፍል ዕዳት ተግባራትን የሚያከናውኑበት ቀን ነው። እነአሚራ የእለቱን ትምህርት ከተማሩ በኋላ በዕቅዳቸው መሠረት የመማሪያ ክፍላቸውን ለማዕዳት ተዘጋጁ። በዚህ የዕዳት ቀን የክበቡ አባላት ብቻ ሳይሆኑ ሌሎችም የትምህርት-ቤቱ ተማሪዎች በመረዳዳትና በመተሳሰብ በዕዳቱ ተግባር ላይ ይሳተፋሉ። ይህ የሳምንቱ የክፍል የዕዳት ቀን ከሌሎቹ የዕዳት ቀናት ይለያል። በሌሎቹ ቀናት ተማሪዎች በየተራ ክፍላቸውን በመጥረግና ቆሻሻዎችን በተዘጋጀላቸው ቦታ በመድፋት ያፀዳሉ።

ሀ. የእነእዩኤል እና አሚራ ክብብ ዓብይ ተግባር ምንድን ነው?

ለ. በመቀጠል እዩኤል እና አሚራ ከጓደኞቻቸው ጋር በመሆን ምን የሚያከናውኑ ይመስላችኋል?

በዚህ የዕዳት ቀን ተማሪዎቹ ክፍሎቻቸውን መጥረግ ብቻ ሳይሆን የክፍሎችን ግድግዳዎች አጸዱ። መስታወቶችን ወለወሉ። ቆሻሻዎችንም በመሰብሰብ ከመምህራቻቸው ጋር በመሆን በተገቢው መንገድ አስወገዱ። በዚህ ዓይነት ሁሉም የመማሪያ ክፍሎች መስታወቶች፣ ግድግዳዎችና ወለሎች በሚገባ ፀዱ። ወንበሮችና ጠረጴዛዎችም በደንብ እየተደረደሩ ተወለወሉ። በግድግዳዎችና በመስታወቶች ዙሪያ የነበሩ የሽረሪት ድሮችና አባራዎች ተራገፉ።

ተማሪዎቹ በሠሯቸው ተግባራት በጣም ተደሰቱ። ርስበርስ በመረዳዳት በአጭር ጊዜ ውስጥ ብዙ ተግባራትን በማከናወናቸው ለሌሎች ክብብ አባላት አርአያነታቸውን አስመሰክሩ። ከዚያም የሳምንቱ የትምህርት ቀን ማብቂያ በመሆኑ ሰኞ ለመገናኘት የስንብት ሰላምታ ተለዋውጠው ተለያዩ።

(በትምህርት ሚኒስቴር እና በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግሥት ትምህርት ቢሮ የጋራ ትብብር፣ በ2009 ዓ.ም፣ አጋዥ መጽሀፍ ለንባብ ትምህርት ፣ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተስማምቶ የቀረበ።)

ሀ. “እዩኤል እና አሚራ” በሚል ርዕስ በቀረበላችሁ ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

1. እዩኤል እና አሚራ የስንተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው?
2. እዩኤል እና አሚራ በትምህርት-ቤታቸው የሚሳተፉበት ክብብ ምን ይባላል?
3. ተማሪዎቹ የሚያጸዷቸውን ስፍራዎች ዘርዝሩ?
4. ተማሪዎቹ በሌሎች ቀናቶች የክፍላቸውን ንጽህና እንዴት ይጠብቃሉ?
5. እናንተስ ከአሁን በኋላ በትምህርት-ቤታችሁ እና በአካባቢያችሁ ምን ለማድረግ አሰባችሁ?

ጽሕፈት

ለ.እዩኤል እና አሚራ በሚል ርዕስ የቀረበላችሁ ምንጣብ ዋና መልዕክት በራሳችሁ አገላለጽ በአራት አረፍተነገሮች ጻፉ።

ቃላት

ሐ.ባነበባችሁት ምንጣብ መሰረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ጻፉ።

1. አርዳያ	5. ስፍራ
2. መሰብሰብ	6. ማብቂያ
3. ማስዋብ	7. ተለዋወጡ
4. አብይ	8. በተገቢው

ሰዋስው

የዓረፍተነገር ምንነት

ዓረፍተ ነገር ማለት የተሟላ መልዕክት ማስተላለፍ የሚችል እና በስርዓት የተደረደሩ ቃላት ስብስብ ነው።

ምሳሌ፡-

- ሀ. የአማርኛ ጽሁፎችን በሚገባ አነባለሁ። (ይህ ዓረፍተ ነገር ነው ምክንያቱም ቃላቱ በትክክለኛው ቅደም ተከተል ተደርድረዋል፤ ሙሉ ሃሳብም ያስተላልፋሉ።)
- ለ. እህቴ ጽሁፍ (ይህ ዓረፍተ ነገር አይደለም ምክንያቱም ሃሳቡ አልተሟላም።)
- ሐ. የዚህ ክፍል ተማሪዎች ጎበዞች ናቸው። (ይህ ዓረፍተ ነገር ነው ምክንያቱም ቃላቱ በትክክለኛው ቅደም ተከተል ተደርድረዋል፤ ሙሉ ሃሳብም ያስተላልፋሉ።)

ሀ. የሚከተሉት ጽሁፎች ዓረፍተ ነገር መሆናቸውን ወይንም ዓረፍተ ነገር አለመሆናቸውን በመለየት ጻፉ።

1. እርስ በእርስ መረዳዳት የሚያኮራ ባህል ነው
2. የአድዋ ጦርነት በ1888 ዓ.ም
3. ባህላዊ አልባሳቶቻችን የማንነታችን መገለጫዎች ናቸው
4. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ በርካታ ብሔረሰቦች በአንድነት ይኖራሉ
5. ሕጻናትን ለጉልበት ብዝበዛ መዳረግ
6. ግብር መገበር የዜግነት

የዓረፍተነገር ዓይነቶች

ዓረፍተ ነገሮች በውስጣቸው ከሚይዙት ሃሳብ ብዛት አኳያ በሁለት ምድብ ይከፈላሉ እነሱም ነጠላ ዓረፍተነገር እና ውስብስብ ዓረፍተነገር ናቸው።

1. ነጠላ ዓረፍተነገር :- የሚባለው ዓረፍተ ነገሩ አንድ ሃሳብን ብቻ የሚያስተላለፍ የዓረፍተ ነገር ዓይነት ነው።

- ምሳሌ:- ሀ. የኮሮና ቫይረስ በአለም ላይ ተሰራጨ ።
- ለ. ሃያት ወደትምህርትቤት ሄደች ።
- ሐ. ሜሮን መፅሐፍ ገዛች ።

2. ውስብስብ ዓረፍተ ነገር :- የሚባለው ደግሞ በዓረፍተ ነገሩ ውስጥ ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ተያያዥነት ያላቸውን ሃሳቦችን የሚይዝ የዓረፍተነገር ዓይነት ነው ።

- ምሳሌ :-ሀ. ኤች.አይ.ቪ ኤድስ ተላላፊ በሽታ ነው ስለዚህ መጠንቀቅ አለብን።
- ለ. የሱፍ ኪስ መጫወት ይችላል ነገር ግን ብስክሌት መንዳት አይችልም።
- ሐ. ትህትና መጽሀፍ ገዛች እና ለወንድሟ ሰጠችው።

ለ. የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ነጠላ ዓረፍተ ነገር ወይም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መሆናቸውን በመለየት ጻፉ።

1. ምግቡ ብዙ ዓይነት ነው ይሁን እንጂ አንዱም አይጣፍጥም።
2. ዘወትር አካባቢያችንን እናጸዳለን።
3. በርትታ አጠናች ስለዚህ ጥሩ ውጤት አስመዘገበች።
4. ሰዓዳ እርሷን አልያዘችም ነገርግን ትምህርትቤት ሄዳለች።
5. ሮቤል በጠዋት ወደ ትምህርትቤት ሄደ።
6. ኢትዮጵያን ከልቤ እወዳለሁ።

ሐ. ወደረኛ መስተጻምሮችን በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

ምሳሌ:- እኔ እና ጓደኛዬ በጋራ እናጠናለን።

የሚከተሉትን ጥገኛ መስተጻምሮች በክፍት ቦታው ላይ በማስገባት መጋራት ዓረፍተነገሩን አሟሉ።

እየ	ስለ	በ	ከ
----	----	---	---

1. ዳዊት ብዙ ጊዜ _____ ሚያነብ ጥሩ ውጤት አስመዘገበ።
2. በጠዋት መነሳት _____ ፈለኩ እንቅልፍ ይጥለኛል።
3. ዛሬ አባቴ _____ መጣ መዝናኛ ቦታ ይወስደኛል።
4. መንገዱ ስለማይመች _____ መኪና አንሄድም።

አያያዥ ቃላት

አያያዥ ቃላት የምንላቸው ቃልን ከቃል ፣ ሐረግን ከሐረግ ፣ ዓረፍተ ነገርን ከዓረፍተ ነገር በማያያዝ አንድን ሐሳብ ከሌላ ሐሳብ ጋር በማዋሀድ የሐሳብ ፍሰቱ የተጠበቀ እንዲሆን የሚያገለግሉ ናቸው። አያያዥ ቃላት ከምንላቸው ውስጥ ፦

ስለዚህ፣ ነገር ግን፣ በመሆኑም፣ ይሁን እንጂ፣ የሆነው ሆኖ፣ ምክንያቱም፣ ስለሆነም፣ . . . .

ምሳሌ፦

ሀ.አዲስ አበባ ብዙ የሚጎበኙ ቦታዎች አሉ።

ለ.አንዱንም አልጎበኘም።

ሀ.ሰናይት ዘወትር ታነባለች ።

ለ.ሰናይት ጥሩ ውጤት አመጣች።

አዲስ አበባ ብዙ የሚጎበኙ ቦታዎች አሉ፤ ይሁን እንጂ አንዱን አልጎበኘም።

ሰናይት ዘወትር ታነባለች፤ በመሆኑም ጥሩ ውጤት አመጣች።

ሠ.የሚከተሉትን አያያዥ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

1. ነገር ግን	4. በመሆኑም
2. ስለዚህ	5. ስለሆነም
3. ምክንያቱም	

ለ. የሚከተሉትን ነጠላ ዓረፍተ ነገሮች አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ወደ ውስብስብ ዓረፍተ ነገር በመቀየር ጻፉ ።

- ሌኖክ ቁርሱን በላ።
ሌኖክ የተመገበው ምግብ አልተስማማውም ።
- ማርታ ገበያ ሄደች ።
ማርታ ብርቱካን ገዛች ።
- የሒሳብ ትምህርት ይከብደኛል ።
የሂሳብ ትምህርት ከማጥናት አልቆጠብም ።
- ሶፊያ ከክፍሏ አንደኛ ወጣች ።
ሶፊያ ተሸላሚ ሆነች ።

የምዕራፍ አንድ የክለሳ ጥያቄዎች

1. የቃላት አውዳዊ እና ፍካሬዊ ፍቺ ማለት ምን ማለት ነው? በምሳሌ አብራሩ?

2. የመስተጻምር ዓይነቶች _____ እና _____ ይባላሉ።

3. ስለዚህ

ቢሆንም

ነገር ግን

ለሚሉት አያያዥ ቃላት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

4. ማገዝ

ማስረግ

መጠን

ዕቅድ ለሚሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ስጡ።

5. ማስዋብ

መጉዳት

ማብቂያ

ለሚሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ።

6. ቋንጣ

ዱባ

ለሚሉት ቃላት ቀጥተኛ እና ፍካሬያዊ ፍቺ ስጡ።

7. ነጠላ እና ውስብስብ ዓፍተነገሮችን ጻፉ።

አማርኛ
፬ኛ ክፍል

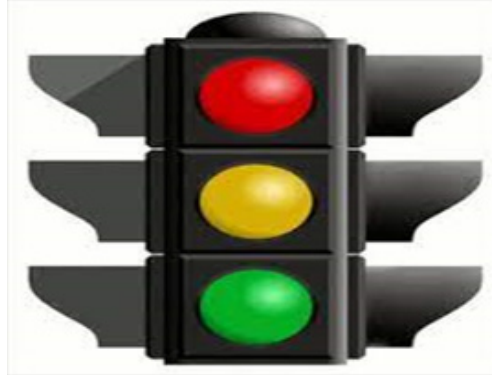
ምዕራፍ ሁለት የመንገድ ደህንነት

ከዚህ ምዕራፍ መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ስለ መንገድ ደህንነት መዝሙር አዳምጣችሁ ትዘምራላችሁ፤
- የሚሰጣችሁን አንቀጽ አቀላጥፋችሁ ታነባላችሁ፤
- ቃላትን ከተጨባጭ ህይወታችሁ ጋር ታዛምዳላችሁ፤
- አያያዥ ቃል በመጠቀም አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ፤

ማዳመጥ

“ልጆች ተጠንቀቁ”

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. ከላይ የቀረበው ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶዎቹን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. የመንገድ ላይ ጥንቃቄ ማለት ምን ማለት ነው?
- መ. ስለመንገድ አጠቃቀም የምታውቁትን ግለጹ?

ሀ. “ልጆች ተጠንቀቁ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት መዝሙር መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላትሁ መልሱ::

1. የአስፓልት መንገድ ስንሻገር ማቋረጥ ያለብን በምን ዓይነት ቦታ ላይ ነው?
2. አረንጓዴ መብራት ሲበራ ተራው የማን ነው?
3. ቀይ መብራት ሲበራ ተራው የማን ነው?
4. በመንገድ ላይ ስንንዝ የትኛውን አቅጣጫ መከተል አለብን?

ቃላት

ለ “ልጆች ተጠንቀቁ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት መዝሙር መሠረት ለሚከተሉት ቃላት አውዳዊ ፍቺ ጻፉ።

1. ልጆች
2. ሁሉንም
3. ሲሻገሩ
4. አያለሁ
5. ስሄድ

ጽሕፈት

ሀ. “ልጆች ተጠንቀቁ” በሚል ርዕስ ካዳመጣችሁት መዝሙር የተረዳችሁትን ሃሳብ በአራት አረፍተ ነገር ጻፉ።

ቃላት

ሀ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ስጡ፡

1. መንገድ ስንገዝ የግራ ጠርዝ መያዝ ይኖርብናል።
2. በአካባቢያችን በርካታ መኪናዎች ይንቀሳቀሳሉ።
3. በሳምንት አንድ ቀን በብስክሌት እሄዳለሁ።
4. አሽከርካሪዎች ለእግረኞች ቅድሚያ መስጠት አለባቸው።
5. በአዲስ አበባ ረጃጅም ጎዳናዎች አሉ።

ለ. ለሚከተሉት ዝርዝር ሃሳቦች በምሳሌው መሰረት መልስ መሆን የሚችሉ ቃላትን ለመመስረት በተሰጠው የአቅጣጫ መጠቆሚያ መሰረት አንድ፣ አንድ ፊደላትን ወደ ጎን እና ወደታች በመልስ መስጫ ሳጥኑ ውስጥ ጻፉ።

ወደ ጎን

ቁጥር	መግለጫ
1	ለአገር እና ለወገን መልካም ተግባርን ያከናወነ ሰው፤
3	አበባ የምትቀስም እና በታታሪነት የምትጠቀስ ነፍሳት፤
4	ከአንድ ወጥ ድንጋይ ተፈልፍሎ የተሰራ የአገራችን ጥንታዊ ሃውልት፤
7	ከመሬት ውስጥ የሚገኝ የእጽዋት ክፍል፤
8	ንጽህናን ለመጠበቂያነት የሚያገለግል አረፋ ያለው ጠጣር ቁስ፤
9	በምንተኛበት ጊዜ ለጭንቅላት መደገፊያነት የሚያገለግል፤

ወደ ታች

ቁጥር	መግለጫ
2	ግንብ የመገንባት ሙያ ያለው ሰው፤
4	የእናት ወይም የአባት እህት ፤
5	ባለስድስት አውታር ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ፤
6	በአንድ በኩል የተባረባረና የተለያዩ ነገሮች ተጨምረውበት የሚወቀጥበት የቤት ዕቃ፤
10	በሁለቱም እግሮቻችን በማስገባት እግሮቻችንን በሙሉ የሚሸፍን የልብስ ዓይነት፤

የመልስ መስጫ ሳጥን

1	2 ግ		4 ከ	5	1 0			
	3 ን				ሱ	8	6 ሙ	
			7					
			9		ስ			

ንባብ

የሾፌሩ ታሪክ

ቅድመ ንባብ

- ሀ. ከላይ የቀረበው ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶውን በማየት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. የትራፊክ አደጋ በምን ምክንያት የሚደርስ ይመስላችኋል?

የ38 ዓመት ጎልማሳ ነኝ። ድፍን አስር አመታትን በታክሲ ሾፌርነት አገልግያለሁ። ተወልጄ ያደኩት በአዲስ አበባ ከተማ ነው። የአንደኛ እና የሁለተኛ ደርጃ ትምህርቴን በአቅራቢያዬ በሚገኙ ትምህርት-ቤቶች ተምራለሁ። በትምህርቴ በጣም ጎበዝ ባልባልም ከሠነፎች ተርታ የምመደብ አልነበርኩም። ለቤተሰቦቼ ብቸኛ ልጃቸው እኔ ስለሆንኩ ቤተሰቦቼ የሚያገኙትን አነስተኛ ገቢ ለመጨመርና ከእጅ ወደ አፍ የሆነ ኑሯችንን ለማሳደግ በማሰብ የመንጃ ፈቃድ አውጥቼ በታክሲ ሾፌርነት እየሰራሁ የእራሴንና የቤተሰቤን ገቢ መደጎም ጀመርኩ። ስራዬ የታክሲ ሾፌር በመሆኑ በየቀኑ ከበርካታ ሰዎች ጋር የመተዋወቅ እድል ፈጠረልኝ። መጀመሪያ አካባቢ ጊዜዬን በሙሉ ተጠቅሜ ስለምሰራ ዳጎስ ያለ ገቢ ማግኘት ቻልኩ።

ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ግን ሰበሰብኩ እየፈጠርኩ መጥፎ ጠባዮችን መላመድ ጀመርኩ። በተለያዩ ጊዜ ወደ ጫት ቤት በመሄድ ጫት መቃም ለመድከ። ቀስ በቀስ የጫት ቃሚ ንደኞች በመያዝ ከምሳ ሰአት በኋላ ስራ ትቼ የምወለው ጫት ቤት ነበር። አስራአንድ ሰዓት ሲሆን የሰራተኞች የስራ መውጫ ሰዓት ስለሆነ ወደስራዬ እሄዳለሁ። ምሽት ግን ወደቤት መግባት ሲገባኝ እንቅልፍ አይወስደኝም በሚል ሰበብ ወደመጠጥ ቤት እሄዳለሁ። አንድ ቤት መጠጣት እጀምርና በሞቅታ ሳላውቀው ወደተለያዩ ቤቶች እየተዟዟኩ እስክሰክር ስጠጣ አመሻለሁ።

- ሀ. ባለታሪኩ በትምህርቱ ምን ዓይነት ተማሪ ነበር?
- ለ. ባለታሪኩ መጠጥ በመጠጣቱ ምን የሚያጋጥመው ይመስላችኋል?

አንድ ቀን ግን እንደተለመደው ከስራ መልስ ወደመጠጥ ቤት ስገባ የልጅነት የትምህርት ቤት ጓደኛዬን ሲጠጣ አገኘሁት። ከጓደኛዬ ጋር የተገናኘነው ከረጅም ጊዜ በኋላ ስለሆነ ሞቅ ያለ ሰላምታ ከተቀያየርንና አብረን ስንጠጣ ካመሸን በኋላ ጓደኛዬን ወደቤቱ ለማድረስ ታክሲዬን አስነስቼ ከመጠን በላይ በሆነ ፍጥነት እየነዳሁ ጉዟችንን ቀጠልን። ከመጠን በላይ ጠጥተንና ሰክረን ስለነበር ፍጥነታችንን መቀነስ ሲገባን ይበልጥ እየጨመርን፤ በአነዳዴ እየሳቅን እና ሙዚቃ ከፍ አርገን እያዳመጥን ስንሄድ ድንገት ከቆመ ገልባጭ መኪና ጋር ተላተምን።

ከወር በኋላ ራሴን በጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ቀዶ ጥገና ክፍል ውስጥ አገኘሁት። እንደነቃሁ የጓደኛዬ ህይወት ላይመለስ እስከ ወዲያኛው ማሸለቡን ነገሩኝ። እኔም የቀኝ የሰውነት ክፍሌን ማንቀሳቀስ አቅቶኝ የአልጋ ቁራኛ ለመሆን ተገደድኩ።

ጠጥቼ በማሽከርከሬ እና የትራፊክ ሕጎችን ባለማክበሬ ለወላጆቼ ተጨማሪ ሸክም ሆንኩ። በየቀኑ እንደእኔ የትራፊክ ደንብን ባለማክብርና ጠጥቶ በማሽከርከር የሚጠፋውን የሰው ህይወት፣ የአካል ጉዳት እና የንብረት ውድመት ሳስብ አሽከርካሪዎች በመጠንቀቀቅ ጉዳት ከመድረሱ በፊት ከእኔ ተማሩ እላለሁ።

ሀ. “የሾፌሩ ታሪክ” በሚል ርዕስ በቀረበው ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃል መልስ ስጡ።

1. ባለታሪኩ ስንት ዓመቱ ነው?
2. ባለታሪኩ የምን ሾፌር ነበር?
3. አደጋው በደረሰበት ወቅት የሾፌሩ ጓደኛ የተቀመጠው በየት አቅጣጫ ነበር? ለምን?
4. የባለታሪኩ የኑሮ ደረጃ በምን ዓይነት ሁኔታ ቀጠለ?
5. በምንባቡ መሰረት ሾፌሩ የመኪና አደጋ የደረሰበት ለምን ይመስላችኋል?

ቃላት

ሀ.በምንባቡ መሰረት በ” ሀ” ረድፍ ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

“ ለ”

1. መደጎም
2. ሰበሰቡ
3. በድንገት
4. ተላተምን
5. ተርታ

- ሀ.ሳይታሰብ
- ለ.መርዳት
- ሐ.ምድብ
- መ.ምክንያት
- ሠ.ተጋጨን

ለ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. አሳዛኝ	3. ዝቅተኛ	5. መጥፎ
2. መቀነስ	4. ጎበዝ	6. ገቢ

መናገር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ የመወያያ ርዕስ መሰረት በመወያየት ለክፍል ጓደኞቻችሁ የውይይታችሁን ሃሳብ አካፍሉ።

አቀላጥፎ ማንበብ

አንበሳ

አንበሳ በድመት ዘር ውስጥ ካሉት እንስሳት ግርማ ሞገስ ያለው፣ ኃይለኛና አስፈሪ ከሩቅ ሲመለከቱት ደስ የሚል አውሬ ነው። ቁመቱ እስከ አንድ ሜትር ርዝመቱ (ጅራቱን ሳይጨምር) ሁለት ሜትር ይደርሳል። ክብደቱ እስከ 236 ኪ.ሎ ይመዝናል። ሆዱ ላይ ትንሽ ነጣ ከማለቱ በቀር ጸጉሩ ወርቃማ ቢጫ ነው። ሲያረጅ ጎፈሩ ይጠቁራል። ጅራቱ ረጅም ጭራው አጭርና ጥቁር ነው። ሴቷ አንበሳ ከወንዱ አነስ ብላ ዘለግ ያለች ነች። ጎፈር የላትም። የአንበሳ የእርግዝና ወቅት አራት ወር ሲሆን በአንድ ጊዜ ከ2 እስከ 4 ደቦሎችን ትወልዳለች። አንበሳ እስከ 25 አመት እድሜ ይኖራል።

(ለማ ጉያ፣1995፣ ያለስተማሪ የሥዕል ትምህርት መማሪያ ፣ ገጽ 84፣ ለንባብ ትምህር እንዲያመች ተደርጎ የቀረበ)_____

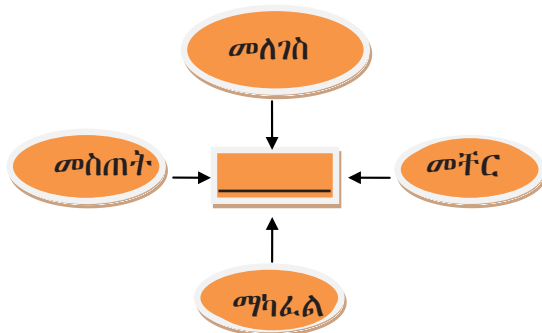

ቃላት

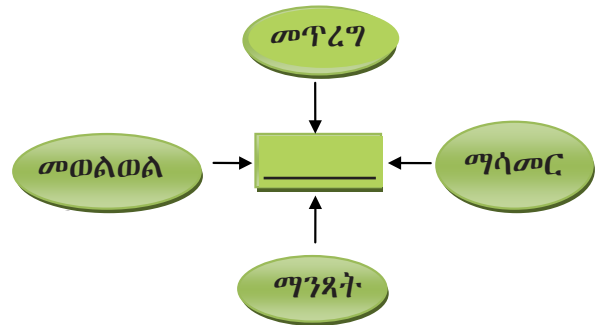
ሀ.በየሳጥኑ ዙሪያ ላሉት ቃላት ተመሳሳይ የሚሆነውን ቃል ከዚህ በታች በሰንጠረዥ ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ በመምረጥ ሳጥኑን አሟሉ።
የተሰጡ አማራጭ ቃላት

ማጽዳት	ረጅም	ደግነት	ማሰብ
------	-----	------	-----

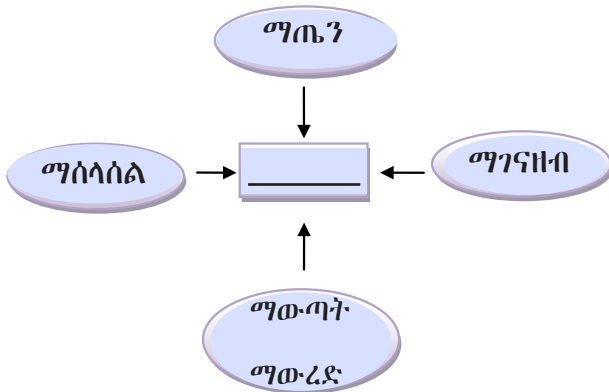
1.

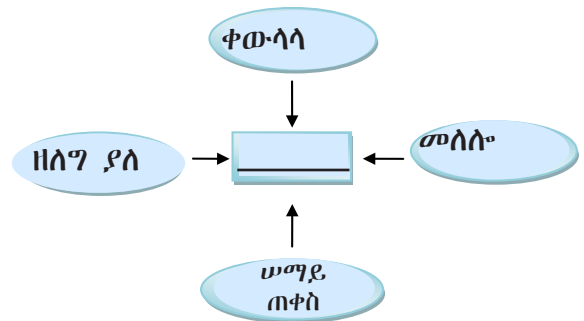
2.

3.

4.

ሰዋስው

ሀ.ከዚህ በታች በተዘረዘሩት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በመግባት ሃሳቦችን ሊያሟሉ የሚችሉ አያያዥ ቃላትን ምረጡ።

1. ሴቶችም _____ ወንዶች እኩል የሆነ መብት አላቸው።

- ሀ. ሲሆንም   ለ. ነገርግን   ሐ. ሆኑ   መ. ስለዚህ

2. ህንፃው ተሰርቶ ከተጠናቀቅ ቆይቷል፤ _____ እስከ አሁን አገልግሎት መስጠት አልጀመረም።

- ሀ. ነገርግን   ለ. ወይም   ሐ. ደግሞ   መ. ሆነ

3. አስፈላጊውን ዝግጅት አድርጎአለሁ _____ ፈተናውን በድል አጠናቅቃለሁ።

- ሀ. ነገርግን   ለ. ወይም   ሐ. ሆኑ   መ. ስለዚህ

4. በሚቀጥለው ሳምንት _____ አስራ አምስት ቀን ወደ ላሊበላ መሄዴ አይቀርም።

- ሀ. ሲሆንም   ለ. ወይም   ሐ. ስለዚህ   መ. ደግሞ

5. ማስረሻ የእግር ኳስ ተጫዋች ሲሆን ፋጡማ _____ ሯጭ ናት።

- ሀ. ደግሞ   ለ. ስለዚህ   ሐ. ወይም   መ. ነገርግን

ለ.የሚከተሉትን ቃላት በባዶ ቦታዎች ውስጥ በማስገባት ዓረፍተነገሮቹን አሟሉ።

ጨዋታዎች	ማስተማር	ማታ	መንገዶች
መማር	እንዳይሰደዱ	አጠገብ	ክብር

1. ዘወትር _____ ትምህርቴን አጠናለሁ።

2. ትምህርታችንን በትጋት _____ አለብን።

3. ልጆች የሚጫወቱት በርካታ _____ አሉ።

4. የዱር እንስሳት _____ አካባቢያችንን መንከባከብ አለብን።

5. የኮሮና ቫይረስ መተላለፊያ _____ በማወቅ ጥንቃቄ እናድርግ።

6. የምናውቀውን ለማያወቁት _____ እንችላለን።

7. ለወላጆቻችን ተገቢውን _____ መስጠት አለብን።

ጽሕፈት

ሀ. ከሚከተለው ጽሁፍ ውስጥ ውስብስብ ዓረፍተ ነገሮችን ብቻ በመለየት ጻፉ።

አዲስ አበባ የኢትዮጵያ ዋና ከተማ ናት። በከተማዋ ስለመንገድ ደህንነት በተመለከተ በተለያዩ መንገድ ትምህርት ይሰጣል፤ ይሁን እንጂ በርካታ የትራፊክ አደጋዎች ያጋጥማሉ። ለትራፊክ አደጋ እንደመንስኤ ከሚጠቀሱት ውስጥ አንዱ የመንገድ ህጎችን አለማወቅ ነው። አሽከርካሪዎችና እግረኞች በሙሉ የመንገድ አጠቃቀም ህጎችን ማወቅ አለባቸው። የመንገድ ደህንነት ግንዛቤ ለምፍጠር ባለድርሻ አካላት ሁሉን አቀፍ ጥረት እያደረጉ ይገኛሉ፤ ቢሆንም ህብረተሰቡ የግንዛቤ ለውጥ አላመጣም።

ለ. በምሳሌው መሰረት የተዘበራረቁትን ቃላት ቅደም ተከተል በማስተካከል የተሟላ ሃሳብ የሚያስተላልፍ ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- ንጽህና / የክፍላችንን / እንጠብቃለን / እኛ
- እኛ የክፍላችንን ንጽህና እንጠብቃለን።

1. እኔ / ነኝ / ክፍል / ተማሪ / የአራተኛ
2. ባህላችንን / የማክበር / እንግዳ / ልናዳብር / ይገባል
3. ጳጉሜ / ነው / የአመቱ / ወር / የመጨረሻ
4. ምቹ / መንገዱ / አይደለም / ለመኪና
5. ረጅሙ / በአለማችን / ወንዝ / ነው / አባይ

ሐ. በምሳሌው መሰረት የሚከተሉትን ወደረኛ መስተጻምሮች በመጠቀም በእያንዳንዳቸው ሦስት ሦስት ውስብስብ ዓረፍተነገሮችን ጻፉ።

እና	ወይም
----	-----

ምሳሌ:-

1. ኸይሩ እና ሃና ዘወትር ያጠናሉ፤ በመሆኑም ጥሩ ውጤት ማመዘገባቸው አይቀርም።
2. ነገ ወይም ከነገወዲያ የሩጫ ውድድር አለብን፤ ስለዚህ የስፓርት ልብሶቻችንን ማምጣት አለብን።

የምዕራፍ ሁለት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቺ ማለት ምን ማለት ነው? በምሳሌ አብራሩ?
2. ወደረኛ መስተጻምሮችን በመጠቀም ውስብስብ ዓፍተነገሮችን መስርቱ።
3. አያያዥቃላትን በመጠቀም ዓረፍተነገሮችን መስርቱ።
4. የንባብ ችሎታችሁን ለማዳበር መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የቀረበላችሁን ምንባብ ተለማመዱ፤ ለክፍል ጓደኞቻችሁም ተራ በተራ አንብቡ።

ማርስ

ከቅርብ ፕላኔቶች መሀል ከፀሀይ ርቃ የምትገኘው ማርስ ናት። የጥንት ሮማዊያን ማርስ ብለው የሰየሟት በጦር አምላካቸው ስም ነው። ማርስ ከመሬት ጋር ብትመሳሰልም ልዩነቶች ግን አሏት። ለምሳሌ ማርስ ከመሬት ታንሳለች። መሬትን አንድ አስረኛ ነው የምታክለው። ማርስ ቀላ ያለች ስተሆን፣ ዋልታወቿ ነጣ ያሉ ናቸው።

ማርስ ላይ ሸለቆዎች፣ ሜዳዎችና ተራራማ ቦታዎች አሉ። ለምሳሌ፣ ማርስ ወገብ አካባቢ ትልቅ ሸለቆ ይገኛል። የዚህ ሸለቆ ርዝማኔ 5 ሺህ ኪሎሜትር ሲሆን፣ የጎን ስፋቱ 100 ኪሎ ሜትር ነው። ጥልቀቱም 10 ኪሎሜትር ይሆናል። የማርስ ትልቁ ተራራ አሊምፕስ በመባል ይታወቃል። ከፍታውም 25 ኪሎሜትር ይሆናል። በመሬት ላይ የሚገኘው ትልቁ ተራራ ኤቫሪስት በመባል ይታወቃል። በማርስ ገጽታ ሌላም የሚታይ ነገር አለ። እሱም የወንዝ መውረጃ የመሰለ ጉድጓድ፤ ይህ የወንዝ መውረጃ ጎደጓዳማ ስፍራ በአንድ ወቅት ማርስ ላይ ውሀ እንደነበር ያስረዳል በማለት የስነፈለክ ተመራማሪዎች ይገልጻሉ።

ማርስ ከባቢ አየር አላት። ከባቢ አየሩም እንደ ቪነስ ከባቢ አየር ጥቅጥቅ ያለ ሳይሆን በጣም ስስ ነው። የተሰራውም በአብዛኛው ካርቦንዳይኦክሳይድ ከተባለው ጋዝ ነው። ጥቂት ይሁኑ እንጅ ናይትሮጂን፣ ኦክስጅን እና ውሀ ይገኙበታል። በይዘትም ከመቶ 95 እጁ ካርቦንዳይኦክሳይድ ነው። የሚዘዋወር ጥቂት ደመናም አለ። ሆኖም ይህ ደመና ዝናብ የማዝነብ አቅም ያለው አይደለም። በዚህም ምክንያት በማርስ ላይ ዝናብ አይዘነብም። ሆኖም ብዙውን ጊዜ የማርስን ሸለቆዎች በጭጋግ ተሸፍነው ነው የምናያቸው።

ማርስ ከሌሎች ቅርብ ፕላኔቶች ይበልጥ ከፀሐይ፣ ከሜርኩሪ፣ ከቪነስና ከመሬት የበለጠ ትቀዘቅዛለች። የማርስ ሙቅት ቀን ከ0°C ጥቂት ከፍ ሲል፣ በምሽት ወቅት ከዜሮ በታች 20°C ይወርዳል። ይህም ቅዝቃዜ መሬት ላይ በብዙ ቦታዎች የሚታይ አይደለም።

ማርስ ሁለት ትናንሽ ጭፍራዎች አሉዋት። እነርሱም ፎቦስና ዴይሞስ በመባል ይታወቃሉ።

(ምንጩ:-እሸቱ አሰፋ፣ 2000፣ ፕላኔቶችና ሌሎች የሰማይት አካላት፣ ገጽ 51-54)

5. "ማርስ" በሚል ርዕስ ከቀረበው ምንባብ የተረዳችሁትን መልዕክት በአራት ዓረፍተ ነገር ጻፉ።

አማርኛ
፬ኛ ክፍል

ምዕራፍ ሦስት መረዳዳት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ያዳመጣችሁትን ምንባብ መልዕክት ትናገራላችሁ፤
- በክፍል ደረጃችሁ ያነበባችሁትን ጽሁፍ ዋና ሃሳብ ትለያላችሁ፤
- ቅጥያዎችን ተጠቅማችሁ አረፍተነገር ትጽፋላችሁ፤
- አያያዥ ቃላትን ተጠቅማችሁ ነጠላ እና ውስብስብ አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ።

ማዳመጥ

እህት-ማማቾቹ

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. ከላይ የቀረበው ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ምስሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ግለጹ?
- ሐ. መረዳዳት ከየት ይጀምራል?

ሀ. “እህት-ማማቾቹ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. ቤተልሄም ፍቅርን የምትበልጣት በስንት ዓመት ነው?
2. ቤተልሄም ፍቅርን “አንቺ እኮ እስትንፋሴ ነሽ።” ስትል ምን ለማለት ፈልጋ ነው?
3. ፍቅር ወደበሩ የሮጠችው ለምንድን ነው ?
4. እናንተ በቤት ውስጥ በአቅማችሁ ምን ምን ስራዎችን ትሰራላችሁ ?

ምዕራፍ ሦስት

ቃላት

ሀ. “እህትማማቾቹ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት በ “ሀ” ረድፍ ስር ለተዘረዘሩት ቃላት ተቃራኒያቸውን ከ “ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. መብለጥ	ሀ. ልዩነት
2. አንድነት	ለ. ቆሽሾ
3. ፍቅር	ሐ. መዘንጋት
4. ጸድቶ	መ. ማነስ
5. ማስተዋል	ሠ. ጥላቻ

ለ. “እህትማማቾቹ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳያቸው ጻፉ።

ምሳሌ፡-

ቤቱን በተቻለኝ አቅም በዚህ መልኩ አዘጋጀሁት። = አስተካክልኩት

- ፍቅር ቤቱን ወልውላ ሶፋውን እና ጠረጴዛዎችን አስተካክለችው።
- ወዲያውኑ የግቢያቸው በር ለመክፈት ወደበሩ ተፈተለከች።
- ቤተልሄም በታናሽ እህቷ በመገረም “አንቺ እኮ እስትንፋሴ ነሽ” አለቻት።
- ቤተልሄም የራሷን የቤት ስራ ከጨረሰች በኋላ ፍቅርን ታስጠናታለች።
- ቤቱን ለማስተካከል እየተቻኮለች ወደ ሳሎን ገባች።

ጽሕፈት

ሀ. “እህትማማቾቹ” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉት አገላለጾች ምን ማለት እንደሆኑ አብራሩ።

- ተሰናብተው ወጡ
- ማዕድቤት
- ልዩ ውበት አጎናፀፈችው
- እንደመስከረም ሰማይ

ምዕራፍ ሦስት

ከዚህ በኋላ ከትዳራቸውና ከዘመዶቻቸው ይልቅ ዘመድ አልባና ምንም ደጋፊ የሌላቸውን ልጆች መረጡ። ለመጀመሪያ ጊዜ 21 ህፃናትን ይዘው መኖር ሲጀምሩ፣ የ21 ህፃናትን ጉሮሮ ለመድፈን፣ አልባሳትን ለማሟላት በመጀመሪያ የነበሯቸውን ልዩ ልዩ ወርቅ እና ጌጣጌጦች ሸጡ። በገንዘቡ እህል ሽምተው እንጀራና ዳቦ እየጋገሩ፣ ቆሎ እየቆሉ መሸጡን ተያያዙት። በሚገኘው ትርፍም ልጆቻቸውን መመገብና ማልበስ ቻሉ።

በጥቂት ህፃናት የተጀመረው ሰብዓዊ ተግባር በአሁኑ ወቅት በከፍተኛ ደረጃ አድጎ በብዙ ማህበረሰባዊ እድገትና ልማት ውስጥ ተስፋፍቶ ማህበረሰቡን ለለውጥና ለእድገት በማንቀሳቀስ ላይ ይገኛል። የድርጅቱ መጠሪያ በአሁኑ ጊዜ አበበች ጎበና የህፃናት እንክብካቤና ልማት ማህበር በመባል ይታወቃል።

ወይዘሮ አበበች ጎበና ለሃገርና ለወገን ላበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ የጅም ዩኒቨርሲቲ የክብር ዶክተሬት ዲግሪ ሰጥቷቸዋል። ድርጅታቸው ለሰብዓው ድጋፍና እንክብካቤ ላደረገው አስተዋጽኦ በየጊዜው ከተለያዩ አለማቀፍና አገር አቀፍ ድርጅቶች በርካታ ዋንጫዎችንና የምስክር ወረቀቶችን አግኝቷል። ክብርት ዶክተር አበበች ጎበና በ85 ዓታቸው ሰኔ 27 ቀን 2013 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት እስከተለዩበት ቀን ድረስ ድርጅቱን በዋና ስራ አስኪያጅነት ሲመሩ ነበር።

ምንጭ:- ሺ.በሺ. ለማ(2007ዓ.ም)፣ አርዳዎቹ- የ12ኛ ክፍል አማርኛ የተማሪው መጽሀፍ ለክፍል ደረጃው እንዲያመች ተደርጎ ተሸሽሎ የቀረበ

ሀ. “የመረዳዳት ጥግ “ በሚል ርዕስ በቀረበው ምንጣብ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በጽሁፍ መልሱ።

1. አበበች ጎበና የት አካባቢ ተወለዱ?
2. ከትዳራቸውና ከዘመዶቻቸው ይልቅ ምንም ደጋፊ የሌላቸውን ልጆች ለምን መረጡ?
3. ለአገርና ለወገን ባበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ ምን አገኙ?

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች በምንጣቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ ከተሰጡት አማራጮች መካከል ምረጡ።

1. የወይዘሮ አበበችን የህይወት አቅጣጫ የቀየረው ምን ነበር?

ሀ. የቤተሰባቸው ፍቅር	ለ. የወሎ ጉዟቸው
ሐ. የዘመዶቻቸው ግፊት	መ. ልጅ ስለሌላቸው
2. ከሚከተሉት መካከል የወይዘሮ የአበበች ባህሪ ያልሆነው የቱ ነው?

ሀ. ደግነት	ለ. ሩህሩህነት	ሐ. ጨካኝነት	መ. አዛኝነት
---------	-----------	----------	----------
3. ወይዘሮ አበበች የህፃናትን ምግብና አልባሳት ለማሟላት ምን ያደርጉ ነበር?

ሀ. የወርቅ ጌጣጌጣቸውን ሸጠዋል።	ሐ. ዳቦ እየጋገሩ ይሸጡ ነበር።
ለ. ቆሎ እየቆሉ ይሸጡ ነበር።	መ. ሁሉም መልሶች ናቸው።
4. የወይዘሮ አበበች ድርጅት መጠሪያ ስሙ ምን ይባላል?

ሀ. አበበች ጎበና የህፃናት እንክብካቤና ልማት ማህበር
ለ. የአበበች ጎበና በጎ አድራጎት ማህበር
ሐ. የበጎ አድራጎት ድርጅት
መ. አበበች ጎበና የሃብታሞች ድርጅት
5. ጅማ ዩኒቨርሲቲ ለወይዘሮ አበበች ጎበና የክብር ዶክትሬት ዲግሪ የሰጣቸው በምን ምክንያት ነው?

ሀ. ዩኒቨርሲቲውን በስራ ስለሚደግፉት
ለ. ለአገርና ለወገን ባበረከቱት የላቀ አስተዋፅኦ
ሐ. ዩኒቨርሲቲውን በገንዘብ ስለሚደግፉት
መ. በዩኒቨርሲቲው ውስጥ ገብተው ስላስተማሩ

ምዕራፍ ሦስት

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት “የመረዳዳት ጥግ” በሚል ርዕስ የቀረበውን ምንባብ ተራ በተራ ድምጻችሁን ከፍ በማድረግ አንብቡ።

ቃላት

ሀ.በምንባቡ መሰረት በ “ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. አቅጣጫ	ሀ. ገዝተው
2. ሸምተው	ለ. ጊዜ
3. ወቅት	ሐ. የቀየረው
4. የላቀ	መ. መስመር
5. የለወጠው	ሠ. ከፍ ያለ

ጽሕፈት

ሀ.“የመረዳዳት ጥግ” ከሚለው ምንባብ ውስጥ ያገኛችሁትን ሃሳብ በአራት ዓፍተነገሮች ጻፉ።

ለ.በትምህርት-ቤታችሁ ውስጥ የሚገኘው የበጎ አድራጎት ክብብ የሚያከናውነውን ተግባር በተመለከተ መረጃዎችን በመሰብሰብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በጽሁፍ አቅርቡ።

ሰዋስው

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ውስጥ ያሉትን የመነሻ ቅጥያዎች ለይታችሁ ዓፉ።

ምሳሌ:-	እንደመጣ	እንደ-
1. ስለተከለ		5. ከሰጠ
2. አስቀረ		6. እንደዕጽዋት
3. እየፈጠረ		7. ስለቤተሰብ
4. በፍጥነት		8. አስመለሰ

ምዕራፍ ሦስት

ለ.የሚከተሉት ቃላት ውስጥ ያሉትን የመድረሻ ቅጥያዎች ለይታችሁ ዓፋ።

- ምሳሌ፡-   ልጁ   -ኩ
1. ተማሪዎች	6. ክፍላችን
2. ልብስህ	7. ድመቶች
3. በሬዎች	8. እርሳስሽ
4. መምህሮች	9. ቤቱ
5. መጽሀፌ	10. ስራችሁ

ሐ.የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በምሳሌው መሰረት በመነጣጠል ጻፉ።

	ባለቅጥያ ቃላት	የመነሻ ቅጥያ	ዋና ቃል	የመድረሻ ቅጥያ
1	ስለልብሶች	ስለ-	ልብስ	-ኩች
2	ከተወች			
3	በደብተሩ			
4	የአገራችን			
5	እንደሰጠን			
6	አልመሰለም			

መ. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመጠቀም ነጠላ ዓረፍተነገሮችን መስርቱ።

- ምሳሌ፡-   የባህላችን
- ምግባችን የባህላችን መገለጫ ነው።

1. በወንዞቻችን
2. እንደመምህራችን
3. ስለተጫወትሽ
4. የአገሪ
5. ከመጽሀፍህ

ምዕራፍ ሦስት

ሠ.በሚከተለው አንቀጽ ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት ለዩ፤ በመቀጠል

የለያችኋቸውን አያያዥ ቃላት በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ሜላት በትምህርቷ ጥሩ ውጤት ታስመዘግባለች፤ ምክንያቱም ከመምህራቿ የሚሰጣትን ገለጻ በሚገባ ትከታተላለች የክፍል እና የቤት ስራዋን በመስራት ታጠናለች። በባህሪዋም የተመሰከረላት ጨዋ ተማሪ ናት፤ ስለሆነም በሰዎች ዘንድ የተወደደች ናት። መምህራቿ “ጥሩ ስነ-ምግባር ያስከብራል፤ ነገር ግን የባህሪ ችግር ያለበት ተማሪ በሰዎች ዘንድ አይወደድም።” የሚሏትን ምክር ለጓደኞቿ ትነግራቸዋለች፤ ስለዚህ ሁላችንም በስነ-ምግባር መታነፅ አለብን።

የምዕራፍ ሶስት የክለሳ ጥያቄዎች

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቺ ስጡ። በመቀጠልም

በፍቻቸው ነጠላ ዓረፍተነገሮችን መስርቱ።

1. ሰበሰበ
  2. ራቀ
  3. ፍቅር
2. ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
  3. የመነሻ ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
  4. የመድረሻ ቅጥያ ማለት ምን ማለት ነው?
  5. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመነጣጠል ጻፉ።

	ባለቅጥያ ቃላት	የመነሻ ቅጥያ	ዋና ቃል	የመድረሻ ቅጥያ
1	ስለህዝባችን			
2	እንደችሎታሽ			
3	በመጽሀፉ			
4	ከቀረሽ			

6. አያያዥ ቃትን በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተነገሮችን መስርቱ

7. በቤታችሁ ውስጥ ቤተሰቦቻችሁን በስራ በማገዝ ያክናወናችሁትን

ተግባራት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በጽሁፍ አቅርቡ።

አማርኛ ፬ኛ ክፍል

ምዕራፍ አራት ስርዓተ-ጾታ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ርዕሱን በመመልከትና በማዳመጥ ሃሳባችሁን ታካፍላላችሁ፤
- ካነበባችሁት ጽሁፍ ውስጥ ዝርዝር መረጃውን ትጽፋላችሁ፤
- ስለአንቀጽ ምንነት ታብራራላችሁ፤
- የውሰት ቃላትን ጥቅም ትዘረዝራላችሁ፤
- ግስ ተጠቅማችሁ አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ፤

ማዳመጥ

የስራ ክፍፍል

ቅድመ ማዳመጥ

ሀ. የስራ ክፍፍል ሲባል ምን ማለት ይመስላችኋል?
 ለ. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ግለጹ?
 ሐ. በቤታችሁ በአብዛኛው የቤት ውስጥ ስራ የሚሰራው ማን ነው? ለምን?

ሀ. “የስራ ክፍፍል” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላትሁ መልሱ።

1. የእህትየዋ የትምህርት ውጤት ከጊዜ ወደጊዜ እየቀነሰ የመጣው ለምንድን ነው?
2. እህትየዋ በክበቡ ስለምትሳተፍ በርካታ ቁምነገሮችን ተምራለች ሲል ምን ማለቱ ነው?
3. እህትየዋ የተቆጨችው በምን ምክንያት ነው?
4. አባትየው የስራ ክፍፍልን በተመለከተ ምን ዓይነት አመለካከት ያላቸው ይመስላችኋል?

ቃላት

ሀ. “የስራ ክፍፍል” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት በ “ሀ” ረድፍ ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ “ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

“ለ”

- 1. አካባቢ
- 2. መማር
- 3. ተረዷት
- 4. መቆጨት
- 5. አስተሳሰብ

- ሀ. ማወቅ
- ለ. መጻጸት
- ሐ. አመለካከት
- መ. ሠፈር
- ሠ. መተባበር
- ረ. ተገነዘቧት

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ።

1. የበለጠ	3. ለቀቀ	5. በቡድን
2. በቅርብ	4. ርህራሄ	

ጽሕፈት

ሀ. ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. መቀነስ	3. አባላት	5. ጫና
2. ክብብ	4. ሥራ	

ለ. በቤታችሁ በጾታ እኩልነት ላይ የተመሰረተ የስራ ክፍፍልን የሚያሳይ ጽሁፍ በአራት ዓረፍተ ነገሮች በመጻፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ቃላት

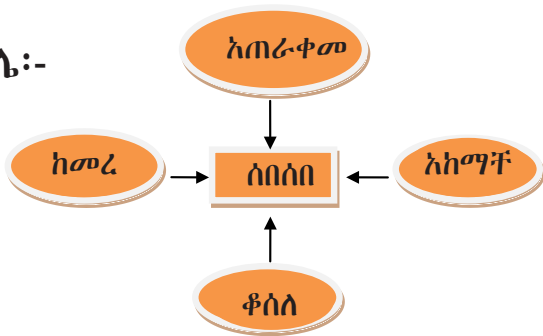
ሀ. አማርኛ ቋንቋ ከአገር ውስጥም ሆነ ከውጪ ቋንቋዎች በመዋስ እየተጠቀመባቸው ያሉ ቃላትን ከመጽሀፍት እና ሰዎችን በመጠየቅ ከሰበሰባችሁ በኋላ ማስታወሻ በማዘጋጀት በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

ሀ. በየሳጥኑ መሃል ላሉ ቃላት ከዚህ በታች በሰንጠረዥ ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ ተመሳሳይ የሚሆኑትን አራት ቃላት በመምረጥ በእያንዳንዱ ሳጥን ዙሪያ አሟሉ።

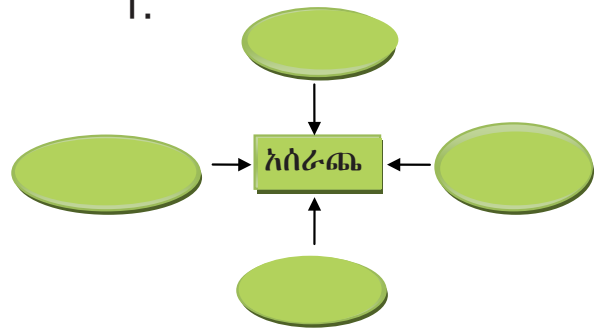
የተሰጡ አማራጭ ተመሳሳይ ቃላት

ፌሽታ	መድከም	ከመረ	በተነ	ፈጸመ	አስተላለፈ	ቆለለ	መኳተን	ፈንጠዘያ	አዳረሰ
አክናወነ	አጠራቀመ	አስፋፋ	ሃሴት	መልፋት	አጠናቀቀ	ፍስሃ	አክማቸ	መትጋት	አዘጋጀ

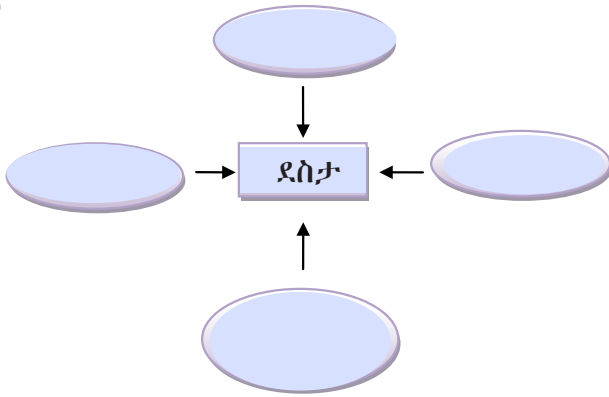
ምሳሌ:-

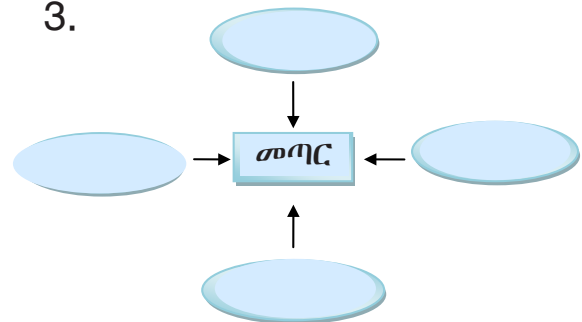
1.

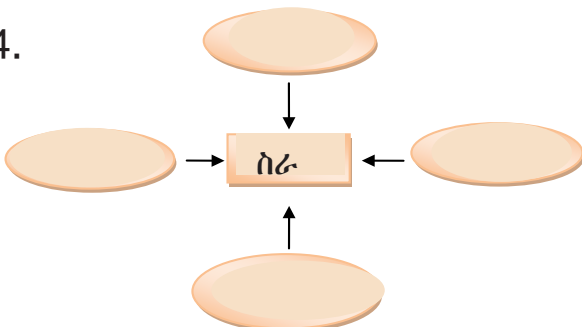
2.

3.

4.

ንባብ

የፆታ እኩልነት

ቅድመ ንባብ

- ሀ. የፆታ እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?
- ለ. ስዕሉን በመመልከት ምንጣቡ ስለምን የሚያወራ ይመስላችኋል?
- ሐ. በቤታችሁ ውስጥ ምን ምን አይነት ስራ ትሰራላችሁ?
- መ. በስራቸው ታዋቂ የሆኑ ሴቶችን ታውቃላችሁ? ምን ምን ተግባራትን ፈፀመው የታወቁ ናቸው?

የአንድ ቤተሰብ አባላት የሆኑ አባት፣ እናት እና ሁለት ልጆች በጠዋት ተነስተው ወደስራ እና ወደትምህርቤት ለመሄድ ዝግጅት እያደረጉ ሳለ እናት ወይዘሮ ኤልሳ መጣራት ጀመሩ፡-

ወይዘሮ ኤልሳ፡- ሰላም ! . . . ሰላም ! . . . ኧረ ሰላም!

ሰላም፡- አቤት እማዬ ምን ሆነሽ ነው?

ወይዘሮ ኤልሳ፡- እኔ ወተቱን እያራላሁ እና እንዳይገነፍልብኝ እየጠበኩ ስለሆነ አንቺ የተጣደውን ድስት እንድታማስይልኝ ነው።

ሰላም፡- እማዬ.... የደንብ ልብሴን አለበስኩም ፤ ደብተራንም አላዘጋጀሁም።

ወይዘሮ ኤልሳ፡- ወንድምሽን ጥሪውና ንገሪው ፣ ደብተርሽን አስተካክሎ በቦርሳሽ ውስጥ ያስገባልሽ።

ሰላም፡- እንዴ! እማዬ ኤርሚያስ እንዴት አድርጎ የኔን ደብተር ያስተካክልልኛል? ሁሉንም ደብተሮች እኮ ይገፍ አልሄድም፤ በክፍለ ጊዜ መሰረት ዛሬ ምን እንደምንማር እሱ አያውቅም።

ወይዘሮ ኤልሳ፡- ያም ሆነ ይህ ያዘዘኩሽን ስራ ስሪ፤ ለማዘጋጀቱ እንደሆነ ትደርሻለሁ።

አቶ ነብዩ፡- በጠዋት ተነስታችሁ ብትዘገጃጁ ጥሩ ነበር። ይህም እኛ ተነስተን ከተቀመጥን እንኳን ስንት ጊዜያችን።

ወይዘሮ ኤልሳ፡- ወይ ጉድ አንተና ኤርሚያስ ምን ስራ ትሰራላችሁ፣ በጠዋት ተነስታችሁ የግል ንፅህናችሁን ከጠበቃችሁ በኋላ ልብሳችሁን ለብሳችሁ፣ ቁርስ መብላት ነው።

ሀ. በቤተሰቡ ውስጥ ስራ እየሰሩ ያሉት እነማን ናቸው?
ለ. ከዚህ በኋላ ምን የሚያደርጉ ይመስላችኋል?

ኤርሚያስ፡- እማዬ እኔ እኮ እንደ ሰላም ስራ ላግዝሽ እችል ነበር፤ አባዬና አንቺ ግን ይህ የሴት ስራ ነው፤ አንተ ማዕድቤት ለማዕድቤት ምን ያስኬድሃል እያላችሁ ትገስጹኛላችሁ።

ወይዘሮ ኤልሳ፡- አዎ ልጄ ጥፋቱ የኔና የአባትህ ነው። አባትህ በፆታ እኩልነት ለማመን ይቸገራል። እኔም ብሆን የተለያዩ ሁኔታዎችን ከጎረቤትም ሆነ

ከመገናኛ ብዙሃን ባዳምጥም አስተዳደጌ ከፍተኛ ተፅእኖ አሳድሮብኛል።

አቶ ነብዩ:- እኔ የውጭውን ስራ ስሰራ እውላለሁ፤ አንቺ ደግሞ በቤት ውስጥ ያለውን ስራ ሰርተሽ ብትጠብቁኝ ምን ችግር አለው?... ሌላው ኤርሚያስ ከትምህርትቤት እንደተመለስክ የጥናት ሰዓትህን ጠብቀህ እንድታጠና።

ኤርሚያስ:- አባዬ! . . . ሁልጊዜ እኔን ብቻ አጥና የምትለኝ ለምንድን ነው? ሰላምም ማጥናት አለባት።

ሰላም:- አዎ እኔን አንድም ቀን አጥኝ ብለኸኝ አታውቅም።

አቶ ነብዩ:- ልጆቼ የተናገራችሁት ነገር ውስጤን በጣም አስደንግጦታል። ሁለታችሁንም የምንወዳችሁ ልጆቻችን ናችሁ። ሰላም የማዕድቤት ስራ እንድትሰሩ አንተ ደግሞ እንድታጠና አድልቼ አይደለም። እናታችሁ ከአንተ ይልቅ ሰላም ስራ እንድታግዛት ስለምትፈልግ ነው።

ወይዘሮ ኤልሳ:- እኔ ሰላም እንድታግዘኝ ስለምፈልግ አይደለም፤ ሁልጊዜ የምጠራት ፤ በለመድኩትና ባደኩበት ልማድ ውስጥ ስላለሁ ብቻ ነው እንጂ እኔም ሆንኩ ሰላም የማዕድቤት ስራ ብቻ እንድንሰራ የሚያስገድዱ ሁኔታዎች የሉም። ሁላችንም ተጋግዘን መስራት ይገባናል። ሰላምም እንደ ወንድሚ ትምህርቷን በሚገባ እንድትከታተል እድል ልንሰጣት ይገባል።

ኤርሚያስ:- ከዚህ በፊት ያለፈው አልፏል፤ ለወደፊቱ ምን እናድርግ? በሚለው ብንወያይ ጠቃሚ ይመስለኛል።

ሰላም:- አዎ ከዚህ በኋላ አባዬ እና ወንድሜ ወጥ መስራት፣ ቡና ማፍላት፣ ግቢ ማዕዳት፣ አልጋ ማንጠፍና ቤት ማዘጋጀት መልመድ መቻል አለባችሁ። እኔ ወንድሜን አለማምደዋለሁ፤ እማዬ ደግሞ አባዬን አለማምጂው። ከዚህ በኋላ ዕቅድ አውጥተን ስራችንን እንስራ።

ቤተሰቡ በሙሉ በሰላም ሃሳብ በመስማማት በቤት ውስጥ የስራ ክፍፍል ዕቅድ በማውጣት እና በዕቅዳቸውን መሰረት በመስራት በቤታቸው ውጤታማ የሆነ የስርዓተ-ጾታ አመለካከት እንዲኖር ማድረግ ቻሉ።

ሀ.“የጾታ እኩልነት “ በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በጽሁፍ መልሱ።

1. ወይዘሮ ኤልሳ ሰላምን የጠሯት ለምንድን ነው?
2. የእነ አቶ ነብዩ ቤተሰብ ከአጉል ልማድ እንዴት መላቀቅ ቻለ?
3. የሰላም ቤተሰቦች በሰላም ላይ ያሳደሩት አሉታዊ ተፅዕኖ ምን ነበር?
4. ቤተሰቡ እየተወያየ የነበረው በየትኛው ጊዜ ነው?
5. ጎረቤቶቻቸው ስለ ስርዓተ-ጾታ ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል?

ጽሕፈት

ሀ.”የጾታ እኩልነት” በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በጽሁፍ መልሱ።

1. ስራን ተከፋፍሎ መስራት ያለው ጠቀሜታ ምንድን ነው?
2. ስርዓተ-ጾታ ማለት ምን ማለት ነው?
3. የጭውውቱ ዋና መልዕክት ምንድን ነው?

ቃላት

ሀ.“የጾታ እኩልነት “ በሚል ርዕስ በቀረበው ጭውውት መሰረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ ።

ምሳሌ፡- ገነፈለ = ፈሰሰ

1. መርሀ-ግብር	5. መወያየት
2. መገሰጽ	6. አመለካከት
3. መቸገር	7. ማገዝ
4. ተጽዕኖ	8. ማለማመድ

መናገር

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ እና የመከራከሪያ ርዕስ መሰረት አስፈላጊዎቹን መረጃ በመሰብሰብ እንዲሁም ዳኛ በመምረጥ ክርክር አቅርቡ።

የክርክር ርዕስ

በቤት ውስጥ የወንዶች እና የሴቶች ሚና ምን መሆን አለበት?

ጽሕፈት

ሀ. የሚከተሉትን የተዘበራረቁ ዓረፍተነገሮች ቅደም ተከተል በማስተካከል አንቀጽ ጻፉ።

1. የታሸው ዳማክሴ ትንሽ እንዲቆይ አደረጉ።
2. የሴፍ ቆሻሻ ሸተተው።
3. ዳማክሴ ቆርጠው በመዳፋቸው አሹ።
4. እናቱ በጣም ተጨነቁ።
5. እራሱን አመመው።
- 6 የእራስ ምታቱም ቀነሰለት።
7. በግማሽ ማንኪያ አድርገው አጠጡት።

ለ. የሚከተለውን የቀለሞች ፍንጭ እንደአቀማመጣቸው በመከተል ከታች ባለው ሳጥን ውስጥ ያሉትን ቃላት በቅደም ተከተላቸው በማገጣጠም አንቀጽ ጻፉ።
የቀለሞች ፍንጭ:-

1ኛ	2ኛ	3ኛ	4ኛ	5ኛ	6ኛ	7ኛ
----	----	----	----	----	----	----

መነሻ ቀለም:- ቢጫ

ማጠናቀቂያ ቀለም:- ብቱካናማ

ማንሳት	አባባል	የሚለውን	ናት።”	ልጅ
ይቻላል።	የማገናዘብ	ችሎታቸውም	ብልህ	“ሴት
ሴቶች	ለአገር	ዘንድ	ክፍተኛ	ለዚህም
አላቸው።	በማህበረሰቡ	ባለውለታዎች	ይታወቃል።	ነው።
ጥበብም	ጥንካሬያቸውም	አስተሳሰባቸውም	ናቸው።	ከችኩልነት
ብልሃትና	ብሩህ	ይመርጣሉ።	መረጋጋት	ይልቅ
ነው።				

ሰዎስው

ሀ.በምሳሌው መሰረት በሚከተሉት አረፍተነገሮች ውስጥ ያሉትን ግሶች ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ:- እስማኤል አንደኛ ስለወጣ ተደሰተ። ተደሰተ

1. በርናባስ ወደትምህርት ቤት ሄደ።
2. ናሆም በጥሩ ስነ-ምግባር ታነፀ።
3. የትምህርት ቤታችን ርዕሰመምህር ለተማሪዎች ምክር ሰጡ።
4. ሂክማ ባሳየችው ጥሩ ባህሪ ተሸለመች።
5. በአገራችን ለባህላዊ ሕክምና የሚያገለግሉ በርካታ እጽዋቶች ይገኛሉ።
6. የገዳ ስርዓት አንዱ የዲሞክራሲ መገለጫ ነው።
7. ኢትዮጵያ በርካታ ቅርሶችን በዮኔስኮ አስመዝግባለች።
8. የተጣሉ ሰዎችን ለማስታረቅ ሽምግልና ተቀመጡ።
9. ሴቶች በከፍተኛ የአመራርነት ደረጃ ላይ አገለገሉ።
10. የህዳሴው ግድብ ኃይል ማመንጨት ጀመረ።

ለ.በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ ስም የሆኑትን ቃላት ለይታችሁ ጻፉ።

1. ትልቅ ዳቦ በላሁ።
2. መፅሃፍ ተገዛልኝ።
3. አልማዝ ጎበዝ ናት።
4. ጥቁር ጫማ አለኝ።
5. አዲስ አበባ ታምራለች።

ሐ.በሚከተለው አንቀጽ ውስጥ የሚገኙትን ግሶች ብቻ በመለየት ጻፉ።

ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ግንባታ የመሰረት ድንጋይ የተጣለው መጋቢት 24/ 2003 ዓ.ም ነው። ግድቡ በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ልዩ ስሙ ጉባ በተባለ ወረዳ ይገኛል። ግድቡ በኢትዮጵያዊያን ዕውቀት፣ ገንዘብ እና ጉልበት የሚሰራ ሲሆን ሲጠናቀቅም 6,450 ሜጋ ዋት የኤሌክትሪክ ኃይል ያመነጫል። ይህም ኃይል የኢትዮጵያዊያንን ሁለንተናዊ ችግሮች ይፈታል። በመሆኑም ለእኛ ለኢትዮጵያዊያን ትልቅ ኩራትና የጀግንነታችን መገለጫ የሆነ የዚህ ትውልድ አሻራ ነው። በመሆኑም ግድቡን ለማጠናቀቅ እኛ ኢትዮጵያዊያን በአንድነት ልንረባረብ ይገባል።

መ.በምሳሌ መሰረት የተሰጧችሁን ግሶች ወደ ስም ቀይራችሁ ያፉ።

ተ.ቁ	ግስ	ስም
ምሳሌ	ገነባ	ግንብ
1	ዘፈነ	
2	ተማሪ	
3	ቀለደ	
4	ሰራ	
5	ጨፈረ	

ሠ.በሚከተለው ምሳሌ መሰረት በተሰጡት ግሶች ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

ምሳሌ፡- ሰራ - ምንተስኖት የቤት ስራውን በወቅቱ ሰራ።

1. መነዘረ
2. ተናገረ
3. መጣ
4. ጨመረ
5. ገመገመ
6. ወደደ

የምዕራፍ አራት የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ጥያቄዎች እንደ አጠያያቂነት አጭር መልስ ሰጡ።

ሀ. የውሳኔ ቃላትን በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ

ለ. ስም ማለት ምን ማለት ነው?

ሐ. አከናወነ፣ አለ፣ ናቸው፣ ተሰበረ በሚሉ ግሶች ዓረፍተ ነገር መስርቱ?

መ. የዕለት ውሎአችሁን በተመለከተ አንድ አንቀጽ ጻፉ።

2. የሚከተሉት ቃላት ስም ወይም ግስ መሆናቸውን ለዩ።

ጠየቀ	ቡና	መዘዘ	አፈላች	በር	በሳ	ዕውቀት
ትምህርት-ቤት	ማረክ	ሰላም	መብራት	ጠቀለለ	አጥር	ደባለቀ

3. የሚከተሉትን ግሶች ወደ ስም ቀይራችሁ ጻፉ።

አመነ	ገነባ	ሳለ	ተደሰተ	ለመነ	አደገ	ቻለ
-----	-----	----	------	-----	-----	----

አማርኛ
፬ኛ ክፍል

ምዕራፍ አምስት ጉብኝት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ስለጉብኝት መዳረሻዎች ያዳመጣችሁትን በቃላት ሁዘገባ ታቀርባላችሁ።
- ምንባብ አንብባችሁ የተረዳችሁትን ትገልጻላችሁ።
- የአንቀጽ ባህሪያትን ትለያላችሁ።
- አዳዲስ ቃላትን በመጠቀም አረፍተነገሮችን ትመሰርታላችሁ።
- ገላጮችን በመጠቀም አረፍተነገሮችን ትመሰርታላችሁ።

ማዳመጥ

የሼህ ሆጀሌ ቤተ-መንግስት

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶግራፉን ስትመለከቱ ምን ተረዳችሁ?
- ሐ. ለታሪካዊ ቅርሶች ምን አይነት ጥበቃ መደረግ አለበት ብላችሁ ታስባላችሁ?

ሀ. “የሼህ ሆጀሌ ቤተ-መንግስት” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. የሼህ ሆጀሌ ቤተ-መንግስት ከተሰራ ስንት አመታትን አስቆጥሯል?
2. የሼህ ሆጀሌ ቤተ-መንግስት የሚገኘው በየትኛው ክፍለ ከተማ ነው?
3. የሼህ ሆጀሌን ህንፃ ለመስራት ጥቅም ላይ የዋሉ ዋና ዋና ቁሳቁሶች ምን ምን ናቸው?
4. ለአቶ አብዱራህማን ሼህ ሆጀሌ ምኑ ናቸው?
5. ቅርሶችን ጠብቆ ለማቆየት ምን መደረግ አለበት?

ቃላት

ሀ. “የሼህ ሆጆሌ ቤተ-መንግስት” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉት ቃላት የያዙትን አውዳዊ ፍቺ በቃላችሁ አብራሩ።

1. በወቅቱ
2. ቱሪስት
3. ቅርስ
4. ማዕከል
5. ጥቅም
6. ወለል

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. በርካታ	3. ከስር	5. ወርደው
2. ሰፊ	4. የተለየ	6. ጨለማ

ሐ. በምሳሌው መሰረት በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ የተሰመረባቸው ቃላት የያዙት ሃሳብ ትርጉም የሚሰጠው በማጥበቅ ወይም በማላላት ሲነበብ መሆኑን ለዩ፡ ምሳሌ፡- አለኝ

የአማርኛ መጽሐፍ አለኝ። ጠብቆ

እመጣለሁ አለኝ። ላልቶ

1. በዓለም ላይ ረጅሙ ወንዝ የኢትዮጵያው አባይ ነው።
የሰው ልጅ በባህሪው አባይ መሆን የለበትም።
2. በተናገረኝ መጥፎ ነገር ሳር ከምውል መከርከት።
የመናፈሻ ቦታው ሳር ለብሏል።
3. ለሰዎች ሁሉ አዛኝ መሆን ያስፈልጋል።
እናቴ አዛኝ ያልሰራሁት ስራ የለም።
4. የሌብነት ተግባር የሚፈጽም ሰው ሽፍታ ነው።
ፊቱ ላይ ሽፍታ ወጣበት።
5. ከስፖርት ዓይነቶች ውስጥ አንዱ ውሃ ዋና ነው።
ማስረሻ የትምህርት-ቤታችን ዋና ርዕስ መምህርት ናት።
6. አዲስ አበባ ውስጥ ሰባ ደረጃ የሚባል ቦታ አለ።
በሬው በሚገባ ስለተቀለበ ሰባ።

ጽሕፈት

ሀ.በምሳሌው መሰረት የሚከተሉት ቃላት በማጥበቅ እና በማላላት ስናነባቸው የሚሰጡትን የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. ሰውየው ራስ በራ ነው። (“በራ” የሚለው ቃል በዚህ ዓረፍተነገር ውስጥ የምናነበው በማላላት ነው።) በዚህ ዓረፍተ ነገር መሰረት ትርጉሙ እራስ ፀጉሩ ወደኋላ የሸሸ የሚል ይሆናል።

2. የሳሎኑ መብራት በራ። (“በራ” የሚለው ቃል በዚህ ዓረፍተነገር ውስጥ የምናነበው በማጥበቅ ነው።) በዚህ ዓረፍተ ነገር መሰረት ትርጉሙ ብርሃን ሰጠ የሚል ይሆናል።

1. ቀናት
2. አያት
3. ለጋ
4. ያነባል
5. ጥልቅ

ለ.ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. ታነጸ	3. ስልጣኔ	5. ታሪካዊ	7. ድንቅ
2. አጌጠ	4. የተለየ	6. ተሳታፊ	8. ውበት

ሐ.“የሼህ ሆጀሌ ቤተ-መንግስት” በሚል ርዕስ ያዳመጣችሁትን የምንባብ ሃሳብ በአራት ዓረፍተነገሮች ጻፉ።

ንባብ

አዲስ አበባ እና ቤተ-መዘክሮቿ (መ-ዚያሞቿ)

የኢትዮጵያ ብሔራዊ መ-ዚያም

የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም መ-ዚያም

የተፈጥሮ ሳይንስ መ-ዚያም

የፖስታ መ-ዚያም

ቅድመ ንባብ

- ሀ. ቤተ-መዘክር ወይም መ-ዚያም ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል?
- ለ. ፎቶዎቹን በማየት ምንባቡ ምን ሊነግራችሁ እንደሚችል ገምቱ?
- ሐ. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ የምታውቋቸውን የጉብኝት ስፍራዎች ዘርዝሩ?

ምዕራፍ አምስት

በአዲስ አበባ ከተማ የኢትዮጵያ ታሪካዊ፣ ባህላዊና ተፈጥሯዊ ቅርሶች ተሰባስበው የሚገኙባቸው ውስጥ ሙዚየሞች አሉ።

ከእነዚህም ውስጥ፡- የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም፣ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም ሙዚየም፣ የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም፣ የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም፣ አዲስ አበባ ሙዚየም፣ የርዕሰ አድባራት እንጦጦ ቅድስት ማርያም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የገነተ ጽጌ ቅዱስ ጊዮርጊስ ካቴድራል ሙዚየም፣ የመንበረ ፀባኤት ቅድስት ሥላሴ ካቴድራል ሙዚየም፣ የቀይ ሽብር ሰማዕታት ሙዚየም፣ የታዕካ ነገሥት በዓታ ለማርያም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የቀጨኔ ደብረ ሰላም መድኃኒዓለም ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ የጎፋ መካነ ሕያዋን ቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን ሙዚየም፣ መንበረ ፓትርያርክ ቤተ-መጽሐፍት ሙዚየም፣ የስፖርት ሙዚየም ጃንሜዳ፣ የነገሥታት ባቡሮች ሙዚየም - ለገሃር ባቡር ጣቢያ ወ.ዘ.ተ ይገኙበታል። ከእነዚህ አሥራ አምስት ሙዚየሞች ውስጥ አራቱን እናስተዋውቃችሁ።

- ሀ. ከላይ ከተጠቀሱት ሙዚየሞች ውስጥ እናንተ የጎበኛችሁት ሙዚየም አለ? የትኛው ነው?
- ለ. ከላይ ከተጠቀሱት ሙዚየሞች ምንባቡ የትኞቹን ሊያስተዋውቃችሁ እንደሚችል ገምቱ?

የመጀመሪያው የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም ነው። ይህም በ1936ዓ.ም መጨረሻ የተመሠረተ ሲሆን በውስጡ ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት። እነዚህም ክፍሎች የቅርስ ጥበቃ፣ የመረጃ እንዲሁም የአውደ ርዕይ ክፍሎች ይባላሉ። በሙዚየሙ ውስጥ የአርኪዮሎጂ፣ የጥንታዊና የመካከለኛ ዘመን ቅርሶች፣ የሰዎች ጥበባዊ የፈጠራ ሥራዎች እንዲሁም የተለያዩ ብሔረሰቦች ባህላዊ ቁሳቁሶች ይገኙበታል።

የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ተቋም ሙዚየም ሌላው ነው። ይህ ሙዚየም በፊት ገነተ ልዑል ቤተ መንግሥት በሚባለውና የአጼ ኃይለሥላሴ ቤተ-መንግሥት በነበረው፣ አሁን ደግሞ ልዑል አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተብሎ በሚታወቀው ግቢ ውስጥ የሚገኝ ነው። ይህኛው ደግሞ ስለኢትዮጵያ የተሠሩ የጽሑፍ ሥራዎችንና በኢትዮጵያ ያሉ ብሔረሰቦች ባህልና ታሪክ የሚያሳዩ መረጃዎች የተሰባሰቡበት ነው። በዚህ ሙዚየም ውስጥ ቤተ-መጻሕፍትም ይገኝበታል። ሌላው የምናስተዋውቃችሁ አራትኪሎ የሚገኘው የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም ይባላል። በዚህ ሙዚየም ውስጥ ብዙ ቁጥር ያላቸው የዱር እንስሳት፣ አእዋፋት፣ የውሃ ውስጥ ፍጥረታት ይገኛሉ። የሚገርማችሁ በዚህ ሙዚየም ውስጥ በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ እንስሳትንም ለማየት ትችላላችሁ። ይህ ሙዚየም በኢትዮጵያ ውስጥ ብቸኛው የዱር እንስሳት፣ የአእዋፍና የውሃ ውስጥ

ምዕራፍ አምስት

ፍጥረታት ለእይታ ቀርበው የሚገኙበት ነው። በሙዚየም ከሦስት ሺህ አምስት መቶ በላይ የተለያዩ ዓይነት እንስሳትና ከአንድ ሺህ አንድ መቶ በላይ የእንስሳት ዝርያዎች ይገኛሉ።

የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም ሌላውና አራተኛው የምናስተዋውቃችሁ ሙዚየም ነው። ይህ ሙዚየም በዓለማችን ከመጀመሪያ ጊዜ ጀምሮ የታተሙና በዓለም ፖስታ አባል አገራት የሚላኩ ቴምብሮች ተሰባስበው ለእይታ የሚቀርቡበት ነው። ቴምብሮቹ በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙ ታሪካዊ ቦታዎችን፣ ውብ የተፈጥሮ መስህቦችን፣ የብሔረሰቦችን ባህል፣ የታዋቂ ሰዎችን፣ የእጽዋትንና የአእዋፋትን ብሎም የእንስሳትን ምስል የሚያሳዩ ናቸው። እነዚህ ቴምብሮች በፖስታ ላይ ተለጥፈው በዓለም አገራት ሲዞሩ አገራችንን ያስተዋውቃሉ።

ሙዚየሞችን መጎብኘት የአገር ታሪክ፣ የጀግኖችን ገድልና ሥራ፣ ባህል፣ ቅርስ . . . እንድናውቅ ያደርጋል። እናንተም ያስተዋወቅናችሁንና የቀሩትን ሙዚየሞች በተገኘው አጋጣሚ ጎብኙ እንላለን።

(ምንጭ:- አዲስ ዘመን ጋዜጣ፤ 78ኛ ዓመት፤ ቁጥር181፤ መጋቢት 1 ቀን 2011ዓ.ም፤ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት ታተመ፤ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተደርጎ ተሻሽሎ የተወሰደ)

መናገር

ሀ.ቀጥሎ የቀረቡት ዓረፍተነገሮች “አዲስ አበባ እና ቤተ-መዘክሮቿ (ሙዚየሞቿ)” በሚለው ምንባብ መሰረት የያዙት ሃሳብ ትክክል ከሆነ “እውነት” ስህተት ከሆነ ደግሞ “ሐሰት” በማለት ከመለሳችሁ በኋላ ምክንያታችሁን ከምንባቡ ማስረጃ በማቅረብ በልቃ አብራሩ።

1. ሙዚየሞች የአንድን አገር ባህልና ታሪክ መገለጫ ቅርሶችን የሚይዙ የጎብኝት ቦታዎች ናቸው።
2. የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም ቀደም ሲል ገነተ ልዑል ቤተ-መንግስት በመባል ይታወቅ ነበር።
3. ብዙ ቁጥር ያላቸው የቤት እንስሳትና አዕዋፋት የሚገኙት በተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም ውስጥ ነው።
4. በፖስታ ላይ የሚለጠፉ ቴምብሮች ፋይዳቸው አገራችንን ለዓለም አገራት ማስተዋወቅ ነው።
5. ሙዚየም መጎብኘት ከመዝናኛነት ያለፈ ጥቅም የለውም።

ቃላት

ሀ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን በምንባቡ መሰረት ስጡ።

1. ታሪካዊ	4. መለጠፍ
2. ምስል	5. ጥበቃ
3. ገድል	

ለ. ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን በምንባቡ መሰረት ስጡ።

1. ውብ	4. ቀረበ
2. መሰረተ	5. ፈጠራ
3. ተፈጥሯዊ	

ጽሕፈት

ሀ. በ“ሀ” ረድፍ ለተደረገው የሙዚየም መገለጫዎች ከ“ለ” ረድፍ ከተዘረዘሩ የሙዚየም ዓይነቶች ጋር አዛምዱ።

“ሀ”

“ለ”

1. የታተሙና በዓለም አገራት የሚላኩ ቴምብሮች ተሰባስበው የሚገኙበት፤	ሀ. የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ሙዚየም
2. የዱር እንስሳት፣ አዕዋፋትና የውሃ ውስጥ ፍጥረታት የሚገኙበት፤	ለ. የኢትዮጵያ ብሔራዊ ሙዚየም
3. ስለኢትዮጵያ የተጻፉ የጽሑፍ ስራዎችና ቤተ-መጽሐፍ የሚገኙበት፤	ሐ. የኢትዮጵያ ፖስታ ሙዚየም
4. ሦስት ዋና ዋና ክፍሎች ያሉት፤	መ. የተፈጥሮ ሳይንስ ሙዚየም

ምዕራፍ አምስት

ለበሳጥኑ ውስጥ የተቀመጡትን ቃላት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ በማስገባት ዓረፍተ ነገሮቹ የተሟላ ሃሳብ እንዲሰጡ አድርጉ።

ብርቅዬ	ቴምብር	ቤተ-መዘክሮች	ቅርሶች	መገባኘት
------	------	----------	------	-------

1. ሙዚየም ሰው ሰራሽ እና ተፈጥሯዊ _____ የሚገኙበት ስፍራ ነው።
2. በኢትዮጵያ ውስጥ ብቻ የሚገኙ እንስሳት _____ እንስሳት ይባላሉ።
3. _____ በፖስታ ላይ የሚለጠፍ አገርን የሚያስተዋውቅ ሕጋዊ ማረጋገጫ ነው።
4. ቤተ-መዘክሮችን _____ አገርን ማወቅ ነው።
5. ቅርሶች በሚገባ ተጠብቀው እንዲቆዩ _____ ትልቅ ድርሻ አላቸው።

ሐ.ቀጥሎ በቀረቡት ቃላት ዓረፍተነገሮችን ጻፉ።

1. ቅርስ	5. መስህብ
2. ብሔራዊ	6. ባህል
3. ፍጥረት	7. ፈጠራ
4. እይታ	

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

አዲስ አበባችን

አዲስ አበባ እጅግ ውብ እና ዕዳ እየሆነች ያለች ከተማ ናት። ከጥቂት ዓመታት ወዲህ በየመንገዱ ግራና ቀኝ የተተከሉ እጽዋቶች እና የፈኩ አበባዎች፤ እየተገነቡ ያሉ ሰማይ ጠቀስ ህንፃዎች፤ ልዩ የሆነ ውበት አጎናፀፈዋቸዋል። በከተማዋ ውስጥ የተሰሩ እንደ እንጦጦ እና አንድነትን የመሳሰሉ የጉብኝት ፓርኮች እግር ጥሎት ለተመለከታቸው ልብን በሃሴት እንዲሞላ ያደርጋሉ። እነዚህንና መሳሪያ ልዩ ልዩ መዝናኛዎችን በውስጧ አቅፋ ስለያዘች በየቀኑ የሚጎበኛትን አያሌ ሕዝብ “አዲስ አበባ ውጧ ከተማዬ!” የሚል ስሜት እንዲሰማው ያደርጋሉ። በከተማዋ ዙሪያ በሚገኙ ተራራዎች ላይ ሆኖ በምሽት ቁልቁል ለሚመለከታትም በከዋክብት ያሸበረቀች ሰማይ መስላ በብርሃን ደምቃ ትታያለች።

ጽሕፈት

ምዕራፍ አምስት

- ምሳሌ:-
1. የደንብ ልብሱን ቀየረ።
  2. ምንተስኖት 10:00 ሲሆን ከትምህርት ቤት ተመለሰ።
  3. በመጨረሻም ከእህቱ ጋር በመሆን የግቢያቸውን አትክልት ውሃ አጠጣ።
  4. የተሰጡትን የቤት ስራዎች ሰርቶ ጥናቱን አጠና።
  5. ጥቂት ረፍት አደረገ።

ምንተስኖት 10:00 ሲሆን ከትምህርት ቤት ወደቤት ተመለሰ። ቤት እንደደረሰም የደንብ ልብሱን ቀይሮ ጥቂት ረፍት ካደረገ በኋላ የተሰጡትን የቤት ስራዎች ሰርቶ ጥናቱን አጠና። በመጨረሻም ከእህቱ ጋር በመሆን የግቢያቸውን አትክልት ውሃ አጠጣ።

ሀ.ከላይ በቀረበው ምሳሌ መሰረት የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ቅደም ተከተል በማስተካከል አንድ አንቀጽ ጻፉ።

1. ጓደኛዎ ቀስበቀስ የምልክት ቋንቋውን አለማመደቻት።
2. የምልክት ቋንቋ የምትችለው ጓደኛዎ እንድታለማምዳት ጠየቀቻት።
3. በዚህም ደስተኛ ሆነች።
4. ዓይናለም የምልክት ቋንቋ ለመልመድ ትፈልጋለች።
5. ዓይናለም በአጭር ጊዜ የምልክት ቋንቋ መጠቀም ቻለች።

ለ.ዛሬ ጠዋት ትምህርት ቤት ቅጥር ግቢ ውስጥ ከገባችሁበት ሰዓት አንስቶ እስከ እረፍት ሰዓት ድረስ የሰራችሁትን ዋና ዋና ተግባራት የአንቀጽ ባህርያትን በመጠበቅ በአንድ አንቀጽ ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ።

ሰዎስው

ሀ.በዝርዝር ለተቀመጡ ገላጭ ቃላት ምላሽ የሚሆኑ የገላጭ ቃላት ዓይነቶችን ከሳጥኑ ውስጥ በመምረጥ ጻፉ።

መጠን	ቀለም	ወገን
ብዛት	ባህሪ	ቅርጽ

1. አረንጓዴ፣ ጥቁር፣ ሰማያዊ፣ ነጭ . . .
2. አያሌ፣ ሺህ፣ ብዙ፣ አንድ . . .
3. ክፉ፣ ደግ፣ የዋህ፣ ጥሩ . . .
4. ኢትዮጵያዊ፣ ኤርትራዊ፣ ኬንያዊ ፣ . . .
5. ክብ፣ ሞላላ፣ ጥምዝ፣ ሾጣጣ . . .
6. አጭር፣ ወፍራም፣ ቀጭን፣ ረጅም . . .

ለ.በምሳሌው መሰረት በክፍት ቦታው ላይ ተገቢውን ገላጭ ቃል በማስገባት ዓረፍተነገሩን አሟሉ።

ምሳሌ፡- ታታሪ ሰው እወዳለሁ።

1. _____ መጽሐፍ ተቀደደ።
2. አባቴ _____ ቦርሳ ገዛልኝ።
3. ወንድሜ _____ ቤት ሰራ።
4. ዛፉ _____ ነው።
5. ትምህርት-ቤታችን _____ ነው።

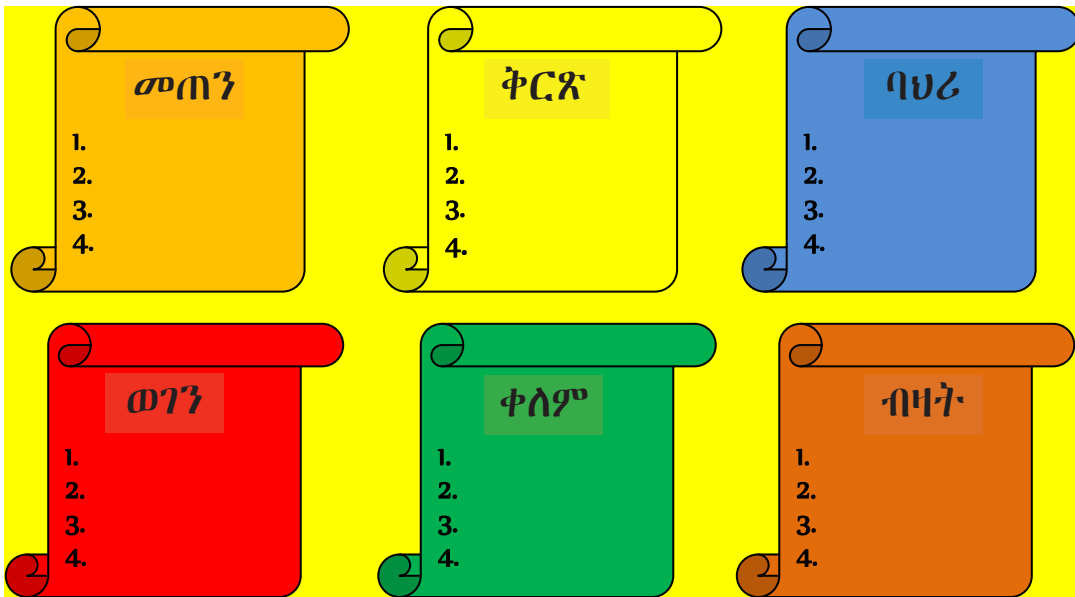
ሐ.በምሳሌው መሰረት በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ገላጭ ቃላት በመለየት ጻፉ።

ምሳሌ፡- ዓለማችን ሞላላ ቅርጽ አላት። ሞላላ

1. ቸር ሰው ያለውን ያካፍላል።
2. በርካታ ህዝብ በተገኘበት የፍቼ ጫምባላ በዓል ተከበረ።
3. ኢትዮጵያዊ አለባበሳችን ያምራል።
4. ኢትዮጵያ በዓባይ ወንዝ ላይ ትልቅ ግድብ ገነባች።
5. ነጭ በትር የዓይነ-ስውር መሪ ነው።

መ.የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት በየምድባቸው ስር አስቀምጡ።

ኢትዮጵያዊ	ግራጫ	በርካታ	ክብ	ቢጫ	ዝርግ
ጥቂት	ሩህሩህ	ሰፊ	የዋህ	አነስተኛ	ሱዳናዊ
ሶስት-መዓዘን	ኤርትራዊ	ጥቁር	ጠባብ	ቀጭን	አዛኝ
ወይንጠጅ	ቸር	ትልቅ	ኬኒያዊ	ጠፍጣፋ	ብዙ

ሠ.በምሳሌው መሰረት የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- አያሌ - በታላቁ ሩጫ በኢትዮጵያ አያሌ ህዝብ ተሳተፈ።

1. ቀይ
2. መጥፎ
3. ቻይናዊ
4. አጭር
5. ሩህሩህ

የምዕራፍ አምስት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የአንቀጽ ባህርያትን በዝርዝር አስረዱ?
2. ገላጭ ቃል ማለት ምን ማለት ነው?
3. የሚከተሉትን ገላጭ ቃላት ዓይነታቸውን ግለፁ። በመቀጠል ዓረፍተነገር መስርቱባቸው።
  - ድንክ
  - ድቡልቡል
  - አዛኝ
  - ወርቃማ
  - ጥቂት
4. በአዲስ አበባ ከተማ ከጎበኛችሁት ስፍራ ውስጥ ወይም የጎበኙ ሰዎችን በመጠየቅ እጅግ ስለማረካችሁ ጉዳይ የአንቀጽ ባህርያትን ያሟላ አንድ አንቀጽ በመጻፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ።

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ታዳምጡና በቃል ሃሳባችሁን ትለዋወጣላችሁ።
- እያንዳንዱን አንቀጽ አንብባችሁ ከጽሁፉ ውስጥ ያገኛችሁትን ሃሳብ ታብራራላችሁ።
- የቃላት እውቀታችሁን ታሳድጋላችሁ።
- ባለቤትና ግስን አስማምታችሁ አረፍተነገር ታዋቅራላችሁ።

ማዳመጥ

የኦሎምፒክ ፈርጦች

ቅድመ ማዳመጥ

ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?

ለ. የምትመለከቷቸው ፎቶግራፎች የነማን ናቸው? ለአገራቸው ምን እንዳበረከቱስ ታውቃላችሁ? የምታውቋቸውን የስፖርት ዓይነቶች ተናገሩ?

ሀ. “የኦሎምፒክ ፈርጦች” በሚል ርዕስ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላትሁ መልሱ።

1. በተከታታይ የሮም እና የቶኪዮ የኦሎምፒክ ማራቶን ውድድሮችን ያሸነፈው አትሌት ማን ይባላል?
2. በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ በስሚ የ2ኛ ደረጃ ትምህርትቤት የተሰየመላት አትሌት ማን ትባላለች?
3. “ኢትዮጵያ የሌለችበት ኦሎምፒክ አይደምቅም!” የተባለው ለምንድን ነው?
4. ኃይሌ ገብረስላሴ ተደጋጋሚ ድሎችን እንዲያስመዘግብ የገፋፋው ምንድን ነው?

ለ. “የኦሎምፒክ ፈርጦች” በሚለው ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. በ 10ሺህ ሜትር የኦሎምፒክ ውድድር የመጀመሪያዋ ጥቁር አፍሪካዊት የወርቅ ሜዳሊያ ተሸላሚ አትሌት ማን ናት?
ሀ. ጥሩነሽ ዲባባ   ለ. ደራርቱ ቱሉ   ሐ. መሰረት ደፋር   መ. ቀነኒሳ በቀለ
2. ብራዚል በዓለም ዋንጫ ተሳትፎ ስትታወቅ ኢትዮጵያ ደግሞ በ_____ ተሳትፎ ትታወቃለች።
ሀ. በኦሎምፒክ   ለ. በአፍሪካ ዋንጫ   ሐ. በዝላይ   መ. በወርቅ ሜዳሊያ
3. በአንድ የኦሎምፒክ መድረክ ድርብ የወርቅ ሜዳሊያ ባለቤት መሆንን ለዓለም ያስተማረው አትሌት ማን ነው?
ሀ. ኃይሌ ገ/ስላሴ   ለ. አበበ ቢቂላ   ሐ. ምሩፅ ይፍጠር   መ. ቀነኒሳ በቀለ
4. በአዲስ አበባ ከተማ በስሚ ሆስፒታል የተሰየመላት አትሌት ማን ናት?
ሀ. መሰረት ደፋር   ለ. ደራርቱ ቱሉ   ሐ. ፋጡማ ሮባ   መ. ጥሩነሽ ዲባባ
5. በአቴንስ ኦሎምፒክ በ5ሺ ሜትር 1ኛ በመሆን ወርቅ የተሸለመች አትሌት ማን ናት?
ሀ. መሰረት ደፋር   ለ. ጥሩነሽ ዲባባ   ሐ. ደራርቱ ቱሉ   መ. ብርሃኔ ሀደሬ

ቃላት

ሀ. “የኦሎምፒክ ፈርሞች” በሚለው ምንባብ መሰረት በ “ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. ፈፀመ	ሀ. አጋጣሚ
2. ውድድር	ለ. ጌጥ
3. ድርብ	ሐ. ፉክክር
4. ዕድል	መ. ጀግና
5. ጀብደኛ	ሠ. አከናወነ
6. ፈርጥ	ረ. እጥፍ

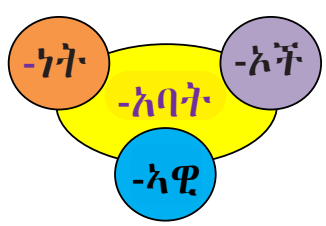
ለ. “የኦሎምፒክ ፈርሞች” በሚለው ምንባብ መሰረት በ “ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. ድል	ሀ. ጨረሶ
2. በረታ	ለ. ተቀጣ
3. ተሸለመ	ሐ. ዘገዩ
4. ፈጠነ	መ. ሸንፈት
5. ጀመረ	ሠ. ደከመ

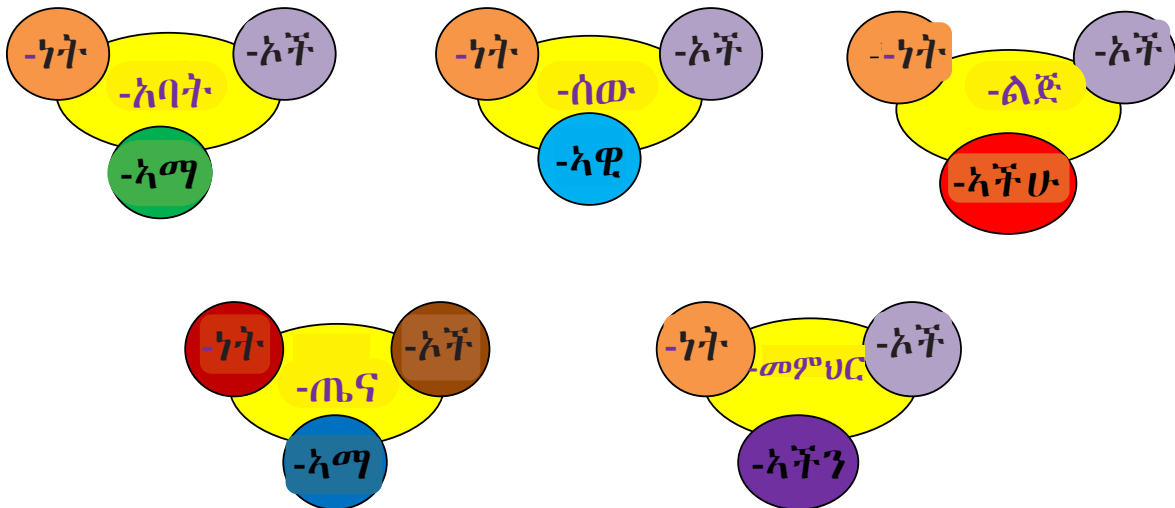
ሰዋስው

ሀ. በምሳሌው መሰረት ዋናውን ቃል ከቅጥያዎች ጋር በማጣመር ባለቅጥያ ቃል መስርቱ።

ምሳሌ፡-

1. አባትነት
2. አባታዊ
3. አባቶች

ለበሰጥኑ ውስጥ ያሉትን ቅጥያዎች ከተዘረዘሩት ቃላት ጋር በማገናኘት

- አማ	- ነት	- አች
- አዊ	- ዎች	- ጸኛ

ምሳሌ:- ሀ. የዋህ = የዋህነት ፣ የዋሆች

ለ. አገር = አገራዊ ፣ አገሮች ፣ አገርኛ

1. ደግ	3. ነገር	5. ኢትዮጵያ	7. በጎ	9. ተንኮል
2. አሸዋ	4. ድመት	6. ጫማ	8. ተራራ	10. ሰማይ

ጽሕፈት

ሀ.ከዚህ በታች በተሰጧችሁ ቃላት ዓረፍተነገር መስርቱ።

1. ታዋቂ	3. ማስመዝገብ	5. መገፋፋት
2. ጥርጥር	4. አክብሮት	6. አስደናቂ

ንባብ

የኢትዮጵያ የስፖርት አባት

ቅድመ ንባብ

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳይ የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. የምትመለከቱት ፎቶግራፍ የማን ይመስላችኋል?
- ሐ. ፎቶውን በማየት ምንባቡ ምን ሊነግራችሁ እንደሚችል ገምቱ?

አቶ ይደነቃቸው ተሰማ ከእናታቸው ወይዘሮ ሙላቷ ገብረሥላሴ እና ከአባታቸው ነጋድራስ ተሰማ እሸቴ መስከረም 1 ቀን 1914 ዓ.ም ተወለዱ። አቶ ይደነቃቸው እንደማንኛው ልጅ እድሜያቸው ለትምህርት ሲደርስ የቄስ ትምህርት ቤት ገብተው ትምህርት ተምረዋል። በመቀጠልም የፈረንሳይኛ ትምህርትን ደግሞ በአሊያንስ፣ በዳግማዊ ምኒልክና በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤቶች ተከታትለዋል።

በወቅቱም ለእግር ኳስ፣ ለብስክሌትና ለሩጫ ስፖርቶች ልዩ ፍቅር ነበራቸው። ብስክሌቱንና ሩጫውን ባይገፉበትም እግር ኳሱን ግን በተጫዋችነት፣ በአስልጣኝነትና በኋላም በአመራርነት እስከ ሕይወታቸው ፍፃሜ ቀጥለውበት ዛሬም ድረስ ስማቸውን ማስጠራት የቻሉበት ስፖርት ሆኖላቸዋል።

ምዕራፍ ስድስት

ገና በስምንት ዓመታቸው የትምህርት ቤቱ የሕፃናት እግር ኳስ ቡድንን በአምበልነት እየመሩ ተጫውተዋል። በ1924 ዓ.ም ንጉሰ ነገሥት ቀዳማዊ ኃይለሥላሴና የስዊድኑ ንጉሥ ልጅ በተገኙበት መድረክ ይደነቃቸውና የትምህርት ቤት ጓደኞቻቸው የስፖርት ትርጉት አቅርበው ሽልማት ተቀብለዋል። በስምንት ዓመት እድሜያቸው የስፖርት ዓለም ተሳትፎን የጀመሩት ይደነቃቸው በ14 ዓመታቸው የዛሬውን ቅዱስ ጊዮርጊስ የእግር ኳስ ቡድንን ተቀላቀሉ።

ይደነቃቸው ለ23 ዓመታት ያህል ለቅዱስ ጊዮርጊስ በመጫወት እስካሁን ድረስ ባለክብረወሰን ናቸው። ይደነቃቸው በቅዱስ ጊዮርጊስ በቆዩባቸው ዓመታት ከተጫዋችነት በተጨማሪ አሰልጣኝ ሆነውም አገልግለዋል። በአንድ የውድድር ዘመን ለክለቡ 43 ግቦችን ማስቆጠር ችለዋል። ይህ ስኬትም ይደነቃቸውን እስካሁን ድረስ ባለክብረወሰን አድርጓቸዋል። የተጫዋችነት ዘመናቸውን ካጠናቀቁ በኋላ ወደ አሰልጣኝነት በመሸጋገር የኢትዮጵያ ብሔራዊ የእግር ኳስ ቡድንን መርተዋል። ኢትዮጵያ እስካሁን ድረስ አንድ ለአንቱ የሆነውን የአፍሪካ ዋንጫዋን በ1954 ዓ.ም ስታሸንፍ የቡድኑ አሰልጣኝ ይደነቃቸው ተሰማ ነበሩ።

ሀ. በስንት ዓመታቸው ስፖርት ጀመሩ? የት እና በምን የስፖርት ዓይነት?
ለ. አቶ ይደነቃቸው ከእግር ኳስ ተጫዋችነት እና ከአሰልጣኝነት ሌላ ምን የሰሩ ይመስላችኋል?

አቶ ይደነቃቸው ተሰማ ከተጫዋችነትና ከአሰልጣኝነታቸው ባሻገር ታላላቅ ተግባራትን ያከናወኑትና ታዋቂነትን ያተረፉት የስፖርት ማኅበራትን በማደራጀትና በመምራት ነው። የኢትዮጵያ ስፖርት ጽሕፈት ቤትን አቋቁመው ስፖርታዊ እንቅስቃሴዎችን በዘመናዊ መልኩ ለማደራጀት ጥረዋል። የኢትዮጵያ እግር ኳስ ፌደሬሽን ሲመሰረትም አስተዋጻፋቸው እጅግ የጎላ ነበር።

አቶ ይደነቃቸው የኢትዮጵያ ኮሌግ ስፖርት ኮሚቴ ዋና ጸሐፊ እና የካፍ ፕሬዝደንት ሆነው ተሹመው አገልግለዋል። የበርካታ ሪከርዶች ባለቤት የሆኑት አቶ ይደነቃቸው፣ ከውጭ ሀገራት መንግሥታት ሳይቀር ብዙ ዋንጫዎችን፣ ሜዳሊያዎችንና ሌሎች ሽልማቶችን አግኝተዋል። የኢትዮጵያ ዘመናዊ የስፖርት አባት በመባል የሚታወቁት አቶ ይደነቃቸው ተሰማ ነሐሴ 13 ቀን 1979 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል።

(ምንጭ:- አዲስ ዘመን 79ኛ ዓመት ቁጥር 217፣ 2012ዓ.ም፣ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተሻሽሎ የተወሰደ)

ሀ. «የኢትዮጵያ የስፓርት አባት» በሚለው ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላት መልስ ሰጡ።

1. አቶ ይድነቃቸው ተሰማ በስንት ዓመተ ምህረት ተወለዱ?
2. ምንባቡ ስንት አንቀጾች አሉት?
3. ከእግር ኳስ ተጫዋችነት በተጨማሪ በምን፣ በምን ኃላፊነት ላይ እንደሰሩ ዘርዘሩ?
4. አቶ ይድነቃቸው ተሰማ በቅዱስ ጊዮርጊስ እግር ኳስ ቡድን እስከ ስንት ዓመታቸው ድረስ ተጫወቱ?
5. በስንት ዓመታቸው ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ?

ቃላት

ሀ. በምሳሌው መሰረት ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

	ቃላት	ተመሳሳይ ፍቺ	ተቃራኒ ፍቺ
ምሳሌ	አሸነፈ	ድል አደረገ	ተሸነፈ
1	ሁልጊዜ		
2	መፈለግ		
3	በፊት		
4	መዘዋወር		
5	ማግኘት		
6	ውጤት		

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አገባባዊ ፍቻቸውን ምረጡ።

- እኛ ተማሪዎች ጥሩ ባህሪ ልናዳብር ይገባል።
 ሀ. ጠባይ   ለ. ጎበዝ   ሐ. ባህል   መ. ልምድ
- በተማሪዎች መካከል የሚደረግ ትምህርታዊ ውድድር ያስደስታል።
 ሀ. ሩጫ   ለ. መዋደድ   ሐ. ፋክክር   መ. መውደድ
- ኢትዮጵያ የሰው ዘር ማዕከል ናት።
 ሀ. እናት   ለ. ዓይነት   ሐ. አዋቂ   መ. መገኛ
- ሰዎች በመልካም ስራቸው ሲመሰገኑ በመጥፎ ተግባራቸው ደግሞ ይኮነናሉ።
 ሀ. ይናዘዛሉ   ለ. ይወገዛሉ   ሐ. ይሸለማሉ   መ. ይሾማሉ
- ባለንጀራን እንደራስ መውደድ ይገባል።
 ሀ. ቤተሰብን   ለ. ዘመድን   ሐ. ጓደኛን   መ. ጎረቤትን

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

አንድ ብልህ ዐይነ-ስውር

አንድ ዐይነ-ስውር ገንዘብ አጠራቅም ማስቀመጫ ስላጣ አንድ ቀን በሌሊት ተነሳና በከረጢት አድርጎ በአትክልቱ ስፍራ ቀበረው። ይሁን እንጂ ጎረቤቱ ሲቀብረው አይቶት ነበርና ወሰደበት። ከእለታት አንድ ቀን ዐይነ-ስውሩ ገንዘቡን ከቀበረበት ለማውጣት ወደ አትክልት ስፍራው ሄዶ ቢፈልገው አጣው። ጎረቤቱንም ጠረጠረውና በታማኝነት አስመስሎ “ከዚህ በፊት በአትክልቱ ስፍራ ገንዘብ ቀብራ ነበር፤ አሁንም አንድ ሰው የተበደረኝን ወርቅ መለሰልኝ ስለዚህ የት ባደርገው የሚሻል ይመስልሃል?” ሲል ጠየቀው። ጎረቤቱም ሁሉንም ለመውሰድ ስለፈለገ “በአንድነት ቅበረው።” አለው። ከዛም ጎረቤቱ ለብቻው ሲያስብ ቆየና “በፊት የቀበረውን ገንዘብ ከቦታው ሲያጣው ይህን አሁን ሲቀብረው ያሰበውን ወርቅ አይቀብርም ” ብሎ በማሰብ ሁሉንም በአንዴ ለመውሰድ ሲል የሰረቀውን ገንዘብ ከከረጢቱ ወስዶ መልሶ እዛው ቦታ ቀበረው። ዐይነ-ስውሩም በሌሊት መጥቶ ጎረቤቱ መልሶ የቀበረውን ገንዘብ አውጥቶ በምትኩ አንድ ከረጢት ቀበረና ሄደ፤ ጎረቤቱም ተጠባብቆ ቢያወጣው ጠጠር ሆኖ አገኘው።

ሰዋስው

ሀ.የሚከተሉትን ቃላት በምሳሌው መሰረት ስም ወይም ግስ መሆናቸውን በመለየት በየምድባቸው ስር ጻፉ።

መምህር	መጣ	ቤት	ተማሪ
ሠራ	ኢትዮጵያ	ተጫወተ	ትምህርት-ቤት
ተማሪ	ተሳፈረ	ዝንጀሮ	ገነባ
ነዳ	አደባባይ	ሄደ	ወቀጠ
መጽሐፍ	አነበበ	ህንጻ	መኪና

	ስም	ግስ
ምሳሌ	ቤት	መጣ
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		

ምዕራፍ ስድስት

ለ.በተሰጠው ምሳሌ መሰረት በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ ባለቤት የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- ሀ. የመምህሮቿን ምክር ትሰማለች። የአረፍተነገሩ ባለቤት = እሷ

ለ. ውሻው ስጋ በላ። የአረፍተነገሩ ባለቤት = ውሻው

1. ልጁ መኪና አጠበ።
2. ተማሪዎቹ ጎበዞች ናቸው።
3. ካህን መጫወት እፈልጋለሁ።
4. ችግኞችን መትከል አለብን።
5. ናትናኤል መጽሐፍ ማንበብ ይወዳል።
6. አህያዎ ድምጹን ከፍ አድርጋ አናፋች።

ሐ.በተሰጠው ምሳሌ መሰረት በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ ተሳቢ የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- ሀ. ተማሪዎች ችግኝ ተከሉ። የአረፍተነገሩ ተሳቢ = ችግኝ

ለ. ፖሊስ ወንጀለኛውን ያዘ። የአረፍተነገሩ ባለቤት = ወንጀለኛውን

1. እሱ ወንበሩን ሰበረው።
2. አፎሚያ ጥርሷን ቦረሸች።
3. ድመቷ አይጥ ያዘች።
4. ኃይሉ በሩን ዘጋ።
5. ራህመት ወንድሟን መከረች።

መ.በተሰጠው ምሳሌ መሰረት በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ ግስ(ማሰሪያ አንቀጽ)

የሆነውን ቃል ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ፡- ሀ. እናቴ ከጎረቤቶቻችን ጋር ቡና ትጠጣለች።

የአረፍተነገሩ ግስ(ማሰሪያ አንቀጽ) = ትጠጣለች

ለ. አካባቢያችን ውብ እና ጽዱ ነው።

የአረፍተ ነገሩ ግስ(ማሰሪያ አንቀጽ) = ነው

1. ሰላም በሚኒ ሚዲያ ክብብ ትሳተፋለች።
2. ናሆም መምህሩን አመሰገነ።
3. ሽማግሌዎች የተጣሉትን አስታረቁ።
4. እታፈራሁ ቁርሷን በላች።
5. አኗኗራችን አብሮነትን ያበረታታል።
6. የአራተኛ ክፍል ተማሪ ነው።

ሠ.በምሳሌው መሰረት ዓረፍተነገሮቹ ስህተት ካለባቸው በሳጥኑ ውስጥ የ"X"

ምልክት፣ ትክክል ከሆኑ የ"√" ምልክት በማድረግ አሳዩ።

ምሳሌ፡- ሀ. አንበሳ የዱር እንስሳ ናቸው።

 X

ለ. የአካባቢያችንን ንጽህና በጋራ አንጠብቅ።

 √

1. ዋልያ የኢትዮጵያ ብርቅዬ እንስሳ ነው።
2. የሸክላ ስራ የዕደ ጥበብ ማሳያችን ነው።
3. በባቡር ተሳፍሬ ወደ ቃሊቲ ሄደ።
4. ኪስ ሲጫወት እግሩን ተሰበረች።
5. መርካቶ ከአፍሪካ ትልቁ የገበያ ማዕከል ነው።

ጽሕፈት

ሀ.በምሳሌው መሰረት የባለቤት እና የግስ ስምምነት ስህተቶችን በማስተካከል ዓረፍተነገሮቹን በድጋሚ ጻፉ።

ምሳሌ:- ሀ. እኔና አባቴ እንጦጦ ፓርክን ጎበኘን።

✓እኔና አባቴ እንጦጦ ፓርክን ጎበኘን።

1. ሀኪሞች ሕመማንን ትንክባክባለች።
2. በአቅራቢያችን ትምህርትቤቶች ይገኛል።
3. ሁላችንም ቡና ጠጣሁ።
4. በተሰማራበት ስራ ስኬታማ ሆኑ።
5. ቤቶቹ ተመልሶ ተገነባ።
6. ለጥምቀት ያልሆነ ቀሚሶች ይበጣጠስ።
7. እኔ ዳቦ ለመግዛት ሄድን።
8. ኢትዮጵያ 3ኛውን የአፍሪካ ዋንጫ አሸንፏል።

መናገር

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት ተዘጋጅታችሁ ውይይት አድርጉ።

የመወያያ ርዕስ

➤ መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ርዕስ መሰረት ስለ አገራችን ታዋቂ አትሌቶች በሰበሰባችሁት መረጃ መሰረት ውይይት አድርጉ።

ምሳሌ:-

- ሀ. አትሌት አበበ ቢቂላ
- ለ. አትሌት ስለሺ ስህን
- ሐ. አትሌት ፋጡማ ሮባ
- መ. አትሌት ጌጤ ዋሚ
- ሠ. አትሌት ሚሊዮን ወልዴ
- ረ. አትሌት ለተሰንበት ግደይ

የምዕራፍ ስድስት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የውይይት ምንነትን ከክርክር ጋር በማነጻጸር አብራሩ?
2. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ቅጥያዎችን በመነጠል ጻፉ?

ተ.ቁ	ባለቅጥያ ቃላት	ዋና ቃል	ቅጥያ
1	ማንኪያዎች		
2	ወላጆች		
3	ሰንሰለታማ		
4	ህዝባዊ		
5	ጥፋተኛ		

3. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ?

ተ.ቁ	ቃላት	ተመሳሳይ ፍቺ	ተቃራኒ ፍቺ
1	በረታ		
2	ተሸፈነ		
3	ግልጽ		
4	ፈጣን		
5	ገነባ		

4. በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ የተሳሳተውን የባለቤት እና የግስ ስምምነት አስተካክላችሁ ጻፉ?

ሀ. የኢትዮጵያውያን የቀን አቆጣጠር ክሌሎች ተለዩዋል።

ለ. በአዲስ አበባ ውስጥ በርካታ ሰዎች ኖረዋል።

ሐ. ስፓርት ለጤና ጠቃሚ ናቸው።

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ኢ-መደበኛ በሆነ አደረጃጀት በሚና ጨዋታ ውስጥ ትሳተፋላችሁ።
- አዳምጣችሁ የጽሁፉን ሃሳብ በዝርዝር ትገልጻላችሁ።
- በራሳችሁ አገላለጽ ዓረፍተ ነገሮች ትመሰርታላችሁ።
- ገላጮችን በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮች ትመሰርታላችሁ።
- መዝሙር አዳምጣችሁ ስለ ውሃ ጥቅም ትጽፋላችሁ።
- በተሰጣችሁ ርዕስ ክርክር ታደርጋላችሁ።
- በተሰጣችሁ ግስ የተሟላ አረፍተኛ ነገሮችን ትመሰርታላችሁ።

ማዳመጥ

ውሃ ምንድን ነው?

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. ውሃ ከምን፣ ከምን የሚገኝ ይመስላችኋል?
- ለ. ውሃን በቤታችሁ ውስጥ ለምን፣ ለምን ተግባራት እንደምትጠቀሙበት በዝርዝር ተናገሩ?
- ሐ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን ጉዳዮች የሚያነሳ ይመስላችኋል።

ሀ. “ውሃ ምንድን ነው?” በሚለው ምንባብ መሰረት የሚከተሉት ዓረፍተነገሮች የያዙት ሃሳብ ትክክል ከሆነ “እውነት” ትክክል ካልሆነ ደግሞ “ሀሰት” በማለት በቃል መልሱ። ለመልክቻችሁም ማብራሪያ ስጡ።

1. ውሃ ለሰው ልጅ እንጂ ለእንስሳትና ለእፅዋት አስፈላጊ ነገር አይደለም።
2. ውሃ ለምግብ ማብሰያነት እና ለመጓጓዣነት ብቻ ያገለግላል።
3. ንጹህ ውሃ በውስጡ ሌሎች ነገሮችን ማሳየት ይችላል።
4. በውቅያኖስና ከባህር የሚገኝ ውሃ ለመጠጥ አገልግሎት ይውላል።

ቃላት

ሀ. በዓረፍተነገሮቹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ከተሰጡት አማራጮች መካከል አገባባዊ ፍቻቸውን የሚያሳይ ቃል ምረጡ።

1. ወፏ ከዛፎቹ መሃል ካለው ኩሬ ላይ ስትንበጫረቅ አየሁ።

ሀ. ወንዝ   ለ. ምንጭ   ሐ. ያቆረ ውሃ   መ. ባህር

2. ኢትዮጵያ በበርካታ መዓድናት የከበረች ዓገር ናት።

ሀ. ንጥረ-ነገሮች   ለ. ባህሎች   ሐ. ባህር   መ. ምግብ

3. ውሃ መያዣ ያስፈልገዋል።

ሀ. ማፍሰሻ   ለ. ማንቀሳቀሻ   ሐ. ማንጠልጠያ   መ. ማጠራቀሚያ

4. ውሃ ህይወት ላላቸው ነገሮች በሙሉ በመሰረታዊነት ያስፈልጋል።

ሀ. በአማራጭነት   ለ. በዋናነት   ሐ. በተጨማሪነት   መ. በትርፍነት

ለ. በ “ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

1. ይክፈላል
2. ማግኘት
3. ፈሳሽ
4. መያዝ
5. ያገለግላል

“ለ”

- ሀ. ማጣት
- ለ. ጠጣር
- ሐ. ይጎዳል
- መ. ይገናኛል
- ሠ. መልቀቅ

ሐ. በምሳሌው መሰረት ከተሰጣችሁ ቃላት ውስጥ ሌሎች ቃላትን መስርቱ።

ምሳሌ:-

አስቀሰበት	አለቀ	አለት
	ሰቀለ	በሰለ
	አለ	ቀለበት

1.

መመጣጠናቸው		

2.

ስለመስክረለት		

3.

አመሰቃቀለ		

4.

አሰባበረ		

መናገር

ሀ. መምህራችሁ “ጤናችን በእጃችን” በሚል ርዕስ የሚያነቡላችሁን ግጥም በማድመጥ በዜማ በሉ።

ለ. መምህራችሁ በሚሰጧቸው ትዕዛዝ መሰረት የመዝሙሩን መልዕክት በራሳችሁ አገላለጽ በአራት ዓረፍተነገሮች ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ሐ. በቡድን በመሆን ስለ ውሃ አጠቃቀም የተመለከተ አጭር ጭውውት ወይም መዝሙር አዘጋጅታችሁ በድራማ መልክ አቅርቡ።

ጽሕፈት

- ሀ. የሚከተሉትን የተዘበራረቁ ዓረፍተነገሮች ቅደም ተከተላቸውን በማስተካከል አንድ አንቀጽ ጻፉ።
- ሀ. ከእነዚህ ተግባራት መካከል በጠዋት ተነስታ አልጋዋን ካነጠፈች በኋላ ፊቷን በውሃ እና በሳሙና ትታጠባለች።
- ለ. ብሌን ዘወትር ትምህርት-ቤት ከመሄዷ በፊት የተለያዩ ተግባራትን ታከናውናለች።
- ሐ. ከዛም የደንብ ልብሷን ለብሳ የተዘጋጀላትን ቁርስ ትበላለች።
- መ. እሷም ወደ ትምህርት-ቤት ትገባለች።
- ሠ. ቀጥሎም ማታ ላይ ያዘጋጀችውን ደብተሮች በቦርሳ ይዞ እናቷን ተሰናብታ ከአባትዋ ጋር ጉዞ ትጀምራለች።
- ረ. አባቷም ትምህርት-ቤቷ በር ላይ እንዳደረሷት ተሳስመው ተለያዩ።

መነሻ:-

ብሌን ዘወትር ትምህርት-ቤት ከመሄዷ በፊት የተለያዩ ተግባራትን ታከናውናለች። _____

ንባብ

ከሰከላ እስከ ጉባ

ቅድመ ንባብ

- ሀ. የህዳሴው ግድብ እየተገነባ ያለበት ክልል እና ልዩ ቦታ ስም ታውቃላችሁ?
- ለ. ስለአባይ ወንዝ የምታውቁትን በዝርዝር ተናገሩ?
- ሐ. የአባይ ወንዝ መነሻ ቦታ ማን ይባላል?

የአባይ ወንዝ በአገራችን መልክዓ-ምድር ምዕራብ ጎጃም ዞን ልዩ ስሙ ሰከላ ከሚባል አካባቢ ፈልቆ ጣናን መነሻ አድርጎ ሌሎች ገባር ወንዞችም አብረውት ተቀላቅለው እንዲጓዙ በማድረግ ያለከልካይ ለአያሌ ምዕተ-ዓመታት ለም አፈራችንን እየጠራረገ ለጎረቤት አገራት ሲሳይ በመሆን ለሃገራችን ምንም ጥቅም ሳይሰጥ ቆይቷል።

የአባይን ወንዝ መጠን እየጨመሩና እያበዙ ከሚሄዱ በርካታ ገባር ወንዞች መካከል

ምዕራፍ ሰባት

ወንቃ፣ ጀማ፣ ሙገር፣ ጉደር፣ ደዴሳ፣ ነዲ፣ ዳቡስ፣ ቱሉ፣ አባያ፣ ሙጋ፣ ሱሃ፣ ጉላ፣ ተምጫ፣ ባጫት፣ ጨምጋ፣ በለሳ፣ ጉማራና ዋቤ ይጠቀሳሉ። አባይ ዛሬ ላይ ግን እንደ ትናንቱ ሳይሆን ዓይኑን ወደ እናቱ፣ ልቡን ወደ ትውልድ አገሩ፣ እግሩን ወደኋላ ለማዞር የሩጫ መንገዱን ለመግታት ከጉባ ሰማይ ስር አለጋችሁ ብሏል። አባይ ከጉባ ሰማይ ስር በጭስ ብዛት የዛሉ ዓይኖች የሚጠብቁት፣ ብርሀን ፈላጊ ዜጎች ተስፋ የሚያደርጉት፣ የአይበገሬነታችን ማሳያ፣ የተፈጥሮ ልግስናችንና የኢትዮጵያዊነት የክብራችን ግርማ ሞገስ የሆነ ታላቅ ወንዝ ነው።

ሀ. "አባይ ዛሬ ላይ አይኑን ወደ እናቱ አዙሯል።" ሲል ምን ማለቱ ነው?
ለ. የአባይ ወንዝ መገደቡ ምን ጥቅም ይሰጣል?

በዚህ ታላቅ ወንዝ ላይ ለዘመናት ኢ-ፍትሐዊ ፍርድ ተፈርዶብን የ86 በመቶ የውሃ አመንጭነት ድርሻችን ሳይታይ፤ አይችሉትም ሲሉ ችለን ይህን ታላቁን የህዳሴ ግድብ በመገደብ በኃይል ማመንጫነትና ፈርጆ ብዙ የልማት ጎዳናዎችን የሚያቀናጅ ግዙፍ ተግባር ሆኗል። ይህ ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ካለው ፈርጆ ብዙ ጥቅም በዋናነት የሚጠቀሰው የአገራችንን የኃይል ፍላጎት ከማሟላት አልፎ ለጎረቤት አገራት ፍትሀዊነት ባለው መልኩ በመሸጥና አብሮ በመልማት በሚደረገው የመደጋገፍ ጉዞ ነው። በተለይም ለምስራቅ አፍሪካ የኃይል ትስስር በመፍጠር ያለንን የኢኮኖሚና የሕዝብ ለሕዝብ ግንኙነት ከፍ እንዲል ከማስቻሉም በላይ እንደ አህጉርም ለአፍሪካ ያለው ፋይዳ ከፍተኛ ነው።

ግንባታው እየተካሄደ ያለው በኢትዮጵያ ምድር ከራስ አብራክ በሚፈልቅ ወንዝና በራስ ወጪ በመሆኑ የዘመናት ቁጭታችንን የሚሸር፣ የአብሮነታችንና የመተባበራችን ትልቅ ማሳያ ነው። የኢትዮጵያ ገፁ-በረከት የሆነውን የአባይ ውሃ ጥቅም ላይ ለማዋል ታልሞ በሚሰራው ስራ የኢትዮጵያዊያን ኩራት በሆነው ታላቁ የህዳሴ ግድብ የኃይል ማመንጫ ላይ ትልቅ ተስፋ ሰንቀንበታል። ይህ ከድህነት መላቀቂያ የሆነው የሰንደቅ አላማ ፕሮጀክቶችን ያለምንም ብድርና እርዳታ በኢትዮጵያዊያን ርብርብ ተገንብቶ በቅርብ ይጠናቀቃል። በዚህም እኛ የአባይ ዘመን ልጆች ልንኮራ ይገባል።

(ምንጭ:- ኢ.አ.ክ አስተዳደር፣ ዝክረ ህዳሴ በአዲስ አበባ፣2013 ዓ.ም፣ ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተሻሽሎ የተወሰደ።)

ሀ. “ከሰከላ እስከ ጉባ” በሚለው ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላትሁ መልስ ስጡ።

1. የአባይን ወንዝ መጠን እንዲጨምር የሚያደርጉ ገባር ወንዞችን ዘርዝሩ?
2. የህዳሴ ግድብ እየተገነባ ያለው በማን ወጪ ነው?
3. “የአባይ ግድብ የአይበገሬነታችን ማሳያ ነው።” ሲል ምን ማለቱ ነው?
4. ይህን ታሪካዊ ግድብ ለማጠናቀቅ ምን መደረግ አለበት ትላላችሁ?
5. የአባይ ወንዝ ግድብ ከሌሎች የአፍሪካ ሀገራት ጋር ያለንን ግንኙነት በምን መልኩ እንደሚያጠናክር አብራሩ?

ቃላት

ሀ. ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍቺ ስጡ።

1. ተቀላቅለው
2. አያሌ
3. መግታት
4. ዛለ
5. ጥቅም

ለ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አገባባዊ ፍቻቸውን ምረጡ።

1. እኛ ኢትዮጵያውያን ኩሩ ነን።

- ሀ. አንገት ደፊ   ለ. ልብ-ቢስ   ሐ. ጉረኛ   መ. ልብ-ሙሉ

2. የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ፋይዳ የጎላ ነው።

- ሀ. አስፈላጊ   ለ. ጥቅም   ሐ. ጥናት   መ. ጉዳት

3. የኤሌክትሪክ ኃይል ፈርጂ ብዙ ጠቀሜታ አለው።

- ሀ. በርካታ   ለ. የመብራት   ሐ. ጥቂት   መ. መጠነኛ

4. የአባይን ወንዝ መጠን እየጨመሩ የሚሄዱ በርካታ ገባር ወንዞች አሉ።

- ሀ. ጥቂት   ለ. ረጃጅም   ሐ. መጋቢ   መ. በርካታ

5. የምዕተ- ዓመቱ ትልቅ ስራ በአባይ ወንዝ ላይ እየተሰራ ነው።

ምዕራፍ ሰባት

ሀ. የመቶ ዓመቱ ለ. የሃምሳ ዓመቱ ሐ. የሺህ ዓመቱ መ. የአስር ዓመቱ

6. ታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ በቅርቡ ይቋጫል።

ሀ. ይሰፋል ለ. ይጀመራል ሐ. ይጠናቀቃል መ. ይቀጥላል

7. ወንዞቻችን ግርማ ሞገስ ናቸው።

ሀ. ፏፏቴ ለ. ኃይል ማመንጫ ሐ. ማስፈራሪያ መ. ኩራት

ጽሕፈት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. ትስስር	4. ሲሳይ
2. አብራክ	5. ዘመናት
3. ሰንቀን	

ንግግር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ የመከራከሪያ ርዕስ መሰረት አስፈላጊውን ዝግጅት በማድረግ እና የክርክር መመሪያ በመከተል ክርክር አከናውኑ።

ሰዋስው

ሀ. በምሳሌው መሰረት ለሚከተሉት ያልተሟሉ አረፍተነገሮች ተገቢውን ገላጭ ቃላት በመጠቀም አሟሉ።

1. ሪቻርድ ፓንክረስት ኢትዮጵያዊ ዜግነት አግኝተዋል።
2. እሱ _____ ተማሪ ነው።
3. እናቴ _____ የባህል ልብስ ለብሳለች።
4. አዳራሹ _____ ስለሆነ ብዙ ሕዝብ ይይዛል።
5. _____ ልጅ መጣ።
6. _____ አባት አለኝ።

7. _____ ህዝብ ተሰበሰበ::
8. _____ ውሃ በባልዲ ቀዳሁ::
9. _____ ተማሪ የግል ንጽህናውን አይጠብቅም::
10. ቁመቱ _____ ስለሆነ መሰላሉ ይሉታል::

ለከዚህ በታች የቀረቡት ገላጭ ቃላት በዓረፍተነገር ውስጥ በመጠቀም አሳዩ::

1. ቀይ
2. ትልቅ
3. አጭር
4. ጨካኝ
5. ሁለት
6. ሩህሩህ

ሐ ከዚህ በታች በሰጥኑ ውስጥ ከተዘረዘሩት ቃላቶች መካከል ግን የሆኑትን ብቻ መርጣችሁ ጻፉ::

ተነሳ	ሰንደቅ-ዓላማ	ጥቁር	አነበበ
አንበሳ	አደገ	ቆረጠ	የዋህ
ነው	ጠማማ	መምህር	ቀባች
ለሰላሳ	አሸነፈ	አጸዳ	ኢትዮጵያ
ሮጠ	ክብ	አፈር	አበሰ

ምሳሌ:- ተነሳ

ጽሕፈት

ሀ.ከዚህ በታች ያልተጠናቀቁ ዓረፍተነገሮችን በተገቢው ግስ አሟልታችሁ ጻፉ።

1. መስከረም ሲጠባ አደይ አበባ _____ ::
2. የመጀመሪያዋ ሴት አውሮፕላን አብራሪ ካፒቴን ሙሉ-አመቤት እምሩ _____ ::
3. ኢትዮጵያ የገጠሚትን ጠላቶች ከአግሯ ስር _____ ::
4. እጃችንን በውሃና በሳሙና መታጠብ _____ ::
5. ትምህርት ለአገር ዕድገት መሰረት _____ ::
6. የኮሮና ቫይረስ በሽታን ለመከላከል አካላዊ ርቀታችንን _____ ::
7. በአዲስ አበባ በርካታ ቋንቋዎች _____ ::
8. በትምህርት-ቤታችን ጠዋት፣ ጠዋት ብሔራዊ መዝሙር _____ ::

ለ.ከታች በቀረበው ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙ ስድስት ግሶችን ካወጣችሁ በኋላ ዓረፍተነገሮች ስሩባቸው።

አንድ ባልና ሚስት ነበሩ። ባልየው ቀኑን ሙሉ ከሐይቅ ውስጥ ዓሣ ያጠምዳል። ሚስትየው አሳዎቹን ትሸጣለች፤ ሆኖም የዓሣ ገበያ ብዙም አስደሳች አይደለም። ስለዚህ ገቢያቸው አነስተኛ ነበር። ቢሆንም ግን ሁልጊዜ የበለጠ ይጥራሉ።

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ ምንባብ አንብቡ

ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ

አህያ እና በሬ

አንድ ገበሬ ሁለት በሬዎች እና አንድ አህያ ነበሩት። አንደኛው በሬ በጣም ከስቶ ነበር። አህያው ደግሞ በጣም ወፍሮ ነበር። አህያው አንድ ቀን በሬውን “ምነው ሰውነትህ ከሳ?” ሲል ይጠይቀዋል። በሬውም “እርሻ ስለበዛብኝ፣ እረፍትና በቂ ሳር ስላጣሁኝ ነው።” አለው። አህያውም ያዝንና፣ “አሞኛል ብለህ ተኛና ትንሽ ቀን እረፍ።” አለው። በሬውም አህያውን “አሁን ገና ጥሩ ምክር መከርከኝ።” አለና ፣ ወዲያውኑ እያነከሰ ወደቤቱ ሄደ።

ባለቤቱም በእርሻ ወቅት በሬው በማንከሱ በጣም አዘነ። ቶሎ እንዲድንለት ሳር እና ውሃ ይሰጠው ጀመር። ከእርሻውም እንዲያርፍ አድርገው። እስከዚያው ድረስ ግን አህያውን ከሌላኛው በሬ ጋር ጠምዶ እርሻውን ያርስ ጀመር። አህያው ግን እንደ በሬው ሲያርስለት አልቻለም። ስለዚህ ይናደድና ጀርባው እስኪመለጥ ድረስ በጅራፍ ሲገርፈው ይውላል። እረፍት ሲያደርግ፣ ሲበላና ሲተኛ የዋለው በሬ አህያው ከእርሻ ሲመለስ ያገኘዋል። “አህያ፣ እንዴት ዋልክ?” አለው። አህያውም “እኔስ ደህና ውያለሁ፣ ለመሆኑ አንተ እንዴት ዋልክ?” ሲል መልሶ ይጠይቀዋል። በሬውም “የኔን ነገር ተወው ባክህ እጅግ በጣም አሞኝ ዋለ።” አለው። ከዚያም በሁኔታው የተናደደው አህያ ፣ “አይ! . . መታመምህስ ባልከፋ” ይለዋል። “እንዴት?” ሲል በሬው አህያን በድንጋጤ ይጠይቃል። “እንዲያው አንድ አስደንጋጭ ነገር ሰምቼ በጣም አዘንኩ።” አለው። አያ በሬም “ምን ሰማህ?” ይላል። “ይኸ በሬ ቶሎ የማይድን ከሆነ፣ ሰውነቱ ይበልጥ ከመክሳቱ በፊት አርደን ስጋውን እንካፈለው እያሉ ሲማከሩ ሰማሁ።” አለው። በሬውም በሰማው ነገር ይደናገጥና ማንከሱን አቁሞ፣ እያገላና እየፈነጠዘ ወደቤቱ ሄደ፣ ይባላል።

(ምንጭ:- ባዬ ይማም፣ 2002፣ አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዋስው፣ ከገፅ 101-102 ለንባብ ማስተማሪያነት ተሻሽሎ የቀረበ)

የምዕራፍ ሰባት የክለሳ ጥያቄዎች

1. አምስት የተለያዩ ገላጭ ቃላትን በዓረፍተነገሮች ውስጥ በመጠቀም አሳዩ።

2. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይቸውን ጻፉ።

1. ዛለ	3. የራስ አብራክ	5. ደባ
2. ለገሰ	4. ህቡዕ	6. ነፈገ

3. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ዕድገት	3. ታላቅ	5. ክብር
2. የግል	4. ፈሪ	6. መሸጥ

4. ከሚከተሉት የቃላት ዝርዝር ውስጥ ግሶችን ብቻ በመምረጥ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ሙልሙል	ደማቅ	ተሳተፈ	ጠመኔ	መርካቶ
ቻለ	ወረቀት	አስተዋይ	አክናወነ	ስስ
ውሃ	አደገ	ከተማ	ጸጉራም	አዳበረ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ
ተማሪዎች፡-

- አዳምጣችሁ ተራ በተራ በንግግር ትሳተፋላችሁ።
- በግላችሁ አንብባችሁ ዝርዝሩን ታብራራላችሁ።
- የትምህርት ቤታችሁን ህግና ደንብ ትጽፋላችሁ።
- ቅጥዶዎችን ከቃላት ላይ ትነጥላላችሁ።

ማዳመጥ

ትሁቷ ኑሃሚን

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን የሚያነሳ ይመስላችኋል?
- ለ. ሰዎች ሲደራደሩ አይታችሁ ታውቃላችሁ?

ምዕራፍ ስምንት

ሀ.ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ በቃል ስጡ።

1. ኑሃሚን ሊቀ-ትሁት የሚል ቅፅል ስም የተሰጣት በምን ምክንያት ነው?
2. ኑሃሚን በምታገኘው አጋጣሚ ሁሉ የምታስተምረው ስለምን ጉዳይ ነው?
3. ሁለት ተማሪዎች ለድብድብ ሲጋበዙ ሲል ምን ማለቱ ነው?
4. ከድርድሩ በመነሳት ከሁለቱ ጓደኛዎች ጥፋተኛው ማነው ብላችሁ ታስባላችሁ? ምክንያታችሁን ተናገሩ?
5. ከምንባቡ ምን መልዕክት አገኛችሁ?

ቃላት

ሀ.በ”ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ “ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

“ለ”

1. ፍርድ	ሀ. አላስፈላጊ
2. ትሁት	ለ. ሰበብ
3. አልባሌ	ሐ. አየች
4. ተመለከተች	መ. ቅን
5. ምክንያት	ሠ. ብይን

ለ.ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ልዩነት
2. መፍታት
3. ጸብ
4. ሩቅ
5. መውሰድ
6. መነሻ
7. ማጠናቀቅ

ምዕራፍ ስምንት

ሐ. ለሚከተሉት ቃላት ከተሰጡት አማራጮች መካከል ተመሳሳይ ፍቻቸውን

ምረጡ።

1. መሰሪ

ሀ. ተንኮለኛ	ለ. ወረኛ	ሐ. ወረተኛ	መ. ሰራተኛ
----------	--------	---------	---------
2. ልፍስፍስ

ሀ. ጠንካራ	ለ. የሚለፋ	ሐ. አቅመቢስ	መ. ብርቱ
---------	---------	----------	--------
3. ዘለፋ

ሀ. ምርቃት	ለ. ስድብ	ሐ. ዘፈን	መ. ስልጣን
---------	--------	--------	---------
4. ተለጠጠ

ሀ. ተዘረጋ	ለ. ተጣጠፈ	ሐ. ታጠፈ	መ. ተዘነጋ
---------	---------	--------	---------
5. ማዋሃድ

ሀ. ማደባለቅ	ለ. አንድ ማድረግ	ሐ. መቀላቀል	መ. ሁሉም
----------	-------------	----------	--------

መ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በማጥበቅ እና በማላላት ሲነበቡ የተለያዩ ትርጉም የሚሰጡ ቃላትን ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ፡- እንጨቱን ጥፍር አድርጎ አሰረው። ጥፍር ሲጠብቅ = ጥብቅ ማድረግ
 ሲላላ = የአካል ክፍል

1. ወደ ትምህርት-ቤት ከመሄዱ በፊት ቁርሱን በላ።
2. ነስረዲን ከተቀመጠበት ቀና ብሎ መጻፍ ጀመረ።
3. የአማርኛ መጽሀፍ አለኝ።
4. መብራቱ በራ።

ጽሕፈት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተነገሮች ስሩባቸው።

1. አመራች
2. መገልገል
3. ይማሩበታል
4. ባለጋራ
5. ወዳጅ

መናገር

ሀ. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ርዕስ ላይ ዝግጅት በማድረግ እና የንግግር ሕጎችን በመከተል ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንግግር አድርጉ።

ንባብ

ድርድር

ቅድመ ንባብ

- ሀ. ድርድር ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል?
- ለ. ሱቅ ተልካችሁ እቃ ተደራድራችሁ ገዝታችሁ ታውቃላችሁ? እንዴት እንደነበር ተናገሩ።
- ሐ. ምንባቡ ስለምን የሚናገር ይመስላችኋል?

ወይዘሮ የኔነሽ የአራተኛ ክፍል ተማሪ ልጅ አለቻቸው። ከእለታት አንድ ቀን ለትምህርቷ የሚሆን አጋዥ መፅሐፍ ሊገዙላት በአካባቢያቸው ወደሚገኝ የመፅሐፍት መደብር አቀኑ። ከ15 ደቂቃ የእግር ጉዞ በኋላ ከአንድ የመፅሐፍት መደብር ውስጥ ገብተው መጣራት ጀመሩ።

ምዕራፍ ስምንት

ወ/ሮ የኔነሽ :- ባለ ሱቅ! ኧረ ባለ ሱቅ !

ባለመደብር :- አቤት ! ምን ልስጥዎት?

ወ/ሮ የኔነሽ :- ለ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ አጋዥ መፅሐፍ ፈልጌ ነበር።

ባለመደብር :- “የ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ አጋዥ መፅሐፍ” የሚል አለ። ይኸው።

ወ/ሮ የኔነሽ :- ዋጋው ስንት ነው?

ባለመደብር :- ዋጋው 80 ብር ብቻ።

ወ/ሮ የኔነሽ :- እያገለበጡ እያዩት እንዴ! ቀንስልኝ እንጂ 80 ብር! ዋጋው በጣም ውድ ነው።

ሀ. ወይዘሮ የኔነሽ መጽሀፍ የሚገዙት ለማን ነው?
ለ. ከዚህ በኋላ ምን የሚገጥማቸው ይመስላችኋል?

ባለመደብር :- በቃ ሰባ አምስት ብር ውሰዱት አዲስ መጽሀፍ ነው። በዛ ላይ መጽሀፉን ሳመጣ የትራንስፖርት ፣ የተሸካሚ ብቻ ብዙ ወጪ አውጥቼበታለሁ።

ወ/ሮ የኔነሽ :- ኧረ ያልተገባ የዋጋ ጭማሪ መጨመር ጥሩ አይደለም። በጅምላ ስታመጡ ቅናሽ እንዳለው እናውቃለን።

ባለመደብር :- እሺ በስንት ብር ይገዡኛል?

ወ/ሮ የኔነሽ :- እኔ የምገዛው መጽሐፍ ላይ በተቀመጠው የዋጋ መጠን ነው። ስልሳ ብር።

ባለመደብር :-ኧረ ብዙ ወጪ አውጥቻለሁ ባይሆን ሰባ ብር ላድርግሎት።

ወ/ሮ የኔነሽ :- ስልሳ ብር ከሸጥክ ሽጥልኝ፤ የማትሸጥልኝ ከሆነ ይቅርብኝ። ከሸጥክ ይኸው ብሩን ያዝ።

ባለመደብር :- እሺ! ባይሆን ለሌላ ጊዜ ደንበኛ እንሆናለን።

ወ/ሮ የኔነሽ :- እሺ አመሰግናለሁ! ብለው መጽሀፉን ገዝተው ወደቤታቸው ተመለሱ።

ወደቤታቸው ሲደርሱ ለልጃቸው መጽሀፉን ሰጧት፤ ልጃቸውም በእናቷ ድጋፍ እጅግ ተደስታ እናቷን አመሰግና፤ መጽሀፉን ማንበብ ጀመረች።

ምዕራፍ ስምንት

ሀ.በምንባቡ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በቃላቸው መልስ ስጡ።

1. ባለመደብሩ “ምን ልስጥዎት” ሲል ምን ማለቱ ነው?
2. ወ/ሮ የኔነሽ ወደመደብሩ የሄዱት ምን ለማድረግ ነው?
3. ባለመደብሩ መጽሐፉን ከ60 ብር በታች ወይስ በላይ ነው ያመጣው? መልሳቸውን በምክንያት አስረዱ።
4. ወ/ሮ የኔነሽ መጽሐፉን ከ60 ብር በላይ አልገዛውም ብለው በአቋሚቸው እንዲጸኑ ያደረጋቸው ምክንያት ምንድን ነው?

ቃላት

ሀ.በ”ሀ” ረድፍ ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ”ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

1. አጋኝ
2. ያልተገባ
3. መርዳት
4. ኪሳራ
5. ማቅናት

“ለ”

- ሀ. ማስተካከል
- ለ. ማገዝ
- ሐ. ውድቀት
- መ. ረዳት
- ሠ. አላስፈላጊ

ለ.ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ወጪ	4. መስጠት
2. ውድ	5. ጫኝ
3. መሸጥ	

ጽሕፈት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. ደንበኛ
2. ኪራይ
3. ሱቅ
4. ሸጠ
5. ክፈለ
6. ጨመረ

ሰዋስው

ሀ. ከሚከተሉት ዓረፍተነገሮች መጨረሻ ላይ በቅንፍ ውስጥ ከተቀመጡት ቃላት መካከል በመምረጥ የዓረፍተነገሩን ሃሳብ አሟሉ።

1. የባቡር _____ እየተሰራ ነው። (ሃዲድ/ሃዲዶች)
2. ከኢትዮጵያ ወደ ጎረቤት አገሮች የማይፈስ _ አዋሽ ነው። (ወንዝ/ወንዞች)
3. በግቢያችን ውስጥ በርካታ የጓሮ _____ ተክለናል። (ተክል/አትክልቶችን)
4. መኪና፣ ባቡር እና አውሮፕላን ዘመናዊ _____ ናቸው። (መጓጓዣ/መጓጓዣዎች)
5. በበዓል ቀናት የተለያዩ የባህል _____ ይለበሳሉ። (ልብስ/ልብሶች)

ለ. በሳጥኑ ውስጥ የተሰጡትን ቃላት በመጠቀም የሚከተሉትን አገላለጾች አሟሉ።

አምቡላ	ላጨ	ተደፋ	ይጣላል
ይራመዳል	ገጠመ	አብራሪ	አወጣች

ምሳሌ:- እንጆራ ተጋገረ ካልን ድፎ ዳቦ _____ ተደፋ _____ እንላለን።

1. እባብ በልቡ ይሳባል ካልን ሰው በእግሩ _____ እንላለን።
2. ጠላ ይጠመቃል ካልን ጠጅ _____ እንላለን።
3. ለቡና እና ለጠላ አተላ ካልን ለጠጅ _____ እንላለን።

ምዕራፍ ስምንት

4. ጠላ ጠመቀች ካልን አረቄ _____ እንላለን።
5. ለጽሁፍ ጻፈ ካልን ለግጥም _____ እንላለን።
6. መኪና አሽከርካሪ ካልን አውሮፕላን _____ እንላለን።
7. ለበግ ጸጉር ሽለተ ካልን ለሰው ጸጉር _____ እንላለን።

ሐ. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ዋና ቃሉንና ቅጥያውን ነጣጥላችሁ ዓፋ።

ምሳሌ፡-   ኢትዮጵያዊ   =   ኢትዮጵያ- አዊ

1. ቦርሳዎች
2. በጎች
3. ልባችን
4. ወንድማችን
5. ምርታማ

መ. ከሚከተለው ሳጥን ውስጥ የመነሻ እና የመድረሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላትን በየምድባቸው አስቀምጡ።

መጣችሁ	እንደተጸጸተ	ደረጃዎች
ከህዝብ	ተኛች	የተማሪ
አስመክረ	ታሪካዊ	ወጥመዶች
ልባም	ቡቴሌቪኝርን	ስለአሁን

የመነሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላት

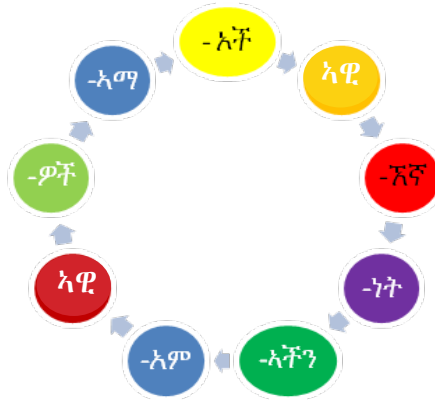
1. ከህዝብ
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

የመድረሻ ቅጥያዎችን የያዙ ቃላት

1. መጣችሁ
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

ምዕራፍ ስምንት

ሠ.ከዚህ በታች የተዘረዘሩ ቅጥያዎችን በመጠቀም ባለቅጥያ ቃላትን መስርቱ።

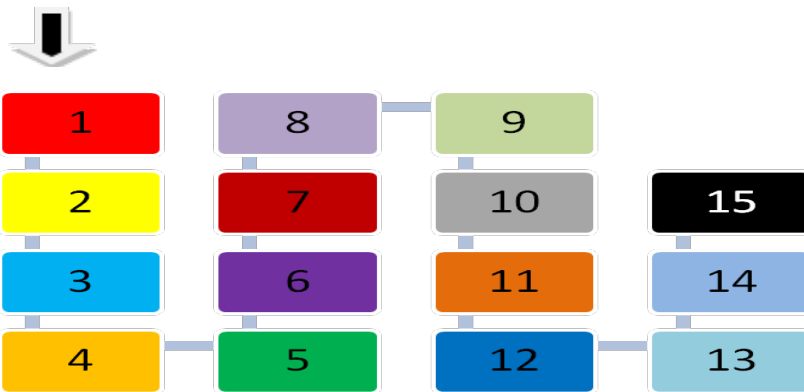

ምሳሌ:- - አች = እርሳሶች

- አማ = አፈራማ

ፈ.የሚከተለውን የቀለም እና የቁጥር ቅደም ተከተል በመከተል የቤተሰብ አቆጣጠርን ተራበተራ በቅደም ተከተልን ጻፉ።

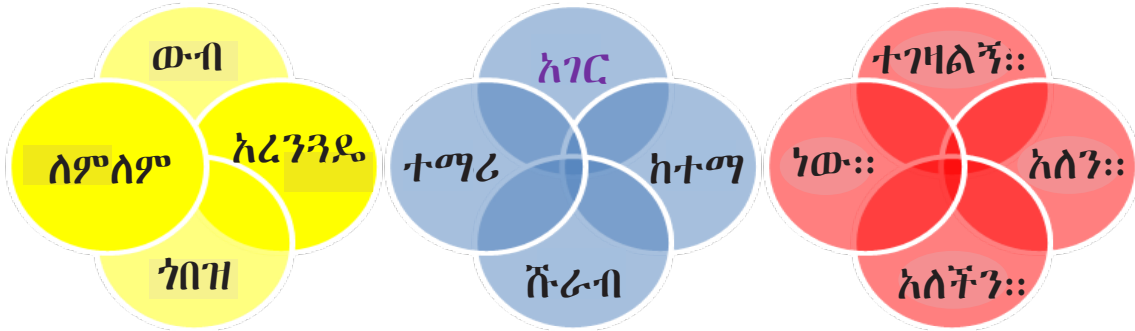
መነሻ

ማንተቤ	ፍናጅ	ምንኸላት	አሰልጥ	ቅም አያት
ቅናጅ	አመልጥ	ድርባቴ	ልጅ	ቅድመ አያት (ቅድም አያት)
ቅማንት	አያት	አንጅላት	ሸማት	አባት/ አናት

ያጽሕፈት

ሀ.በምሳሌው መሰረት ስም፣ ገላጭ እና ግስን በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ፡- አረንጓዴ ሹራብ ተገዛልኝ።

- 1.
- 2.
- 3.

ንግግር

ሀ.መምህራችሁ በሚሰጧቸዎት ትዕዛዝ መሰረት ስለ ትምህርት-ቤታችሁ የተማሪዎች ሕግና ደንብ መረጃ በመሰብሰብ እና ዝግጅት በማድረግ የንግግር መመሪያን ተከትላችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንግግር አድርጉ።

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

ሞጂ አህያ

በድሮ ጊዜ ክፉ ቀን መጣና ፍጥረታት ሁሉ የሚልሱት የሚቀምሱት አጡ። ክፉ ቀን የመጣበት ምክንያትም ባለመታወቁ ሁሉም በየፊናው ለማወቅ ይጥር ነበር።

ከዕለታት አንድ ቀን አንበሳ፣ ነብር፣ ጅብ እና አህያ ክፉ ቀን የመጣበትን ምክንያት ለማወቅ ይወያዩ ነበር። በመጨረሻ ግን ከመካከላቸው አንዱ ኃጢአት በመስራት ይሆናል ብለው ስለገመቱ እያንዳንዳቸው የሰሩትን ኃጢአት ሊናዘዙ ተስማሙ። ኃጢአት ሰርቶ የተገኘም ሊፈረድበት ነበር።

በመጀመሪያ አቶ አንበሳ ተናገረ፡- “አንድ ቀን አንዲት ላም ከበረት ሰብራ ወጥታ ስላገኘኋት በልቻታለሁ። ይህ ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። እነሱም አንበሳን ሲመለከቱት ግርማው እጅግ የሚያስፈራ ስለነበር “በረት ውስጥ መተኛት ሲገባት በረት ሰብራ መውጣቷ የራሷ ጥፋት እንጂ የርስዎ አይደለም።” አሉት። ነብር ደግሞ በፋንታው ተነስቶ “አንድ ቀን ምግብ ፍለጋ ጫካ ስዘዋወር አንድ የፍየል ጠቦት ከአረኞች አምልጦ ጫካ ውስጥ ቅጠል ሲቀነጥስ አግኝቼ እሱን በልቻለሁ። ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። እነአንበሳም “ጥፋተኛው ከአረኞች አምልጦ ጫካ የገባው ፍየል እንጂ አንተ አይደለህም።” አሉት።

ጅብ ደግሞ ኃጢአቱን እንዲህ ሲል ተናዘዘ። “አንድ ቀን ሌሊት ምግቤን ፍለጋ መንደር ለመንደር ስዘዋወር አንዲት በግ እቤት ውስጥ ከማደሪያዎ ሆና ነገር ግን ላቷን በቀዳዳ ወደውጭ አስወጥታ አግኝቼ ቆርጬ በልቻለሁ። ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለ። የተቀሩት እንስሳትም “ጥፋቱ ላቷን ከውጭ ያሳደረችው በግ እንጂ ያንተ ስላልሆነ ልንፈርድብህ አንችልም።” አሉት።

በመጨረሻም አህያ ኃጢአቷን ለመናገር ተነሳችን፤ “አንድ ቀን ጌታዬ አንድ ጆንያ ሙሉ እህል አሸክሞኝ ወደገበያ ስሄድ በመንገድ ላይ ዘመድ አጋጠመውና ቆሞ ሲያወራ ወደመንገዱ ዳር ሄጄ ሳር ነጭቼ በልቻለሁ። ይህ ኃጢአት ከሆነ ፍረዱብኝ።” አለች። እነአንበሳም አህያን “በእኛና በወገኖቻችን ላይ ይህን ሁሉ መከት ያመጣሽ አንቺ ነሽ። ምክንያቱም ጌታሽ ከዘመዱ ጋር ሲያወራ ቆመሽ መጠበቅ ሲገባሽ ሳር መንጨትሽ ከፍተኛ ኃጢአት ነው።” ብለው ተከፋፍለው በሷት ይባላል።

(ምንጭ፡- ፈቃደ አዘዘ፣ የስነ-ቃል መምሪያ፣ 1991ዓ.ም፣ ገጽ78 ለንባብ ትምህርት ማስተማሪያነት ተሻሽሎ የተወሰደ)

የምዕራፍ ስምንት የክለሳ ጥያቄዎች

1. የሚከተሉትን ስሞች፣ ገላጮች እና ግሶችን በማጣመር ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

ረጅም	ከተማ	ቀይ	ጀግና
እናት	ነው	አለችኝ	ቀሚስ
ውብ	አየሁ	ፎቅ	ለብሳለች

2. ከአማርኛ ቋንቋ መምህራቹ ጋር በመሆን ስለትምህርትቤታችሁ የተማሪዎች ሕግና ደንብ በተመለከተ በክፍላችሁ ውስጥ ንግግር በማድረግ በተወያዩችሁት መሰረት በክፍል ውስጥ መከበር ያለባቸውን ሕጎች በሚገባ በመጻፍ በክፍል ውስጥ ለሁሉም ተማሪ በሚታይ ቦታ እንዲለጠፍ አድርጉ።

3. መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት ስለትምህርትቤታችሁ የተማሪዎች ህግ እና ደንብ በሰንደቅ ዓላማ መርሀ-ግብር ላይ ንግግር አቅርቡ።

4. የሚከተሉት ቅጥያዎች የመነሻ ወይም የመድረሻ ቅጥያዎች መሆናቸውን በመለየት ከቃላት ጋር በማጣመር ጻፉ።

- አቸው	እንደ-	-አዊ	- አች
በ-	- ዎች	ስለ -	ከ-

አማርኛ
፬ኛ ክፍል

ምዕራፍ ዘጠኝ መገናኛ ብዙኃን

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በመቅረጸ ድምጽ ያዳመጣችሁትን ዋና ሃሳብ ትናገራላችሁ፤
- አንብባችሁ የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎችን ትሰራላችሁ፤
- ነጠላ አረፍተነገሮችን በመጠቀም አንቀጽ ትጽፋላችሁ፤
- ለቃላት አውዳዊ ፍቺ ትሰጣላችሁ፤
- ጥገኛ መስተጻምርን ተጠቅማችሁ አረፍተነገር ታዋቅራላችሁ፤

ማዳመጥ

የሚኒ ሚዲያዎ ፍሬ

ቅድመ ማዳመጥ

- ሀ. በትምህርት-ቤታችሁ ምን ምን ክበባት አሉ? ዘርዘሯቸው።
- ለ. ክርዕሱ በመነሳት ምንባቡ ምን ሊነግራችሁ ይችላል?

ሀ.ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ በቃል አብራሩ።

1. ኤደን በስራዋ ምን አይነት ሰራተኛ ናት?
2. በክበባት መሳተፍ የጀመረችው የስንተኛ ክፍል ተማሪ እያለች ነበር?
3. ኤደን ዜና ለማቅረብ ወደ መድረክ ስትወጣ ተማሪዎች የሚያጨበጭቡላት ለምን ይመስላችኋል?
4. በትምህርት ቤታችሁ የሚኒ-ሚድያ ክበብ ምን ዓይነት ስራ ይሰራል? እናንተስ ትሳተፋላችሁ?
5. የሚኒ-ሚድያ ክበብ ተሳትፎዎ አሁን ለደረሰችበት ስኬት ምን አስተዋጽኦ አድርጎላታል ትላላችሁ?

ቃላት

ሀ.በ”ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ “ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”

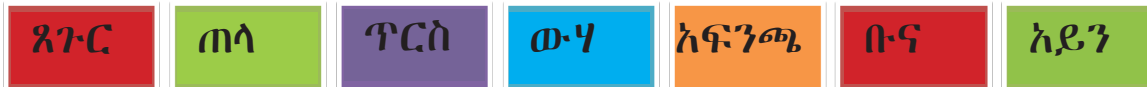
“ለ”

1. ሸልማት 2. ግንባር ቀደም 3. አንቱታ 4. ስኬታማ 5. ወቅት	ሀ. ከበሬታ ለ. ማበረታቻ ሐ. ታታሪ መ. ፊት መሪ ሠ. ጊዜ ረ. ውጤታማ

ለ.በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ"ለ" ረድፍ ተቃራኒያቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. መሸ	ሀ. ሀካታ
2. አበቃ	ለ. ሰጠ
3. ፀጥታ	ሐ. ነጋ
4. ተቀበለ	መ. ከለከለ
5. አበረከተ	ሠ. ጀመረ

ሐ.የሚከተሉትን አገላለጾች በተሰጡት ቃላት አሟሉ።

ምሳሌ፡- የፈረስ ጭራ የመሰለ _____ ቡና _____

1. በረዶ የመሰለ _____
2. ስንደዶ የመሰለ _____
3. የዶሮ ዓይን የመሰለ _____
4. የባቁላ አበባ የመሰለ _____
5. ጥቁር ሀር የመሰለ _____
6. ኩል የመሰለ _____

ሀ.በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ወደረኛ እና ጥገኛ መስተፃምሮች ለይታችሁ ጻፉ።

ምሳሌ:- ሀ. ሬድዮ እና ቴሌቪዥን የመገናኛ ብዙሃን አይነቶች ናቸው። = እና

ለ. በባቡር መሄድ ደስ ይለኛል። = በ

1. ፋጡማ ከትምህርት-ቤት መጣች።
2. ትምህርቴን ስጨርስ በመምህርነት ሙያ እሰማራለሁ።
3. ወተት በዳቦ እወዳለሁ።
4. ጎበዝ እና ጨዋ ተማሪ መሆን ይኖርብናል።
5. በስፖርት ውድድር ትምህርት-ቤታችን አሸናፊ ሆነ።
6. ለጓደኛዬ ጥሩ መሆን አለብኝ።
7. እርሳስ ወይም እስክራብቶ አውሰኝ።

ጽሕፈት

ሀ.የሚከተሉትን ወደረኛ መስተፃምሮች በመጠቀም በእያንዳንዳቸው ሶስት፣ ሶስት ዓረፍተነገሮችን መስርቱ።

መ.በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ:- አባቴ ነጋዴ ነው፤ ይሁን እንጂ ስኬታማ አይደለም። = ይሁን እንጂ

1. ዛሬ ደብተራችን ይታረማል፤ ምክንያቱም ትናንት የቤትስራ ተሰጥቶናል።
2. ጋዜጠኛው በጣም ጎበዝ ነው፤ በመሆኑም ሽልማት ይገባዋል።
3. ቃሪያ መመገብ እወዳለሁ፤ ነገር ግን ያቃጥለኛል።
4. ማንበብ ያስደስተኛል፤ ይሁን እንጂ ዝምብዬ ጊዜዬን ማባከን አልወድም።
5. መምህራችን ጨዋ ተማሪዎችን ያበረታታሉ፤ ስለዚህ ሁላችንም ጨዋዎች መሆን አለብን።

ንባብ

የሚዲያ ኮከቦች

ቅድመ ንባብ

- ሀ. የምንባቡ ርዕስ ስለምን የሚነግራችሁ ይመስላችኋል?
- ለ. መገናኛ ብዙኀን ማለት ምን ማለት ነው የምታቁትን ተናገሩ።

መግዛ ብሩ

ጋዜጠኛ መግዛ ብሩ የወጣቶች ተምሳሌት፣ የሴቶች አርአያ፣ የብርታት ማሳያ፣ የሬዲዮ ፈርጥ፣ የጋዜጠኝነት ምልክት ናት በማለት አድናቂዎቿ እና የሙያ አጋሮቿ ይመሰክራሉ። መግዛ የዛሬ 20 ዓመት ገደማ የመጀመሪያው ኤፍ.ኤም.ሬዲዮ ጣቢያ ኤፍ.ኤም.አዲስ 97.1 ሲመሰረት የቅዳሜ ከሰዓት በኋላ የጨዋታ ፕሮግራም በዚህ ጣቢያ ማቅረቧን ተያያዘችው። ይህን አቅም በመጠቀም በኢትዮጵያ ሚሊኒየም ማገባደጃ ሰሞን በአገሪቱ ታሪክ የመጀመሪያ የግል ይዘታ

የሆነውን ሸገር ኤፍ.ኤም 102.1 ሬዲዮ ጣቢያን መሰረተች። ሬዲዮው በኢትዮጵያ ተወዳጅ እንደሆነ እንዲቀጥል ከፍተኛ ጥረት አደረገች። በዚህ ምክንያት የዓለም ሬዲዮ ቀን በሚከበርበት በ2012 ዓ.ም በሬዲዮ ዘርፍ የህይወት ዘመን ምርጥ ጋዜጠኛ ሆና ተሸለመች።

ደጀኔ ጥላሁን

ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን የተወለደው በ1948 ዓ. ም በአዲስ አበባ ከተማ ልዩ ስሙ አዲሱ ገበያ በሚባል አካባቢ ነው። የጋዜጠኝነቱን ዓለም ከመቀላቀሉ በፊት በመምህርነት ሙያ ያገለገለው ደጀኔ፤ ከ1970ዎቹ መጨረሻ ጀምሮ ስሙን በጋዜጠኝነት ዓለም የተከለ ባለሙያ ነው። በኢትዮጵያ ሬድዮ ብሔራዊ አገልግሎት በቆየባቸው 26ዓመታ የጋዜጠኝነት ህይወቱ፤ በተለይም “ከመጽሀፍት ዓለም” በተሰኘ ፕሮግራም ላይ በማራኪ ድምጹ በተረካቸው አያሌ መጽሐፍት ብዙዎች ያስታውሱታል። ከተለያዩ የጥበብ ባለሙያዎች ጋር ቃለ መጠይቅ በማድረግ በርካታ የኪነ-ጥበብ ስራዎችንም ሰርቷል። “የኪነ-ጥበባት ምሽት”ና “የእሁድ ጧት ፕሮግራም” ማዘጋጀት እና ማቅረብ ሌላኛው የሚታወቅበት ስራው ነበር። አንጋፋው ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን ከመስከረም 2004 ዓ.ም ጀምሮ “ደጀኔ ጥላሁን ፕሮግራም” በሚል ድራማ፣ ማስታወቂያ እና ዶክመንተሪ ፊልሞችን በመስራትና በሌሎች መሰል ተግባራት ላይ መሰማራቱ ይታወቃል።

- ሀ. ጋዜጠኛ መዓዛ ብሩ በመጀመሪያው ኤፍ.ኤም 97. 1 የጀመረችው ፕሮግራም ምን የሚል ነበር?
- ለ. ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን የጋዜጠኝነት ሙያውን የተቀላቀለው በስንት ዓ.ም ነው?

በኢትዮጵያ ሬድዮ ሲቀርቡ በነበሩት "በአይወት ዙሪያ"፣ "የሴቶች መድረክ"፣ "የእሁድ ጠዋት ፕሮግራም" ላይ ድምጹን ደጋግመን ስንሰማው ኖረናል። የኢትዮጵያ ሬድዮ ፕሮግራም በሆነው ተወዳጁ "ኢትዮጵያን እንቃኛት" የሬድዮ ፕሮግራም ሲነሳ አብረው ከሚታወሱ ድምጾች አንዱ የእሷ ድምጽ ነው። በረጅም የጋዜጠኝነት ሥራ ዘመኗ ብዙዎች የሚያስታውሷት በየሳምንቱ እሁድ ረፋድ ላይ ይደመጥ በነበረው የጦር ኃይሎች የሬድዮ ፕሮግራም ላይ ነው። ፀሐይ እንደጋዜጠኛ ማራኪ ፕሮግራም

ምዕራፍ ዘጠኝ

ቀማሪ፤ እንደ ሴት ደግሞ ዕናት አስተማሪ ናት። በ2012 ዓ.ም የዓለም ሬዲዮ ቀን ሲከበር ጋዜጠኛ ፀሐይ ተፈረደኝ በሬዲዮ ጋዜጠኝነት ላደረገችው ክፍ ያለ አስተዋፅዖ የህይወት ዘመን ምርጥ ጋዜጠኛ ተሸላሚ እንድትሆን ተመርጧለች።

ደምሴ ዳምጤ

የኢትዮጵያ የስፖርት ጋዜጠኞች ታሪክ ሲጠቀስ ከማይዘነጉት አንዱ ደምሴ ዳምጤ ነው። ደምሴ ከልጅነቱ ጀምሮ ያደረገውን የስፖርት ፍቅር በማጎልበት በ1968ዓ.ም ወደ አዲስ አበባ በመምጣት በኢትዮጵያ ሬዲዮ በቋሚነት መስራት ጀመረ። ደምሴን አንስቶ 1980 ዓ.ም የምስራቅና የመካከለኛው አፍሪካ ዋንጫ ጨዋታ በተለይም የኢትዮጵያና የዝምባብ-ዬ የፍፃሜ ጨዋታ አለማንሳት አይቻልም። የዋንጫ ጨዋታው የተጠናቀቀው በመለያ ምት ነበር። ይህን ታሪካዊ ጨዋታ ያስተላለፈበት መንገድ ከማንም አዕምሮ አይጠፋም። ሌላው ደምሴ በስራ በቆየባቸው ከ30 አመታት በላይ ከሚታወሱት ስራዎቹ ውስጥ በባርሴሎና ኦሎምፒክ ደራርቱ ቱሉ የመጀመሪያውን የወርቅ ሜዳሊያ ስታሸንፍ ውድድሩን በቢ.ቢ.ሲ ሬዲዮ ሌሊቱን ሙሉ ተከታትሎ በማለዳው ለኢትዮጵያ ህዝብ በአስደናቂ አቀራረብ የምስራቅን አበሰረ። ይህን ታላቅ የስፖርት ሰው በህይወት ካጣነው ጥቅምት 26/2014ዓ.ም ዘጠነኛ አመቱን ይዟል።

እሌኒ መኩሪያ

በ1957 ዓ.ም የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን ስራውን በይፋ ሲጀምር በቴሌቪዥን መስኮት ብቅ ብላ ለመጀመሪያ ጊዜ ለሕዝብ የታየችው ኢትዮጵያዊት ሴት ጋዜጠኛ እሌኒ መኩሪያ ነበረች። ጋዜጠኛ እሌኒ በኢትዮጵያ የጋዜጠኝነት ታሪክ ውስጥ ደማቅ አሻራ አላት። በእንግሊዝኛ ቋንቋ የጋዜጠኝነት ሙያ ከኢትዮጵያ እስከ እንግሊዙ ቢ.ቢ.ሲ ሬዲዮ በወርቃማ ድምጺ አገልግላለች። ቢ.ቢ.ሲ ላይ አፍሪካዊቷ ኮከብ የተባለች ጋዜጠኛ ነበረች።

(ምንጭ:- የኢትዮጵያ ሬዲዮ 80ኛ ዓመት የተዘጋጀ ልዩ መጽሔት፤ 2013 ዓ.ም)

ሀ.በምንባቡ መሰረት ለሚከተሉት ጥያቄዎች በጽሁፍ መልስ ስጡ።

1. ጋዜጠኛ ደጀኔ ጥላሁን በማራኪ ድምፁ መጽሀፍትን በመተረክ የሚታወቅበት ፕሮግራም ምን ይባላል?

- ሀ. ኢትዮጵያን እንቃኛት
- ሐ. የኪነ-ጥበባት ምሽት

- ለ. ከመጽሐፍት ዓለም
- መ. ጨዋታ

2. የ1980 ዓ.ም የኢትዮጵያና የዝምባቡዬ የምስራቅና የመካከለኛው አፍሪካ ዋንጫ ጨዋታ የዘገበው ጋዜጠኛ _____ ይባላል።

- ሀ. መዓዛ ብሩ
- ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ
- ሐ. ደጀኔ ጥላሁን
- መ. ደምሴ ዳምጤ

3. “ኢትዮጵያን እንቃኛት” የፊደላዊ ፕሮግራም ሲነሳ አብረው ከሚታወቁት ድምጾች አንዱ የጋዜጠኛ _____ ድምጽ ነው።

- ሀ. መዓዛ ብሩ
- ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ
- ሐ. እሌኒ መኩሪያ
- መ. ደጀኔ ጥላሁን

4. _____ ለመጀመሪያ ጊዜ በቴሌቪዥን መስኮት ለህዝብ የታዩት ኢትዮጵያዊት ሴት ጋዜጠኛ ነት።

- ሀ. መዓዛ ብሩ
- ለ. ፀሐይ ተፈረደኝ
- ሐ. እሌኒ መኩሪያ
- መ. “ሀ” እና “ለ” መልስ ነው

5. ጋዜጠኛ _____ የመጀመሪያ የግል ይዘታ የሆነውን ሸገር ኤፍ ኤም 102.1 ፊደላዊ ጣቢያን መሰረተች።

- ሀ. መዓዛ ብሩ
- ለ. እሌኒ መኩሪያ
- ሐ. ማህደር ሰሎሞን
- መ. ፀሐይ ተፈረደኝ

መናገር

መምህራችሁ በሚያስደምጧችሁ መረጃ መሰረት የመረጃውን ዋና ሃሳብ በመለየት ንግግር አድርጉ።

ቃላት

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ፅናት	5. መዘንጋት
2. አስተዋጽኦ	6. ማጎልበት
3. አጋር	
4. ማገባደጃ	

ምዕራፍ ዘጠኝ

ለ.ቀጥሎ በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒያቸውን ከ"ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

"ሀ"

1. ደማቅ
2. መጨረሻ
3. ተከለ
4. ማራኪ
5. ማስታወስ

"ለ"

- ሀ. ነቀለ
- ለ. አስቀያሚ
- ሐ. ደብዛዛ
- መ. መዘንጋት
- ሠ. መጀመሪያ

ጽሕፈት

ሀ. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

1. መርሃ-ግብር
2. አበሰረ
3. አሻራ
4. ኮከብ
5. ማስተዋል
6. መምህር

ለ.በምሳሌው መሰረት ከታች ባለው ሳጥን ውስጥ የተዘረዘሩትን ግሶች በመጠቀም ነጠላ ዓረፍተነገሮች መስርቱ።

ምሳሌ፡- መምህሩ ተማሪዎችን አስተማረ።

አስተማሪ	ጻፈ	አመነ	መጠጠ	መሰከረ	ነገደ	ቀጠፈ	ሞረደ
-------	----	-----	-----	------	-----	-----	-----

ሐ.ቀጥሎ በሳጥኑ ውስጥ ያሉትን ቃላት በመጠቀም ሦስት የተለያዩ ውስብስብ ዓረፍተነገሮች በምሳሌው መሰረት መስርቱ።

በዓላትን	ይዞ	ለወላጆቻችን	ወንድሙን	ጨዋታ
አስጨርሶ	ተሰባስቦ	ሰኞማክሰኞ	ማክበር	ምርቃት
አጠናን።	ተቀበልን።	እመለሰ።	ተጫውተን	በመታዘዝ
ደስ ይላል።				

ምሳሌ፡- በዓላትን ተሰባስቦ ማክበር ደስ ይላል።

መ. በምሳሌው መሰረት ነጠላ ዓረፍተ ነገሮችን በመጠቀም አንድ አንቀጽ ጻፉ።

ምሳሌ፡- የልጆች ጨዋታ -?"መጩ ተኬ"

መጩ ተኬ አንዱ የልጆች ጨዋታ ነው። ለጨዋታው ቢያንስ ሁለት ልጆች ያስፈልጋሉ። ለመጫወቻ የሚሆን ከእጃችን መዳፍ የሚያንስ ሁለት ጠፍጣፋ ድንጋይ እናዘጋጃለን። የድንጋዩ ስም “ከምች” ይባላል። ጨዋታውን አንዱ ልጅ ቀድሞ ይጀምራል። ጨዋታውን የሚጀምረው ልጅ አንዱን ድንጋይ (ከምች) መሬት ላይ በተወሰነ ርቀት ይጥለዋል። ድንጋዩን በሌላ ድንጋይ (ከምች) ይመታዋል ወይም ያጋጩዋል። ድንጋዩን ከመታው ጓደኛው ያዝለወል። የተመታው ድንጋይ ድረስም ይወስደዋል። ከሳተው ደግሞ ጓደኛውን ያዝለዋል። የሳተው ድንጋይ ድረስ ይወስደዋል። በዚህ ህግ ተራ በተራ ጨዋታው ይቀጥላል።

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ አንቀጽ አንብቡ።

ስግብግብ አይጥ

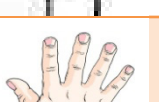

አንድ ስግብግብ አይጥ በበቆሎ የተሞላ ቅርጫት አየና ሊበላ ፈለገ። ስለዚህ ቅርጫቱን በጥርሱ ቦርቡሮ ትንሽ ቀዳዳ ሠራ። በዚያች ቀዳዳም ወደቅርጫቱ ውስጥ ገባ። በዚያ ውስጥም ሆኖ ብዙ በቆሎ በላ ከዚያ በጣም ተደሰተ። እንደልቡ መጥገቡን ሲያረጋግጥ ለመውጣት ፈለገ። አስቀድሞ በሰራት በትንሿ ቀዳዳ በኩል ለመውጣት ሞክረ። ግን አልቻለም። ሆዱ ሞልቷል። እንደገና ሞክረ። ግን በቀዳዳው አልፎ መውጣት አልቻለም። አይጡ ማልቀስ ጀመረ። በዚህ ጊዜ አንድ ጥንቸል በቅርጫቱ አጠገብ እያለፈ ነበር። የአይጡን ጨኸት ሰምቶ “ወዳጄ ለምን ታለቅሳለህ?” አለው። ያኔ አይጡ “በቆሎውን ለመብላት ብዬ ትንሽ ቀዳዳ ሰርቼ ወደ ቅርጫቱ ውስጥ ገባሁ፤ አሁን በዚያ ቀዳዳ በኩል መውጣት አልቻልኩም።” አለ። ጥንቸሉም “ብዙ ስለበላህ ነው፤ ሆኖም እስኪቀንስ ጠብቅ።” ብሎት እየሳቀ ሄደ። አማራጭ ያጣው አይጥ በቅርጫት ውስጥ እንዳለ እንቅልፍ ያዘው። በማግስቱ ጠዋት ሆዱ ቀንሷል። እሱ ግን ከቅርጫቱ ውስጥ መውጣት እንዳለበት ረስቶ ጥቂት ተጨማሪ በቆሎ መብላት ፈለገ። ስለዚህ በቆሎውን በልቶ ሆዱ በድጋሚ ተቆዘረ። ጠግቦ ከበላ እና ቁንጣን ከያዘው በኋላ ከቅርጫቱ ወጥቶ ማምለጥ እንዳለበት አስታወሰ። ግን የማይሆን ነገር ነው፤ አልቻለም፤ እናም በድጋሚ “አ! አሁንም ነገ እወጣለሁ።” ብሎ አሰበና ተኛ። ግን በቀጣዩ ቀን በዚያ የበቆሎ ቅርጫት በኩል ታልፍ የነበረው ድመት ነበረች። ምን ያጋጥመው ይሆን?

(ምንጭ:- NeBeb ንበብ: Reading Platform ለንባብ ትምህርት እንዲያመች ተሻሽሎ የቀረበ)

መናገር

የሚከተሉትን የሰውነት ክፍሎች በግእዝ ስያሜያቸው ምን እንደሚባሉ ካጠናችሁ በኋላ ለክፍል ኃደኞቻችሁ ተራ በተራ በቃል አቅርቡ።

የሰውነት ክፍሎች ስዕል		ግእዝ	የሰውነት ክፍሎች ስዕል	አማርኛ	ግእዝ
		ራስ		አፍ	አፍ
	ፀጉር	ስእርት		ከንፈር	ከንፈር
	ፊት	ገጽ/መልታሕት		ጥርስ	ስን
	ግንባር	ፍጽም		አገጭ	ሕልቅ
	ዐይን	ዐይን		ጣት	አፃብዕ
		ቀርነብ		ጉልበት	ብረክ
	ጆሮ	እዝን		እጅ	እድ
		አንፍ		እግር	እግር

(ምንጭ:- መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሐዲስ፤ 1948ዓ.ም)

የምዕራፍ ዘጠኝ የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ጻፉ።

ሃጫ	ደንብ	ገለጸ
ለሆሳስ	ስውር	ወጠነ

2. ጥገኛ መስተጻምሮችን በመጠቀም አምስት ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

3. የሚከተሉትን አገላለጾች አሟሉ።

ምሳሌ፡- ሎሚ የመሰለ ተረከዝ ካልን፡-

ሀ. ድሪ የመሰለ _____ እንላለን።

ለ. ሳንቃ የመሰለ _____ እንላለን።

ሐ. ብርሌ የመሰለ _____ እንላለን።

መ. አለንጋ የመሰለ _____ እንላለን።

4. ከፊደሎች ከቴሌቪዥን ወይም ከሌሎች የመገናኛ ብዙሃን የሰማችሁትን አስተማሪ መረጃ

ከ5 እስከ 7 በሚሆኑ ነጠላ ዓረፍተኛዎች በመጠቀም በአንድ አንቀጽ ጽፋችሁ ለክፍል

ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጠናቀቅ በኋላ ተማሪዎች፡-

- አዳምጣችሁ በቡድን ውይይት ታደርጋላችሁ፤
- ካነበባችሁት ጽሁፍ ውስጥ ከእያንዳንዱ አንቀጽ ዋናውን ሃሳብ ትለያላችሁ፤
- በተሰጣችሁ ርዕስ አንቀጽ ትጽፋላችሁ፤
- ከአንድ በላይ ፍቺ ያላቸውን ቃላት ትፈልጋላችሁ፤
- ቅጥያዎችን ተጠቅማችሁ አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ፤

ማዳመጥ

ንግድ

ቅድመ ማዳመጥ

ሀ. ንግድ ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል?
 ለ. በምትኖሩበት አካባቢ የንግድ ተቋማት አሉ? ካሉ ምን ምን አይነት የንግድ ተቋማት እንደሆኑ ተናገሩ?

ሀ. ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ በቃል አብራሩ።

1. አንድ ነጋዴ ትርፋማ ለመሆን ምን ማድረግ አለበት ትላላችሁ?
2. ነጋዴ ኪሳራ የማይገጥመው ምን ሲሆን ነው?
3. ደንበኛን በጥሩ ስነ-ምግባር ማስተናገድ ለምን የሚጠቅም ይመስላችኋል?
4. ገንዘብ ብቻ መኖሩ ለስኬት አያበቃም ሲል ምን ማለት እንደሆነ አብራሩ።
5. የንግድ ስራ ለአንድ አገር የሚሰጠውን ጥቅም ተናገሩ።

ቃላት

ሀ. በ”ሀ” ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን ከ “ለ” ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ

<p>“ሀ”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. መመዘኛ 2. ውል 3. መፈለግ 4. ማመንጨት 5. ክህሎት 	<p>“ለ”</p> <ol style="list-style-type: none"> ሀ. ችሎታ ለ. ማፍለቅ ሐ. መለኪያ መ. መሻት ሠ. ስምምነት
---	---

ለ.በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ"ለ" ረድፍ ተቃራኒያቸውን በመምረጥ አዛምዱ

“ሀ”

1. አተረፈ
2. ተጠቃሚ
3. ውጫዊ
4. ግላዊ
5. መሟላት

“ለ”

- ሀ. ተጎጂ
- ለ. ማሕበራዊ
- ሐ. መንደል
- መ. ከሰረ
- ሠ. መውጣት
- ረ. ውስጣዊ

ጽሕፈት

ሀ.ከዚህ በታች በቀረበው የአንቀጽ ምሳሌ መሰረት የተከታዩን አንቀጽ ዋና መልዕክት(ሃሳብ) ጻፉ።

ምሳሌ፡-

እኛ ኢትዮጵያውያን በአብሮነት አኗኗራችን ከመሰረትናቸው ጠንካራ እሴቶቻችን መካከል አንዱ በሀዘን ጊዜ መደጋገፍ እና እርስ በእርስ መጽናናት ነው። ለዚህም ትልቁን ድርሻ የሚይዘው ደግሞ ማህበራዊ መሰባሰቢያችን የሆነው እድር ነው። እድር መግባት ሃላፊነት እና ግዴታ የሚያስከትል ቢሆንም ሰው ሆኖ የማይደሰት እንደሌለ ሁሉ ሃዘን የማይገጥመው የለም። ታዲያ በዚህ ጊዜ ያዘነ ሰው ከሃዘኑ እንዲላቀቅ ለማጽናናት ብሎም ከሃዘን ጋር ተያይዞ ለሚገጥመው ወጪ ድጋፍ እና አለው ባይነትን ከማህበረሰቡ የሚያገኝበት እርስ በእርስ የምንተጋገዝበት ትልቅ ኢትዮጵያዊ የማህበራዊ አብሮነት ማሳያ መሰባሰቢያችን የሆነው እድር ነው።

የአንቀጽ ዋና መልዕክት፡- የኢትዮጵያዊ አብሮነት ማሳያዎች ከሆኑት አንዱ እድር መሆኑን እና ያለውን ጠቀሜታ የሚያሳይ ነው።

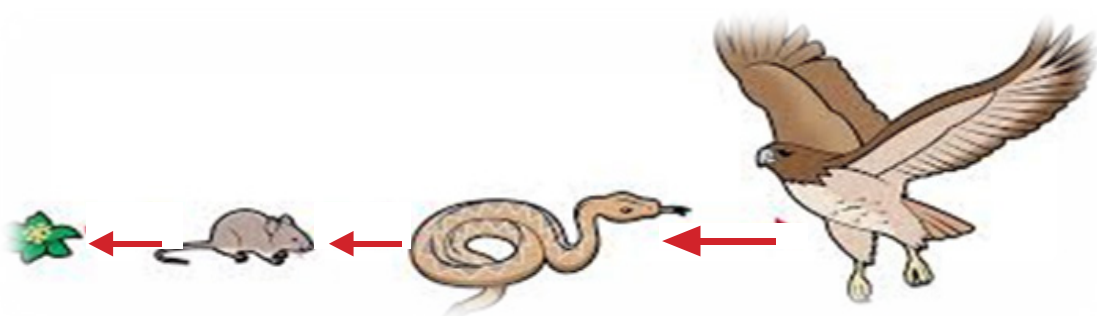
ከዚህ በታች የተጻፉት አንቀጾች ዋና ሃሳባቸው ምንድን ነው?

1. ገበጣ የኢትዮጵያ ባህላዊ ጨዋታ ነው። ይህን ጨዋታ ሁለት ሰዎች የሚጫወቱት ነው። በገበጣ ጨዋታ ህግ መሰረት ገበቴው ላይ 18 ጉድንዶች ሲኖሩ የተወሰኑ ጠጠሮችም በየጉድንዱ ይቀመጣሉ። የጨዋታው አላማ እንግዲህ የተወዳዳሪውን ጠጠሮች መብላት ነው። የተወዳዳሪው ጠጠሮች ዜሮ ሲቀሩ ያንጊዜ ተጫዋቹ አሸነፈ ይባላል።

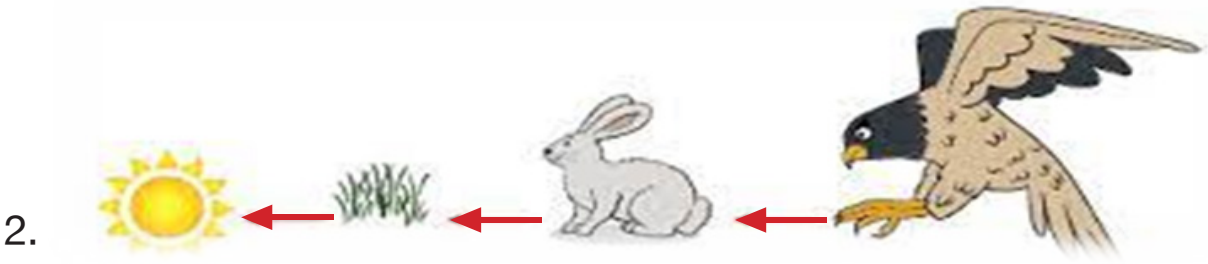

2. ትምህርት ቤት ገብተን የመማሪያ ሰዓት ኖሮት በሙያው ላይ የሰለጠኑ መምህራን ተመድበውለት የሚሰጥ ትምህርት መደበኛ ትምህርት ይባላል። በአገራችን መደበኛ ትምህርት ከአጻጻፍ ሕጻናት ጀምሮ እስከ ዩኒቨርሲቲ ድረስ የሚሰጥ ሲሆን ዋና አላማው ሰዎች የሚጠቀሙበትን እውቀት እና ክህሎት ማስጨበጥ ነው።

ለ.በምሳሌው መሰረት ከታች የተሰጠውን ምስል በመመልከት በእያንዳንዱ ምስል አንድ፣ አንድ አንቀጽ ጻፉ።

ይህ ምስል የሚያሳዩን የእንስሳቱን እና የዕጽዋቱን የምግብ ሰንሰለት ትስስር ነው። በትስስሩ መሰረት ህይወት ካላቸው አራቱ ነገሮች መካከል በቅድሚያ እጽዋቱ ለመኖር የተለያዩ መዓድናትን እና ውሃን በስሩ አማካኝነት ከመሬት በማግኘት እና በፀሀይ ብርሃን ምግቡን በማዘጋጀት ያድጋል። አይጥ ደግሞ በህይወት ለመቆየት እጽዋቱን ይበላል። ምክንያቱም አይጥ ስጋ እና እጽዋትም ተመጋቢ በመሆኑ። በመቀጠል እባብ አይጡን ይውጣል። በተመሳሳይ እባብ ደግሞ በጭልፊት (አሞራ) ይበላል ማለት ነው።

ንባብ

ከታታሪነት እስከ ለጋሽነት

ቅድመ ንባብ

ሀ. አንድ ሰው መልካም ሰው የሚባለው ምን አይነት ተግባራትን ሲፈጽም ነው?
ለ. እናንተ የፈጸማችሁት መልካም ተግባር ካለ ተናገሩ?

ሱራፌል ይባላል። ሱራፌል በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ውስጥ ካሉ የትላልቅ ሆቴሎች ባለሀብቶች ውስጥ አንዱ ነው። ሱራፌል ከሆቴል ንግድ ስራው ጎን ለጎን በበጎ አድራጎት እና በከተማ ልማታዊ ስራዎች ላይም ይሳተፋል። ዛሬ ከደረሰበት ደረጃ ከመድረሱ በፊት ከልጅነቱ ጀምሮ በየመንገዱና በየመኪናው መስኮት እየዞረ ማስቲካ፣ ሶፍት እና ብስኩት በመሸጥ የሚያገኘውን ትርፍ በማጠራቀም ዘወትር ቅዳሜ ቅዳሜ ባንክ እየሄደ ያስቀምጥ ነበር።

በዚህ ሁኔታ ለተከታታይ አምስት አመታት ያስቀመጠው ገንዘብ ስልሳ ሺህ ብር ደረሰለት። ከዚህ በኋላ “በዚህ ገንዘብ ተጨማሪ ስራ ብሰራበት ይሻላል።” በሚል ባንክ ካጠራቀመው ስልሳ ሺህ ብር ላይ ሃምሳ ሺህ ብር በማውጣት በጥቃቅንና አነስተኛ ተደራጅቶ በተሰጠው ትንሽ ብረት በብረት የሆነች ቤት ውስጥ ቁርስ ቤት ከፈተ። በከፈተው ቁርስ ቤት እንደ ቡና፣ ሻይ፣ ወተት የመሳሰሉትን ትኩስ ነገሮችንና እንዲሁም ሽሮ፣ ፍርፍር፣ ብስኩት እና ዳቦ የምግብ ዓይነቶችን እያዘጋጀ መስራት እና መሸጥ ጀመረ። የሚያዘጋጀው ምግብ ጥራት ስለነበረው ከሩቅም ከቅርብም ደንበኛ በርካትነት ማለት ጀመረ። በሃምሳ ሺህ ብር የጀመረው ቁርስ ቤት ገቢውን ከማሳደግ አልፎ ከብዙ ሰዎች ጋር እንዲተዋወቅ አደረገችው።

ሀ ባለታሪኩ ካለው የስራ ፍላጎት በመነሳት ንግዱ የት ደረጃ የሚደርስ ይመስላችኋል?

ከጥቂት ዓመታት በኋላ ተጨማሪ ገንዘብ ከባንክ ብድር ወስዶ ከቁርስ ቤቷ በተጨማሪ ሰፊ ያለ ቤት ተከራይቶ የሆቴል ንግድ ስራን ተያያዘው። ለወትሮውም ስሙጥርና ታታሪ የነበረው ሱራፌል ዝናውን የሰሙ ሰዎች ወደሆቴሉ መጉረፍ ጀመሩ። በሆቴል ስራውም ከራሱ አልፎ በውስጡ ከሃያ በላይ ለሚሆኑ ወጣቶች የስራ እድል መፍጠር ቻለ። ከመንግስት የሚጠየቀውን ግብርም በሰዓቱ ስለሚከፍል በየአመቱ በርካታ የምስክር ወረቀት ይሸለማል።

ትናንት በየመንገዱ ማስቲካና ሶፍት እያዞረ ሲሸጥ የነበረው ሱራፌል የሚያገኘውን ገቢ በአግባቡ በመቆጠቡ ዛሬ የትልቅ ሆቴል ባለቤት ለመሆን በቅቷል።

ሱራፌል ከንግድ ስራው ጎን ለጎን በክፍለ ከተማው የሚገኙ ባለሀብቶችንና የመንግስት ባለስልጣናትን በማወያየት የህፃናት መርጃ ድርጅት የሚል የበጎ አድራጎት ማህበር አቋቁሟል። ከ150 በላይ የሚሆኑ ሕፃናትንም በሕፃናት መርጃ ድርጅቱ ውስጥ በማቀፍ ከዕለት ጉርሳቸው እስከ አመት ልብሳቸው አልፎ ተርፎም የትምህርት ቁሳቁሳቸውን ሁሉ ያሟላላቸዋል።

የተለያዩ የልማት ስራዎች በሚሰሩበት ጊዜም የአካባቢውን ማህበረሰብ በማስተባበር በኩል የአንበሳውን ድርሻ ይወስዳል። በመሆኑም በዚህ አመት ለደረሰበት መልካም ውጤት ሽልማትን ተቀበለ።

ሀ.ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት በቃል መልሱ።

1. ሽልማት የተሰጠው ምን አይነት ስራ ስለሰራ ነው?
2. ባለታሪኩ በልጅነቱ ምን አይነት ስራ ይሰራ ነበር?
3. ገንዘብ መቆጠብ ለምን ይጠቅማል?
4. ሱራፌል ሕዝቡን በማስተባበር በኩል «ያንበሳውን ድርሻ ይወስዳል» ሲል ምን ለማለት ነው?

መናገር

የምንባቡን ዋና መልዕክት ወይም ሃሳብ በአምስት ዓረፍተነገሮች አጠቃላችሁ ጻፉ። በመቀጠል ስለዋናው መልዕክት የቡድን ውይይት በማድረግ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተራ በተራ አቅርቡ።

ቃላት

ሀ.በ"ሀ" ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳያቸውን ከ "ለ" ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ

“ሀ”

1. መጉረፍ
2. ማቀፍ
3. በጎ
4. በረከተ
5. መቆጠብ

“ለ”

- ሀ. መልካም
- ለ. ማጠራቀም
- ሐ. በብዛት መምጣት
- መ. መያዝ
- ሠ. በዛ

ለ.ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

1. ልማት
2. አወጣ
3. አመት
4. አተረፈ
5. መቅረት

ጽሕፈት

ሀ ቃላት ጠብቀውና ላልተው ሲነበቡ የሚያሳዩትን ትርጉም በዓረፍተ ነገር ውስጥ በመጠቀም አሳዩ።

ምሳሌ፡-

- ✓ ከመጫወት ይልቅ ስራችንን በአግባቡ እንስራ። (ሲጠብው = እናከናውን/ እንተግብር)
- ✓ እንስራ ከሸክላ አፈር የሚሰራ ቁስ ነው። (ሲላላ = ለውሃ መያዣነት የሚያገለግል ባህላዊ ቁስ)

1. ገዳም	3. ግጥም
2. ጥሬ	4. ወጥ

ለ. ከሚከተሉት ባለቅጥያ ቃላት ውስጥ ቅጥያዎችን ለይታችሁ ጻፉ።

ውጤታማ	ልብሳቸው	ግብዓት	መኪናዬ	ዶሮዎች	ሴትነት
		ቤታችን	ፈረሶች		

ምሳሌ፡- ውጤታማ = ውጤት - አማ

ሐ. በሳፕኑ ውስጥ የተዘረዘሩትን ስም፣ ግስ፣ ቅፅል(ገላጭ)፣ እና መስተጻምር መሆናቸውን ለይታችሁ በየምድባቸው አስቀምጡ።

አተረፈ	ነጋዴ	ረጅም	ተራራ	ወይም
ገበያ	ጠይም	እና	አስተማሪ	ገመጠ

ቅጽል	ስም	ግስ	መስተጻምር
<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.

መ. የሚከተሉትን ባለቅጥያ ቃላት በመጠቀም ዓረፍተነገር መስርቱ።

ሹካዎች	መንደራችን	መፃሕፍቶች	ነጻነት	ትርፋማ
	መንገደኛ	መንፈሳዊ		

ምሳሌ:- በመደርደሪያው ላይ በርካታ ሹካዎች ተቀምጠዋል።

ሠ.በምሳሌው መሰረት የሚከተሉት ቃላት በዓረፍተነገር ውስጥ ሲገቡ የሚሰጡትን የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር መስርቱ።

ምሳሌ:- ደረሰ

- ✓ ወደቤቱ በጊዜ ደረሰ። (ትርጉሙ =በሰዓቱ ተመለሰ)
- ✓ መጽሐፍ ደረሰ። (ትርጉሙ= ጻፈ)

1. ጠላ	3. ሳሳ	5. ቀጠፈ
2. አሰሰ	4. ስጋ	

ፈ.ከታች የቀረበውን አንቀፅ በማንበብ አራት ነጠላ ዓረፍተነገሮችን አውጡ።

መርካቶ

መርካቶ በአፍሪካ ትልቁ የገበያ ቦታ ነው። በዚህ የገበያ ቦታ ውስጥ የማይሸጥ ነገር የለም። ነጋዴው ሁሉንም የሸቀጥ አይነት ይሸጣል፤ ወዛደሩ ወገቡ እስኪጎብጥ ይሸከማል። አንዳንዶች ካርቶን ተሸክመው ሲሮጡ። የተሸከሙት ካርቶን የራስደጀን ተራራ ይመስላል። ህዝቡ እንደጉንዳን ይርመሰመሳል። መኪናው ከመብዛቱ የተነሳ መተላለፊያ መንገዶች ተዘግተዋል። ሻጭና ገዥው ሲገበያይ ስውር ስራቸውን የሚሰሩ የመርካቶ ኪስ አውላቂዎችም አይጠፉምና መጠንቀቁ አይከፋም።

ምሳሌ:- መርካቶ በአፍሪካ ትልቁ የገበያ ቦታ ነው።

አቀላጥፎ ማንበብ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት የሚከተለውን ለአቀላጥፎ ማንበብ የተዘጋጀ ምንባብ አንብቡ።

አህያና ውሻ

በአንድ ቤት ውስጥ የሚኖሩ አንድ ውሻና አንድ አህያ ነበሩ። ከዕለታት አንድ ቀን አህያዎ ለውሻው እንዲህ አለችው። «እኔ ስራ ስለበዛብኝና እዚህ ቤት መኖር ስለሰለቸኝ ልጠፋ ነው።» ብላ አማክረችው። ውሻውም ካዳመጣት በኋላ «እኔም እዚህ ቤት መኖር ሰልቸቶኛልና አብሬሽ መጥፋት እፈልጋለሁ።» አላት። በዚህም ተስማምተው ሁለቱም ጉዟቸውን ጀመሩ። ብዙ ርቀት ከተጓዙ በኋላ ፀሀይ እየጠለቀች ምሽቱ እየገፋ ሲመጣ አንድ ሳር ያለበት ሜዳ ላይ ደረሱ። አህያዎም እርቧት ስለነበረ ሳር መጋጥ ጀመረች። ውሻውም የሚበላ ነገር ስላላገኘ ሜዳው ላይ ተቀመጠ።

አህያዎ ብዙ ሳር ግጣ ከጠገበች በኋላ ለውሻው «አንዴ ላናፋ ነው።» አለችው። ውሻውም «ምን ነካሽ ! ካናፋሽ በጅብ መበላትሽ ነውና ይቅርብሽ።» ቢላትም ሜዳውን እየዞረች ካናፋች በኋላ በድጋሚ ሳር መጋጥ ቀጠለች። ለሁለተኛ ጊዜም ስትጠግብ ለውሻው «ላናፋ ነው።» ብላው ሜዳውን እየዞረች አናፍታ ስትጨርስ ሳር መጋጧን ቀጠለች። አሁንም ጥቂት ጊዜ ከቆየች በኋላ ውሻውን «እባክህን ፍቀድልኝና ለመጨረሻ ጊዜ ላናፋ?» አለችው። ውሻው ግን «ተይ የመጀመሪያው ማናፋት ለጅቡ መጥሪያ፤ ሁለተኛው ደግሞ ጅቡን ማቅረቢያ፤ በሶስተኛው ግን መበላትሽ ነውና ይቅርብሽ።» አላት። አህያዎ ግን ምንም አይመጣም ብላ ሜዳውን እየዞረች ድምጿን ከፍ አድርጋ

የምዕራፍ አስር የክለሳ ጥያቄዎች

1. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ እና ተቃራኒ ፍቻቸውን ጻፉ።

በመቀጠልም ዓረፍተነገር መስርቱባቸው።

ባላንጣ	አጣላ	አንጋጠጠ
አቀረበ	ሰባ	መራራ

2. የሚከተሉትን ቃላት በዓረፍተነገሮች ውስጥ ሲገቡ የሚኖራቸውን

የተለያዩ ትርጉም የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር መስርቱ፡-

ሀ. ቆረቆረ

ለ. ሰፊ

ሐ. ገዛ

መ. ምሳ

ሠ. አረረ

3. የንባብ ጥቅምን የተመለከተ ከ5-7 ዓረፍተነገሮችን የያዘ አንቀጽ

ጽፋችሁ ለክፍል ጓደኛችሁ አንብቡ።

ቃላት ከነፍቻቸው

ህቡዕ	ድብቅ፣ ምስጢር፣ ይፋ ያልሆነ
ለቀቀ	በስድ አሳደገ፣ አባለገ፣ ፈታ፣ ነፃ አደረገ፣ ተወ
ለተመ	በኃይል አጋጨ፣ መታ
ለገሰ	ቸረ፣ ናኘ፣ ሰጠ
ሊቅ	በትምህርት የበሰለ፣ የተራቀቀ ምሁር፣ አዋቂ
ላቀ	በለጠ፣ አደገ፣ በረታ፣ ከፍ አለ
መለሎ	ቀጥ ያለ፣ ረዥም፣ ሽንቅጥ ያለ፣
መረን	ስድ፣ ልቅ፣ አግድም አደግ፣ ባለጌ፣ ያልተቀጣ
መሰሪ	ሸረኛ፣ ተንኮለኛ፣ ለበጎም ለክፉም ነገር የሚጠበብ
መርሃ-ግብር	የስራ መመሪያ፣ ዕቅድ፣ ፕሮግራም
መሻት	መፈለግ፣ መፍቀድ፣ መመኘት
መነመነ	ከሳ፣ ቀጠነ፣ ሞገገ፣ ኮሰመነ፣ ሚሸሸ
መነዘረ	ሸረፈ፣ ተነተነ፣ ለወጠ፣ በተነ
መዘንጋት	መርሳት
ረግረግ	ውሃማ ቦታ
ራራ	አዘነ፣ ማረ፣ ይቅር አለ
ራሰ	ረጠበ፣ ተነከረ
ሰለቸ	ታከተ፣ ተንገፈገፈ፣ ተማረረ፣ ተንገሸገሸ
ሰመረ	አማረ፣ ተዋጣ፣ ተሳካ፣
ሰረገ	ደገሰ፣ ዳረ፣ ሰመጠ፣ ወደውስጥ ገባ፣ ወደመሬት ውስጥ ገባ
ሲሳይ	እህል፣ ምግብ፣ ሃብት፣ አዳኛ፣ በረከት
ሳንቃ	ለበር መዘገያ የሚሆን ጠፍጣፋ እንጨት
ሸመተ	ገዛ፣ ገበየ፣ ለወጠ፣ አተረፈ
ቀላቀለ	አደባለቀ፣ አገናኘ፣ ቀየጠ

ቀማኛ	ወንበዴ፣ ዘራፊ፣ የሚነጥቅ
ቅርስ	የሰው፣ የእንስሳት፣ የዕዕዋት ቅሪት፣ የተጠራቀመ ሃብት
በለጸገ	ከበረ፣ ሐብታም ሆነ
ተመረቀ	ተባረከ፣ በረከት አገኘ
ተጋ	ፈጠነ፣ ነቃ፣ በረታ፣ ጎበዘ፣ ታተረ፣ ከስንፍና ራቀ
ታነፀ	ተገነባ፣ ተቀረፀ
ትሁት	ቅን፣ ገር፣ ታዛዥ፣ ስነ-ስርዓት አክባሪ
ነሰነሰ	ጎዘጎዘ፣ በተነ፣ ረጨ፣ ዘረዘረ
ይፋ	ግልፅ
ንዋይ	ሀብት፣ ንብረት
አለቃ	መሪ፣ ሹም፣ ዋና፣
አላመጠ	አኘከ፣ አደቀቀ፣ በላ፣ ስም አጠፋ፣ አማ
አላቀቀ	ለያየ፣ በታተነ፣ ገነጣጠለ
አርዓያ	ምሳሌ፣ አብነት፣ አምሳል፣ የመልካም ምሳሌ
አበረከተ	ሰጠ፣ አበዛ
አያሌ	በጣም ብዙ፣ በርካታ
አናፋ	ጮኸ(ለአህያ)፣ ጉራውን ነዛ
አንቱታ	ከበሬታ
ወላወለ	አመነታ፣ ተጠራጠረ፣ አፀዳዳ፣ ጠራረገ
ውብ	ቆንጆ፣ ያማረ፣ ለዛ ያለው
ዛለ	ደከመ፣ ተልፈሰፈሰ፣ አቅም አጣ
ደባ	ተንኮል፣ ሴራ፣ ክፋት
ደንበኛ	ሁነኛ፣ ዘወትር ካንድ መደብር እቃ የሚገዛ
ደጎመ	ረዳ፣ ደገፈ፣ በጎደለ ሞላ
ድል	ማሸነፍ፣ አሸናፊነት
ጀብድ	ጀግንነት፣ ደፋር
ጃጀ	አረጀ፣ አፈጀ፣ ሸመገለ
ገበያ	መግዣ፣ መሸጫ፣ የንግድ ልውውጥ የሚካሄድበት ቦታ

ገባር	መጋቢ
ጦስ	ምክንያት፣ መዘዝ፣ ሰብብ፣
ጫና	ከባድ ሸክም፣ ጭቆና
ጮሌ	ብልጥ፣ ፈጣን
ፀዳ	ንፁህ ሆነ፣ ነፃ
ፀፀት	ሐዘን፣ ንስሐ፣ ትካዜ፣ የቁጭት ስሜት
ፅናት	ጥንካሬ፣ ብርታት
ፈተነ	ሞከረ፣ ፈተሽ
ፈፀመ	ጨረሰ፣ ቋጨ፣ አጠናቀቀ፣ አደረገ፣ ሰራ
ፌሽታ	የደስታ መግለጫ፣ ፈንጠዘያ
ፍርድ	ብይን፣ ዳኝነት፣ ውሳኔ፣ ፍትህ
ፍቅር	መውደድ፣ ግብቡ፣ ስምሙ፣ እጅግ በጣም ጥልቅ የሆነ መዋደድ

ዋቢ ጽሑፎች

ለማ ጉያ (1995 ዓ.ም)። ያላስተማሪ የሥዕል ትምህርት መማሪያ መጽሀፍ። አ.አበባ፤

አርቲስቲክ ማተሚያ ድርጅት።

መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሐዲስ። (1948ዓ.ም)። በአርቲስቲክ

ማተሚያቤት ታተመ።

ሺ.በሺ. ለማ(2007ዓ.ም)። አርዳዎቹ። ሜጋ አሳታሚ እና ማከፋፈያ ኃ/የተ/የግ/

ማኅበር።

በትምህርት ቤቶች የመንገድ ትራፊክ ደህንነት ማኑዋል።(2011 ዓ.ም)። ንቁ በርታ

ማተሚያ ቤት።

በትምህርት ሚኒስቴር እና በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግሥት ትምህርት ቢሮ የጋራ ትብብር። (2009 ዓ.ም)። አጋዥ መጽሀፍ ለንባብ ትምህርት።

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር። የታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ግንባታ ህዝባዊ ተሳትፎ ማስተባበሪያ ዕ/ቤት።(2013ዓ.ም)። ዝክረ ህዳሴ። አዲስ አበባ።

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት-ቢሮ(2004ዓ.ም)። የ4ኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ የተማሪ መጽሐፍ።አል-ጉርኤር አሳታሚ እና አከፋፋይ።

በፎረም ሶሻል ስተዲስ እና በብሪቲሽ ኤምባሲ(በ2007ዓ.ም)። የሕዝብ አገልግሎቶች

አሰጣጥ በአዲስ አበባ

ባህሩ ዘርጋው (1994 ዓ.ም)። ዘርጋው መለስተኛ የአማርኛ መዝገበቃላት። ርኅሶት ሚዲያዎች።

ባዬ ይማም (2004 ዓ.ም)። አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዋስው። አልፋ ፕሪንተር።

ብርሃኑ ሀብተማሪያም(1997ዓ.ም)። ውሃ ህይወት ነው። በት.መ.ማ.ማ.ድ ታተመ

ተክለማርያም ፋንታዬ(1964ዓ.ም)። ፕላንት ጥበብ ዘሥነ-ጽሁፍ። ሴንተራል ማተሚያ ቤት።

ቱሪዝም አዲስ 6ኛ ዓመት፣ ቁጥር 8፣ (2001ዓ.ም)። አዲስ አበባ።

አዲስ ዘመን ጋዜጣ (2011 ዓ.ም)። 78ኛ ዓመት፣ መጋቢት 1 ። ቁጥር 181።

አዲስ ዘመን (2011ዓ.ም)። 78ኛ አመት ፣ መጋቢት 23ቁጥር 203።

አዲስ ዘመን ጋዜጣ (2012 ዓ.ም)። 79ኛ ዓመት ሚያዝያ 7፣ ቁጥር 217።

የኢትዮጵያ ሬድዮ ለ80ኛ ዓመት የተዘጋጀ ልዩ መጽሔት (2013ዓ.ም)።

እሸቱ አሰፋ።(2000ዓ.ም)። ፕላኔቶችና ሌሎች የሰማይት አካላት።

ከህጻናት መዝሙር ላይ የተወሰደ ያልታተመ

ዳንዔል ወርቁ(2011ዓ.ም)። የጣና አቤቱታ። ወርልድ ቪዥን።

------(2011ዓ.ም)። ወርቃማው ዓሣ። ወርልድ ቪዥን ኢትዮጵያ።

ፈቃደ አዘዘ (1991ዓ.ም)። የስነ-ቃል መምሪያ

የአማርኛ የፊደል ገበታ

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ኃምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ሀ	ሆ
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሐ	ሐ
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሪ	ር	ሮ
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ሰ	ሶ
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሸ	ሸ
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቲ	ት	ቶ
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ቸ	ቸ
ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኀ	ኆ
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኑ	ን	ኖ
ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኘ	ኘ
አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ
ከ	ከ	ከ	ካ	ከ	ክ	ከ
ኸ	ኸ	ኸ	ኻ	ኸ	ኸ	ኸ
ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ
ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ
ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ
ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ	ዠ
የ	የ	የ	የ	የ	የ	የ
ደ	ደ	ደ	ደ	ደ	ደ	ደ
ጀ	ጀ	ጀ	ጀ	ጀ	ጀ	ጀ
ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ
ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ
ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ
ጳ	ጳ	ጳ	ጳ	ጳ	ጳ	ጳ
ጴ	ጴ	ጴ	ጴ	ጴ	ጴ	ጴ
ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ
ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ
ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ
ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ

የፊደል ቅደም ተከተል

- ሀ. የመጀመሪያ ፊደል = ግዕዝ
 ሁ. ሁለተኛ ፊደል = ካዕብ
 ለ. ሶስተኛ ፊደል = ሳልስ
 ሐ. አራተኛ ፊደል = ራብዕ
 ሀ. አምስተኛ ፊደል = ሀምስ
 ሀ. ስድስተኛ ፊደል = ሳድስ
 ሆ. ሰባተኛ ፊደል = ሳብዕ

የኢትዮጵያ ቁጥሮች

፩	1	፪	2	፫	3	፬	4	፭	5	፮	6	፯	7	፰	8	፱	9	፲	10
፲፩		፲፪		፲፫		፲፬		፲፭		፲፮		፲፯		፲፰		፲፱		፳	20
፳፩	፳፪	፳፫		፳፬		፳፭		፳፮		፳፯		፳፰		፳፱		፴፩		፴፪	30
፴፩	፴፪	፴፫		፴፬		፴፭		፴፮		፴፯		፴፰		፴፱		፵፩		፵፪	40
፵፩	፵፪	፵፫		፵፬		፵፭		፵፮		፵፯		፵፰		፵፱		፶፩		፶፪	50
፶፩	፶፪	፶፫		፶፬		፶፭		፶፮		፶፯		፶፰		፶፱		፷፩		፷፪	60
፷፩	፷፪	፷፫		፷፬		፷፭		፷፮		፷፯		፷፰		፷፱		፸፩		፸፪	70
፸፩	፸፪	፸፫		፸፬		፸፭		፸፮		፸፯		፸፰		፸፱		፿፩		፿፪	80
፿፩	፿፪	፿፫		፿፬		፿፭		፿፮		፿፯		፿፰		፿፱		፻፩		፻፪	90
፻፩	፻፪	፻፫		፻፬		፻፭		፻፮		፻፯		፻፰		፻፱		፷፩		፷፪	100

፻	100	፳፻	2000
፪፻	200	፴፻	3000
፫፻	300	፵፻	4000
፬፻	400	፶፻	5000
፭፻	500	፷፻	6000
፮፻	600	፸፻	7000
፯፻	700	፿፻	8000
፰፻	800	፻፻	9000
፱፻	900	፻፻፻	10000
፲፻	1000		

አማርኛ

እንደመጀመሪያ ቋንቋ

የተማሪ መጽሐፍ